

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԴՅԿ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Վերջին օրերին մամուլում լոյս են տեսնում հրապարակումներ, որոնք հիմնուած են աննշտութիւնների եւ ենթադրութիւնների վրայ, չեն համապատասխանում իրականութեանը եւ միտում են տարակուսանք առաջացնելու ժողովրդի մէջ:

Սյս առումով՝ յայտարարում ենք
 1. ՄԴԿ 123 ամեայ կուսակցութիւն է, որ իր ամբողջ պատմութեան ընթացքում գործել է եւ այսօր էլ կը շարունակի գործել ինքնուրոյն: Որպէս այդպիսին, մենք հանդիպում ենք եւ խորհրդակցութիւններ կ'ունենանք ոչ միայն մեզ դաշնակից կուսակցութիւնների, կազմակերպութիւնների եւ անհատների, այլ նաեւ նրանց, ում հետ մենք ունենք յստակ տարակարծութիւններ՝ առանց զիջելու մեր սկզբունքներին:

2. Հաւատարիմ լինելով իր գաղափարախօսութեանը՝ ՄԴԿ-ն միշտ եղել է սկզբունքային իր դիրքորոշումների մէջ:

3. ՄԴԿ-ն առաջնորդում է միայն հաւաքական դեկալարութեան հիմունքներով եւ իր քաղաքական գիծը նշում է համագումարներով:

4. Վերջերս կայացած ՄԴԿ 19-րդ Համագումարը հաստատեց Կուսակցութեան հայաստանակեցրոն լինելու հանգամանքը ու յստակեցրեց, որ ՄԴԿ-ն պիտի շարունակի գործել ընդդիմադիր դաշտում, իր համախոհների հետ միասին, մինչեւ այն պահը, երբ երկրում ազատ չեն արձակուել բոլոր քաղաքականութիւնները եւ չեն հաստատուել օրինակաւորութիւնը, ժողովրդավարութիւնը ու սահմանադրական կարգը:

Հետեւաբար, Հայաստանի եւ Սփիւռքի մեր ժողովրդին յայտարարում ենք, որ ՄԴԿ-ի քաղաքական ուղղութիւնը պայմանաւորուած չէ անհատներով, եւ մենք կը շարունակենք հաւատարիմ մնալ Համագումարի որոշումներին:

Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան
 Կեդրոնական Վարչութիւն
 Ք. Երեւան, Նոյեմբեր 4, 2009

ՄԱՍՆՈՅ ԶԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

28 Հոկտեմբեր 2009-ին, ՀՅԴ Բիւրոյի Երեւանի «Բրիտանիա Միֆայելեան» կեդրոնին մէջ տեղի ունեցաւ ՄԴԿ, ՌԱԿ եւ ՀՅԴ միջկուսակցական բարձրագոյն մակարդակի հանդիպում: Հանդիպումին մասնակցեցան Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետ Սեդրակ Անէմեանը, Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետ Մայի Խարապեանը եւ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Բիւրոյի ներկայացուցիչ Հրանտ Մարգարեանը:

Փոխադարձ ըմբռնումի մթնոլորտի մէջ կայացած հանդիպումի ընթացքին քննարկուեցան Հայաստան-Թուրքիա յարաբերութիւնները եւ ընդհանրապէս հայութիւնը յուզող այլ հարցեր:

ՄԴԿ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
 ՀՅԴ ԲԻՒՐՈ
 ՌԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՐԼ ԱՁՆԱԴՈՒՐ ԹՈՒՐՔԻԱՅԵՆ ՊԱՅԱՆՁԱԾ Է ԶԱՅԿԱԿԱՆ ԶՈՂԵՐԸ

Փրանսահայ նշանաւոր երգիչ եւ Զուլիցերիոյ մէջ Հայաստանի նորանշանակ դեսպան Շարլ Ազնաւուր իտալական հեռատեսիլի ընկերութիւններէն մէկու եթերով, հանդէս եկած է Թուրքիայէն հողաչին պահանջներով, կը տեղեկացնէ թրքական Հիւրըրիչէթ թերթը:

Համերգներ ունենալու համար իտալիա գտնուող աշխարհահռչակ երգիչը իտալական RAI 3 հեռատեսիլի լիւրտիւր իր գոհունակութիւնը յայտնած է Հոկտեմբեր 10-ին Զիւրիխի մէջ ստորագրուած՝ հայ-թրքական արձանագրութիւններուն կապակցութեամբ ու աւելցուցած. «1924

թուականին, երբ ես աշխարհ եկայ, հայերուն խօսք տուած էին հողերը վերադարձնել, ինչ որ դեռ չէ իրականացած: Ես դարձեալ 85 տարի չեմ կրնար սպասել:

«1924 թուականին Ստալինը խօսք տուած էր, որ հայերուն կը վերադարձուի էրզրումը, Երզնկան, Աղբըն, Սիվասը (Սեբաստիա), Էլազըղը (Նարբեթ), Դիարբեքիը (Տիգրանակերտ), Բիթլիսը, Սիւրիթը, Մուշը, Վանը եւ Հաքարին: Սեւրի համաձայնագրով ալ «Ուիլսոնի Հայաստանը» կը ներառէր նաեւ Տրապիզոնի, էրզրումի, Վանի եւ Բիթլիսի նահանգները», ըսած է Ազնաւուր:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՄԱՍՆԱԿԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԳՈՆԿՐԵՍԸ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵ ՆԻԿՈՒ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ Ազգային Գոնկրէսի քաղաքական խորհուրդը որոշած է պաշտպանել «Հայկական Ժամանակ» օրաթերթի գլխաւոր խմբագիր Նիկոլ Փաշինեանի թեկնածութիւնը, Հայաստանի Խորհրդարանի թիւ 10 ընտրատարածքի մասնակի ընտրութիւններուն: Այդ աթոռը թափուր մնացած էր Խաչատուր Սուքիասեանի՝ մանտաղէն հրաժարելէն ետք:

Փաշինեան քաղաքական բանտարկեալ է եւ իր դատավարութիւնը այսօրեւրոն կ'ընթանայ Երեւանի կեդրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքներու ընդհանուր իրաւասութեան դատարանէն ներս:

«Հայ Ազգային Գոնկրէսը յայտարարում է, որ պաշտպանելու է «Հայկական Ժամանակ» թերթի գլխաւոր խմբագիր, քաղբանտարկեալ Նիկոլ Փաշինեանին՝ որպէս Ազգային Ժողովի պատգամաւորի թեկնածու՝ ամէն ինչ անելու է նրա յաղթանակի համար», - լրագրողներուն յայտարարած է Գոնկրէսի համակարգող Լեւոն Զուրաբեան:

«Եթէ սա լինէր մանտաղի համար պաշար, մենք, բնականաբար, նման պաշարի մէջ չէինք մտնի», - աւելցուցած է ան: - «Բայց սա մենք դիտարկում ենք որպէս գործիք մեր քաղբանտարկ-

Նիկոլ Փաշինեան

եալ ընկերոջ իրաւունքների վերականգնման համար: Սա մենք դիտարկում ենք որպէս գործիք՝ հասարակութեան ուշադրութիւնը նորից կենտրոնացնելու քաղբանտարկեալների խնդիրների վրայ»:

Զուրաբեան նաեւ ըսած է թէ, իրենք վստահ են, որ իշխանութիւնները պիտի կիրառեն ընտրակեդիքներու ամբողջ պաշարը, ինչ որ սակայն, չի նշանակեր, որ իրենք չպէտք է մտնեն այդ պաշարի մէջ. - «Ամէն ինչ անելու ենք յաղթանակի համար, կեդրոնացնելու ենք Գոնկրէսի բոլոր ռեսուրսները այս ուղղութեամբ, պաշարելու ենք մինչեւ վերջ: Բայց որեւէ իլլուզիա չունենք, որ այս իշխանութիւնները ընդունակ են ազնիւ պաշարի»:

ԱՐԿԱԴԻ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ ԱՅՐԸ ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ԶՆՉԱԿԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Քանատա եւ Նիւ Եորք կատարած իր այցելութիւններէն ետք այս օրերուն Հարաւային Գալիֆոռնիա կը գտնուի Ղարաբաղի նախկին նախագահ տիար Արկադի Ղուկասեան: Ան հանդիպումներ կ'ունենայ տեղույս աւանդական ազգային կուսակցութիւններու եւ այլ կառույցներու հետ:

Այս այցելութիւններու ծիրէն ներս յարգելի հիւրը Ս.Գ.Հ.Կ. Կեդրոնէն ներս Երկու շաբթի Նոյեմբեր 2, 2009-ին հանդիպում մը ունեցաւ Ս.Գ.Հ.Կ.ի Արեւմտեան Ամերիկայի վարիչ Մարմնի եւ մամուլի պա-

տասխանատուներուն հետ: Իրեն կ'ընկերակցէին Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի Հիւսիսային Ամերիկայի վարչութեան ատենապետ՝ իրաւաբան Արա Ալիշեան եւ պատասխանատու տնօրէն՝ Սարգիս Գոթանճեան:

Յարգարժան հիւրին ողջունի խօսքով հանդէս եկաւ շրջանիս վարիչ Մարմնի ատենապետ Տօթթ. Համբիկ Սարաֆեան: Իր պատասխան ելոյթին մջ Արկադի Ղուկասեան անդրադարձաւ Հայաստան Հիմ-

ՏԵՍԱԿԵՏ

Ա. ԳԵՂԱՄԵԱՆ, Ա. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ, Դ.Յ.Դ.

ՈՒՆԻ՞ ՉԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՂՔԱՆ ՈՒԺ

ՅԱՐՈՒԹՅՆԻ ԴԱԻԻԹԵԱՆ

Ամէն անգամ որ Հայաստանի ներքին կեանքը կը գտնուի կարեւոր իրադարձութեանց սեմին, ըլլան անոնք նախագահական ընտրութիւններ թէ ժողովրդային ցասման պոռթկումի վտանգ, իշխանութիւնները կը դիմեն գլխաւոր երկու միջոցներու՝ կարենալ կացութիւնը իրենց ձեռքին պահելու համար: Մին բիրտ ուժն է, իսկ երկրորդը՝ շանթաբաժն: Եթէ առաջինի ջատագովը Ռ. Քոչարեանն էր, ապա երկրորդինը Սերժ Սարգսեանն է: Առաջինի գլխաւոր օրինակներէն կարելի է չիշխել 2004-ի ապրիլեան խժժութիւնները եւ 2008 Մարտ 1-ի ահաւոր սպանդը: Այս յօդուածի նպատակը անդրադառնալն է երկրորդ միջոցին՝ Սերժ Սարգսեանի կատարելագործած շանթաբաժնի մեթոտին:

Այդ մէկը սկսաւ շատ կանուխ, Սերժ Սարգսեանի Ազգային Անվտանգութեան եւ ներքին գործոց նախարարի պաշտօնները զբաղեցուց օրերէն: Իր ամենէն հռչակաւոր «գոհ»ներն են Արտաշէս Գեղամեանը եւ Արթուր Պաղտասարեանը: Առաջինը մի քանի անգամներ շահագործուեցաւ որպէս խաղաթուղթ, մինչեւ վերջնական փճացում եւ արժեզրկում: Երկրորդի արժեզրկումը իրականացաւ նախագահական վերջին ընտրութեանց ժամանակ, բայց անոր փճացումը Արտաշէս Գեղամեանի չափ ամբողջական չէ տակաւին: Այս երկուքին արժեզրկումը ըլլալու մեր համոզումը յայտնեցինք այս յօդուածի խորագրի իրենց անուններուն վրայ դրուած շեշտերով: Այժմ անդրադառնանք խորագրի երրորդ անունն՝ Զ.Յ.Դ.ին եւ անոր վրայ դրուած պարոլիին:

Նախ հարց տուող կրնայ ըլլալ թէ խորագրի ձեւը սխալ է, երբ անհատ անուններու կողքին կ'երեւայ կազմակերպութեան մը անունը: Կա՞մ բոլորը անհատական անուններ պէտք է ըլլային՝ Զ.Յ.Դ.ն փոխարինելով Հրանդ Մարգարեանի կամ Վահան Յովհաննիսեանի անուններով, եւ կա՞մ ալ բոլորը ըլլային կազմակերպութեանց անուններ՝ Ա. Գեղամեանն ու Ա. Պաղտասարեանը փոխարինելով Ազգային Միաբանութիւն եւ Օրինաց Երկիր անուններով: Յատակեցնենք որ խորագրի ձեւը սխալ չէ, այլ դիտարկեալ կերպով այդպէս ընտրուած: Սեր կարծիքով Ազգային Միաբանութիւն եւ Օրինաց Երկիր կուսակցութիւնները, փոխանակ ամուր գաղափարական հիմքերու վրայ զարգանալու, այնքան սերտաճած են իրենց հիմնադիրներու անհատականութեան հետ, որ դատապարտուած են չքանալու անոնց չքացումով, հետեւաբար, աւելի ճիշդ է արտայայտուիլ հիմնադիրի անունով, քան թէ անոր չկայացած կազմակերպութեան անունով:

Իրադրութիւնը բոլորովին տարբեր է Զ.Յ.Դ.ի պարագային, որ մօտ 120 տարիներէ ի վեր կը գոյատեւէ շնորհիւ իր հետապնդած գաղափարախօսութեան եւ անոր նուիրեալներուն: Եթէ խորագրի Զ.Յ.Դ.ն փոխարինած ըլլայինք Հրանդ Մարգարեանով կամ Վահան Յովհաննիսեանով, ապա փոխան պարոլի, անոնց անուններուն վրայ չէ շատ պիտի գետեղէինք: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ երբ Քոչարեանի իշխանութեան գալով Վահան Յովհաննիսեան առանձնաձուեցաւ իր

հետ դատապարտուած բանտակից ընկերներէն ու առանց իրաւական հիմքերու բանտէն դուրս բերուելով կարգուեցաւ Ազգային ժողովի փոխ-նախագահ, դարձաւ Քոչարեան-Սարգսեան գոյգի ձեռքին խաղաթուղթ: Նոյնը պատահեցաւ Հրանդ Մարգարեանի հետ, երբ մանաւանդ Հոկտեմբեր 27-ի նախաճիրէն ետք ան դարձաւ Զ.Յ.Դ. Բիւրոյի ներկայացուցիչ: Այս երկուքին միջոցաւ Քոչարեան-Սարգսեան գոյգը շանթաբաժնի տակ առաւ Զ.Յ.Դ. կազմակերպութիւնը: Հետեւաբար, խորագրի մէջ Զ.Յ.Դ.ի անունը գետեղելով Ա. Գեղամեանի եւ Ա. Պաղտասարեանի անուններու կողքին, անուան վրայ պարոլի մը աւելցնելով, մենք կ'ուզենք հարց բարձրացնել թէ Զ.Յ.Դ.ն, որպէս կայացած կազմակերպութիւն, պիտի կարենա՞յ ձերբազատուիլ Մարգարեան-Յովհաննիսեան գոյգի միջոցաւ կուսակցութեան վրայ դրուած կապանքներէն: Եթէ Զ.Յ.Դ.ն կ'առաջնորդուի ժողովրդավարական հիմունքներով, այդ ձերբազատումը անկարելի պէտք չէ ըլլայ: Թէեւ Վահան Նաւասարդեանէն մինչեւ Դրոյի եւ Հրայր Մարուխեանի օրինակները ոգեւորիչ չեն, սակայն եւ այնպէս այդ գործընթացը անյուսալի ալ չէ:

Խորագրի մէջ պարոլի գետեղումը արդիւնք է նաեւ Զ.Յ.Դ.ի սփիւռքեան եւ Հայաստանեան թեւերու Սերժ Սարգսեանի հանդէպ ցուցաբերած վերաբերմունքին, որ կը բացայայտէ կուսակցութեան ներս երկու ուղղութիւններու գոյութիւնը: Սփիւռքեան թեւը Սարգսեանին կ'արժանացնէ դաւաճան պիտակին, մինչ հայաստան թեւը, Վահան Յովհաննիսեանի բերնով կը յայտարարէ թէ հայ-թրքական ծանօթ արձանագրութիւններու նախօրեակին «Հ նախագահի ուղերձը պէտք է դառնայ ձեզ համար ուղեցոյց»: Դաւաճանի ուղերձը ինչպէ՞ս կրնայ ուղեցոյց դառնալ: Հայաստանեան թեւի կախուածութիւնը յստակ է: Կը մնայ յուսալ որ սփիւռքեան թեւի շարժումները ձեւական չըլլան:

Անհատներու եւ կուսակցութիւններու հարթակէն բարձրանալով վեր դէպի ազգային/պետական հարթակ, ինչպիսի՞ հետեւութիւններու կրնանք յանգիլ: Յատակ է, որ անձի պաշտամունքի տեսութիւնը սնանկացած տեսութիւն է իր բոլոր կործանարար հետեւանքներով: «Պետութիւնը եւ եմ» թաղանթական բացարձակ ուժի արտայայտութեան վրայէն դարեր անցած են ու ժամանակը փաստած է անոր սնանկութիւնն ու վնասակարութիւնը ի դէմս ժողովրդավարական հիմունքներով առաջնորդուող պետութիւններու արձանագրած զարգացումներուն: Այս լոյսի տակ, խղճալի կը հնչէ «Միակ տղամարդը ես եմ» քոչարեանական գաւառական արտայայտութիւնն ու վարքագիծը, որ քողածածուկ կը կիրարկուի նաեւ Սերժ Սարգսեանի կողմէ, շանթաբաժնի միջոցաւ ստրկացնելով կամ խեղդելով ժողովրդավարական ձգտումներն ու զարգացումները:

Հայաստանն ու հայութիւնը ճակատագրական եւ բախտորոշ իրադարձութեանց նախօրէին կը գտնուին: Ի՞նչ վարքագիծ պիտի որդեգրենք եւ ինչպիսի՞ իտէալներով պիտի առաջնորդուինք: Չի մոռնանք, որ իւրաքանչիւր ազգ իր ապագան կը կերտէ իր իտէալներու եւ տեսլականներու պատկերով:

ՁԷՅՄՍՅԱԿՈՒԲԱՆ

Հայաստանը Թուրքիայի հետ չի քննարկում Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորման հարցը: Հայաստանի իշխանութիւնն այդպէս է պատասխանում այն պնդումներին, թէ Թուրքիան արդէն ներգրաւուել է Ղարաբաղի հակամարտութեան բանակցային գործընթացի մէջ: Այդ իրավիճակն արդէն դարձել է գրեթէ մեխանիկա: Թուրքերը յայտարարում են, որ Ղարաբաղի գործընթացի մէջ են, Հայաստանի ընդդիմութիւնը իշխանութեանը մեղադրում է այդ խայտառակութեան համար, իսկ իշխանութիւնն էլ յայտարարում է, որ Թուրքիայի հետ չի քննարկում Ղարաբաղի հարցը: Այդպէս կարուսէլի նման պտտուում են յայտարարութիւնները, իսկ ամէն մի պտոյտի հետ էլ այդ շրջանից դուրս է մնում տրամաբանութիւնը:

Օրինակ, ինչպէ՞ս կարելի է յայտարարել, որ Թուրքիայի հետ Հայաստանը չի քննարկում Ղարաբաղի հարցը, եթէ Սերժ Սարգսեանը մէկ տարի առաջ յայտարարեց, որ Թուրքիայի նախագահին առաջարկել է աջակցել Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորմանը:

Պատկերացնո՞ւմ էք, Սերժ Սարգսեանն առաջարկում է Թուրքերին աջակցել Ղարաբաղի կարգաւորմանը: Թուրքերը բնականաբար կը հարցնեն, թէ ի՞նչ աջակցութեան ակնկալիք կայ, յատկապէս որ պարագայում, ո՞ր ուղղութեամբ, ի՞նչ ձեւով: Բայց Հայաստանը պատասխանում է, թէ ինքը որեւէ բան չի պատրաստուում քննարկել: «Մենք ձեզ հետ քննարկելու բան չունենք, աջակցում էք, աջակցէք. չէք աջակցում, մի աջակցէք»: Մօտաւորապէս դա է ստացուում, երբ համադրում ենք աջակցութեան առաջարկի մասին եւ նաեւ Թուրքիայի հետ Ղարաբաղի հարցը չքննարկելու մասին Հայաստանի իշխանութեան յայտարարութիւնները: Կա՞յ արդեօք դրանց միջեւ տրամաբանական կապ: Հազիւ թէ:

Տրամաբանութիւնը թերեւս մէկ այլ, մի ինչ որ տեղ է, որտեղ Հայաստան եւ Թուրքիա, կամ առնուազն Հայաստան, գոյութիւն չունին: Հակառակ պարագայում Հայաստանի իշխանութիւնն իր որեւէ բացատրութեան մէջ շատ աւելի տրամաբանական բաներ կ'ասէր: Իսկ տրամաբանութիւնը բացատրուում է, որովհետեւ Հայաստանն ինքն էլ չգիտէ, թէ ինչ կայ ասելու: Օրինակ, եթէ մի պահ ենթադրենք, որ Հայաստանն այնքան ուժ է գտել իր մէջ, որ Թուրքիայի հետ քննարկել է Ղարաբաղի հարցը: Արդեօք այդ ամէնը ողբերգական իրողութիւն է, արդեօք դա միայն ու միայն դիւանագիտական ձախողման հարց է:

Իհարկէ ոչ: Ի վերջոյ, չէ՞ որ մենք Ադրբեյջանի դիւանագիտական յաղթանակ ենք համարում այն, որ նա Ղարաբաղի փոխարէն բանակցութիւնը վարում է Հայաստանի հետ, ինչպիսիսով տեղափոխելով տարած քային վէճի հարթութիւն: Իսկ ի՞նչ կը լինի, եթէ այդ դէպքում էլ Հայաստանը որոշի բանակցել ոչ թէ Ադրբեյջանի, այլ Թուրքիայի հետ: Իսկ Ադրբեյջանը թող գնա ինչ ուզում է անի: Սա առաջին հայեցանքից կարող է թուալ բաւուր իրողու-

թիւն: Բայց իսկական նախաձեռնողականութիւնը հենց դա կը լինի, ոչ թէ համաշխարհային կոնյուկտուրայից բխող հրաւերներ ուղղելը եւ յետոյ պարզապէս այդ ամէնի հետեւից վազելը:

Ունի՞ արդեօք Հայաստանն այդքան ուժ, որ կարողանայ իրեն այնքան բարձր դասել, որ Ղարաբաղի հարցն այլեւս քննարկի ոչ թէ Ադրբեյջանի, այլ նրա «մեծ եղբօր», Թուրքիայի հետ: Կարո՞ղ է արդեօք Հայաստանն այդքան «մեծ» գտնուել: Հազիւ թէ: Հայաստանի իշխանութիւնը մասնագիտացել է միայն անտրամաբանական հերքումների եւ բացատրութիւնների գործում, սարսափելով իր իսկ ստուերից:

Այո, Թուրքիան Ղարաբաղի հարցում ունի ադրբեյջանամէտ դիրքորոշում: Դա ուեւէ մէկի համար գաղտնիք չէ: Բայց այդ դէպքում, եթէ ընդհանրապէս կայ հայ-թուրքական բանակցութիւն, ապա միանգամայն տրամաբանական է, որ դրանում տեղ ունի նաեւ Ղարաբաղի խնդիրը: Նախապայման կը լինի դա, թէ ոչ, բայց աւելորդ է մտածել, թէ այդ հարցում Ղարաբաղ չի կարող լինել: Հետեւաբար անիմաստ հերքումների փոխարէն գուցէ պէտք է յստակ ի ցոյց դնել, թէ յատկապէս ի՞նչ ուսկուրսով, ի՞նչ բովանդակութեամբ է առկայ Ղարաբաղի խնդիրը հայ-թուրքական յարաբերութեան մէջ: Այսինքն, խնդիրն այն չէ, թէ Ղարաբաղը առկայ է կամ առկայ չէ: Խնդիրն այն է, թէ ինչ կարգավիճակով, ինչ բնոյթով, ինչ ընդգրկումով եւ ինչ տեսանկիւնով է Ղարաբաղի խնդիրը առկայ հայ-թուրքական յարաբերութեան մէջ: Դրանով է թերեւս պայմանաւորուած լաւն ու վատը, վտանգաւորն ու շահաւէտը, ոչ թէ ընդհանրապէս առկայ լինել-չլինելով:

ՄԱՍԻՍ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԶՆՁԱԿԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
ԽՄԲԱԳԻՐ՝
ՏՕԲԹ ԱՐՇԱԿ ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ
ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ
ԳԱՐԻԷԼ ՍՈՒՅԵԱՆ
ՍԱՐԱԿ ՌՈՒԹԵԱՆ
ՅԱՐՈՒԹ ՏԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ԼԵՆԱ ՍԱՆՈՒԿԵԱՆ
Քեռ. (626) 797-7680
Ֆաքս. (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com

MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social
Democratic Hunchakian Party
of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
3ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, Canada \$60 (Second
Class), \$75.00 (Air Mail)
Overseas \$85.00 (2nd Class Mail),
\$125.00 (Air Mail).
All payments must be made in
US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid
at Pasadena CA.
Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՌԻԶԱՐԴ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ. «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵՏՔ Է ՍՈՎՈՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐԵԼ, ՈՉ ԹԵ ԴԵԿԱՎԱՐԵԼ»

Եւրոպական քաղաքական ուսումնասիրութիւնների կենտրոնը նոր գիրք է հրատարակել, որը անդրադառնում է Եւրոպային հարեւան երկրների ժողովրդավարութեան իրավիճակին: Հայաստանի մասով հրատարակումը գրել է Ռիչարդ Կիրակոսեանը:

Հրատարակման վերջին մասում, որը կոչւում է «Հետընտրական ճգնաժամի հետեւանքները», հեղինակը նշում է, որ «Հայաստանում յետընտրական ճգնաժամը, 2008 թուականի նախագահական ընտրութիւններում ցուցերի ալիքից ու հանրային դժգոհութիւններից յետոյ, հիմա երեք միտում է դրսեւորում»:

Առաջին, ճգնաժամը մնում է չլուծուած: Նախընտրական իրավիճակին վերադառնալու հաւանականութիւնը փոքր է: Հայաստանի ժողովուրդը ցուցաբերել է քաղաքացիական լիազօրութիւնների նոր արժէքներ:

Ռիչարդ Կիրակոսեանը Հայաստանի քաղաքական համակարգը համարում ոչ թափանցիկ ու փակ: Այսպիսի փակ համակարգում մեխանիզմներ չկան քաղաքական անհամաձայնութիւններ արտայայտելու համար, ինչը ուժեղացնում է գլխաւոր լարուածութիւնը եւ լիցք տալիս աւելի արմատական քաղաքական հայեացքներին:

Յետընտրական ճգնաժամի երկրորդ հետեւանքը, ճգնաժամը ցուցատուեց դժգոհութեան, հիասթափութեան ու զայրոյթի մակարդակի բարձրացումն է՝ ստեղծուած անհաւասարութեան հանդէպ, հարստութեան, եկամուտների, նաեւ իշխանութեան անհաւասարութեան հանդէպ, որ կայ այսօրուայ Հայաստանում:

Եւ երրորդ, գրում է Ռիչարդ Կիրակոսեանը, ճգնաժամը առաջացրեց նոր փուլ Հայաստանի քաղաքականութիւնում՝ բարեփոխումների ու առաջընթացի պահանջներով:

Սա մարտահրաւէր է Հայաստանի իշխանութիւնների համար՝ առաջ շարժուելու դէպի աւելի հրատարակային ու արդար քաղաքական համակարգ, հիմնուած համաձայ-

Վերլուծաբան Ռիչարդ Կիրակոսեան

նութեան եւ պատասխանատուութեան վրայ, այլ ոչ թէ հաստատուել վախով ու բռնաճնշումներով, նշում է վերլուծաբանը:

Բացի այդ, ըստ նրա, Հայաստանի կառավարութիւնը հիմա պէտք է երկիրը կառավարել սովորի, այլ ոչ թէ երկիրը ղեկավարել:

Այսպիսով, քանի որ քաղաքական ճգնաժամը հեռու է լուծուելուց, եւ ինչպէս երեւում է՝ այն կը շարունակուի, դեռեւս շատ իրական շանս կայ աննախադէպ փոփոխութիւնների համար, հնարաւորութիւն՝ ամփոփելու Հայաստանի քաղաքականութեան այս փուլի վերջին էջը, կարծում է Ռիչարդ Կիրակոսեանը:

Եւրոպական քաղաքական ուսումնասիրութիւնների կենտրոնը ժողովրդավարութեան իրավիճակի մասին գիրքը կազմել է երեք խմբի երկրների փորձագէտների օգնութեամբ: Առաջինում Եւրամիութեանը նոր անդամակցած արեւելաեւրոպական կամ Եւրամիութեանը մօտ երկրներ են՝ Բուլղարիան, Ռումինիան, Սերբիան եւ Թուրքիան, երկրորդում՝ ԱՊՀ-ի եւ յետխորհրդային երկրներ՝ Վրաստանը, Ուկրաինան, Հայաստանը, Մոլդովան, Ռուսաստանը, Ադրբեյջանը, Ղազախստանը եւ Բելառուսը, երրորդ խմբում Միջերկրականի հարաւային արաբական երկրներ են՝ Մարոկոն, Ալժիրը եւ Եգիպտոսը:

ՆՈՅՆԻՍԿ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵԳՆԱԺԱՄԸ ՉԻ ՍՏԻՊԵԼ, ՈՐ ՀԱՅԵՐԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Նոյնիսկ համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը չի ստիպել, որ Հայաստանից արտագաղթածները վերադառնան հայրենիք: Մասնաւորապէս Տարածքային կառավարման նախարարութեան միգրացիոն գործակալութեան պետ Գագիկ Եգանեանը «Հայէլի» մամուլի ակումբում ասել է, որ չնայած տարեսկզբին արուած կանխատեսումներին: Հայաստան վերադարձող միգրանտների մեծածաւալ հոսք չի արձանագրուել: Գ. Եգանեանն այդ երեւոյթը բացատրել է 3 հանգամանքով.

- Աշխատանքի կորստի պայմաններում մարդիկ պատրաստ են միեւնոյն աշխատանքը կատարել աւելի ցածր վարձատրութեամբ կամ փորձում են այլ ոլորտներում ցածր վարձատրող աշխատանք փնտռել, եւ յետոյ հոգեբանական պահը կայ՝ այս ճգնաժամն ինչ-որ մի ժամանակ պէտք է աւարտուի:

Միգրացիոն գործակալութեան պետը նաեւ յաւելել է, որ համաշխարհային ֆինանսատնտեսական

ճգնաժամի պատճառով նուազել է ուղեւորահոսքերի ընդհանուր ծաւալների աճի տեմպը, 2009թ. Յունուար-Սեպտեմբեր ամիսներին հանրապետութիւնից մեկնածների թիւը գերազանցել է հանրապետութիւն ժամանածների թիւին, գրանցուել է դրամական փոխանցումների ծաւալների նուազում. միայն Ռուսաստանից ստացուող դրամական փոխանցումները նուազել են 37,3%-ով:

Խնդիրներ կան նաեւ աշխատանքային միգրացիոն ծրագրերի իրականացման ոլորտում:

- Խնդիրներից թերեւս կարեւորագոյնն այն է, որ մենք սկսեք մեր երկրի ներսում այնպիսի պայմաններ դնել այս գործունէութեամբ զբաղող միջնորդ կարգմակերպութիւնների առջեւ, որ մեր քաղաքացիների շահն ու իրաւունքը պաշտպանուած լինեն, որ չլինի ոսկէ սարերի խոտատացում, բայց դրա անուան տակ ընդամենը դրամաշորթում, եւ ոչ մի ծառայութիւն չմատուցուի, ինչին, ցաւօք սրտի, մենք բոլորս ականատես ենք,- ասել է Գ. Եգանեանը:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ «ՁԱԽՈՂԵԼ Է ԲԻԻՋԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ»

Հայաստանի նախկին վարչապետ Հրանդ Բազրատեանի համոզմամբ, կառավարութիւնը տնտեսութեան մէջ «ձախողել է ամէն ինչ», այդ թւում, ընթացիկ տարուայ բիւջէի կատարումը:

«900 միլիարդ են կատարելու այն դէպքում, երբ բիւջէ տարելը եւ վարկով վերցրած փող, որը նախատեսած չէր», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ բացառիկ հարցազրոյցում ասաց Բազրատեանը: - «Պատկերը 2009-ի մօտաւորապէս այսպիսին է. եկամտային մասով բիւջէն կը թերակատարուի 30 տոկոսով, դրամի կուրսի փոփոխութիւնը հաշուած՝ 45 տոկոսով, ծախսային մասը կը թերակատարուի 15 տոկոսով, դրամի կուրսը հաշուած՝ 25 տոկոս: Այլ խօսքերով ասած՝ 2009-ի 3 միլիարդ դոլար բիւջէի փոխարէն, որը նախագահական խոստում էր 2008-ի ընտրութիւնների ժամանակ, ունենալու ենք 1,8-1,9 միլիարդ դոլար: Սա փաստ է»:

Հարցին, թէ ինչ է նշանակում տնտեսութեան համար բիւջէի նման թերակատարումը, նախկին վարչապետը արձագանքեց. - «Դա նշանակում է ֆինանսաւորման բացակայութիւն, յետոյ բիւջէն հիմնականում չի կատարուում: Իրենք, ինչքան ես եմ հասկանում, փորձում են ներդրումները պահել: Ասում են, որ կրճատել են երկրորդական ծախսերը: Անմիջապէս հարց է ծագում. Բիւջէում, ինչ է, կան երկրորդական ծախ-

Հայաստանի նախկին վարչապետ Հրանդ Բազրատեան

սէ՞ր, աւելորդ ծախսեր: Բացարձակ ցինիզմ է պատասխանը: Իրենք կրճատում են այնպիսի ծախսեր, որոնք իջեցնում են համախառն պահանջարկի կորը, ինչը է՛լ աւելի է կրճատելու բիզնեսը, առեւտուրը եւ այլն»:

Տիգրան Սարգսեանի կառավարութեան գործունէութիւնը, ըստ Բազրատեանի, «վրդովմունքից բացի, այլ բան առաջացնել չի կարող». - «Իրականում այս տարուայ բիւջէն, նոյնիսկ [տնտեսութեան] 18 տոկոս անկման դէպքում, պէտք է գերակատարուէր: Բանն այն է, որ դրամը դոլարի նկատմամբ արժեզրկուել է 26 տոկոսով, եւրոյի նկատմամբ՝ արժեզրկուել է 45 տոկոսով: Նկատի ունենալով 18 տոկոս անկումը, կոպիտ հաշուարկով բիւջէն պէտք է գերակատարուէր 12 տոկոսով»:

ՎԱՐՎԱՆ ՇԻՐԻՍԱՆԵԱՆԸ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Սոցիալ-Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան կենտրոնական վարչութեան անդամ Վահան Շիրիսանեան պատասխանում է «7 Օր»-ի հարցերին:

- Ինչպէ՞ս էք վերաբերում այն փաստին, որ թիւ 10 ընտրատարածքում պատգամաւորութեան թեկնածու է առաջադրուել «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի գլխաւոր խմբագիր Նիկոլ Փաշինեանը:

- Միմիայն դրական: Դժուար թէ ընտրուի, դժուար թէ դառնայ պատգամաւոր, բայց, որպէս քաղաքական գործընկեր, քաղաքական մտորիւններով հետապնդող, քաղաքական առումով արդարացուած, ճիշդ քայլ է դա: Կարող է նաեւ յանկարծ այնպիսի մեծ առաւելութիւնով ընտրուի, որ դժուար լինի ճանապարհը փակել դէպի խորհրդարան: Ամէն ինչ պատահում է: Կարող է եւ իսկապէս պատգամաւոր դառնալ:

- Այդ քայլի բուն նպատակը ո՞րն է:

- Յոյց տալ ժողովրդի, ընտրողի, քաղաքացու, հասարակութեան, Երեւանի, կենտրոնի բնակիչների գոնէ մի մասի իրական վերաբերմունքը Նիկոլ Փաշինեանի նկատմամբ:

- Այս պահին արտահերթ համապետական ընտրութիւնները հնարաւոր համարո՞ւմ էք:

- Արտահերթ ընտրութիւններ լինում են Սահմանադրութեամբ գրուած դէպքերում միայն: Նման դէպք կամ նման իրավիճակի ստեղծման հաւանականութիւն ես այսօր չեմ տեսնում:

- Կարելի՞ է ասել, որ Նիկոլ Փաշինեանի առաջադրումը ՀԱԿ-ը ընտրողներին հասկացնում է, որ արտահերթ ընտրութիւններ չեն լինելու:

ՄԻՋԿ կենտրոնական վարչութեան անդամ Վահան Շիրիսանեան

- Ես այդպէս չէի ասի: Նիկոլ Փաշինեանը գտնուում է բանտում, կարգավիճակն ուրիշ է, եւ դա նրան օգնելու ինչ-որ մի ճանապարհ է, որից պէտք է անպայման օգտուել. մի կողմից քաղաքական խնդիր կայ, միւս կողմից՝ գոտ մարդկային: Իսկ դրանով ցուց տալ, որ, հանգստացէ՛ք, այլեւս մենք չենք գնալու, այդպիսի բան չկայ. Կոնգրեսը բազմաթիւ անգամ է յայտարարել, որ պայքարելու է մինչեւ վերջ եւ հանելու է սահմանադրական կարգի հաստատմանը:

- Ն. Փաշինեանի նկատմամբ ժողովրդի վերաբերմունքը ցուց տալն ինչո՞վ կ'օգնի նրան:

- Կ'օգնի նրանով, որ եւ՛ Հայաստանի հասարակութեանը, եւ՛ համաշխարհային հանրութեանը ցուց կը տան, թէ մարդիկ ինչպէս են վերաբերուում մի մարդու, ով

ԼՈՒՐԵՐ

ԷՂՈՒԱՐԴ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ. «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՆՔՆ Է ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ԿԱՅԱՑՆՈՒՄ»

Անցեալում են այն ժամանակները, երբ Հայաստանը կարող էր ինչ-որ քայլեր անել ճնշումների եւ պարտադրանքի ներքոյ. Հայաստանն ինքն է որոշումներ կայացնում, որոշումներ կայացնում է Հայաստանի բարձրագոյն ղեկավարութիւնը: Բեյրութի պաշտօնակից Սերգեյ Մարտինովի հետ համատեղ ասուլիսի ժամանակ այդ մասին յայտարարեց ՀՀ արտգործնախարար Հրաչ Կարապետեանը՝ արձագանքելով այն պնդումներին, թէ հայկական կողմը ԶԻԼԻԻԻ-եան արձանագրութիւնները ստորագրել է միջազգային հանրութեան ճնշման տակ:

Բացառութեամբ մէկ-երկու երկրի, միջազգային ամբողջ հանրութիւնը աջակցում է այս գործընթացին, որը, ի դէպ, նախաձեռնել է Հայաստանը, ասաց Կարապետեանը՝ յիշեցնելով այն իրադարձութիւնները, որոնք անմիջապէս յաջորդեցին ստորագրմանը. «Ստորագրումից կէս ժամ յետոյ ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարը կոչ արեց երկու կողմին՝ շուտափոյթ վաւերացնել, յարգել պայմանաւորութիւն-

ները եւ իրականացնել զայն: Դրա մասին յայտարարեց Եւրամիութիւնը, դրա մասին յայտարարեց Ֆրանսիան, դրա մասին յայտարարեց Գերմանիան, դրա մասին շատ յստակ եւ պարզ եւ միանշանակ ձեւով արտայայտուեց Ռուսաստանը»:

Ի պատասխան լրագրողների յիշեցման, որ թուրք պաշտօնատարներն իրենց յայտարարութիւններում շարունակում են հայ-թուրքական համաձայնութիւնների ճակատագիրը կապել Ղարաբաղեան խնդրի հետ, Նալբանդեանը վերահաստատեց պաշտօնական երեւանի այն դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ այդ երկու հարցերը փոխկապակցուած չեն: Աւելին, նրա խօսքերով, դա միայն Հայաստանի դիրքորոշումը չէ՝ այդպիսին է նաեւ Միւնխի խմբի համանախագահ երկրների մօտեցումը:

«Այսինքն, դա միայն Հայաստանի յայտարարութիւնները չեն՝ «ներքին սպառման» համար, ինչպէս դուք էք ասում, այլ նաեւ միջազգային հանրութեան դիրքորոշումն է», - ասաց Հայաստանի արտգործնախարարը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՍԽՐԱՆՔՆԵՐԸ

Ըստ լրատուամիջոցների տարածած տեղեկատուութեան՝ Մոսկուայում International Alert միջազգային կազմակերպութիւնը կազմակերպել էր փորձագիտական կլոր սեղան «Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութիւնը. խարդախութեան հաստատման համար պայմանների ստեղծում, Ռուսաստանի դերը», որին մասնակցում էին Հայաստանի, Ռուսաստանի, Ատրպէյճանի ներկայացուցիչները:

Հայաստանից հրաւիրուած էին քաղաքագետներ Ալեքսանդր Իսքանդարեանը, Կարէն Բեքարեանը, Արտակ Կիրակոսեանը:

Հանդիպումը վարող 1-ին ակտիվ հաղորդավար, ՌԴ ԶՊ անդամ Մաքսիմ Շեւչենկոն ատրպէյճանական պատուիրակութեան պահանջով ժամանակից շուտ դա-

դարեցրել է Ռուսաստանում ԼՂՀ ներկայացուցչի ելոյթը:

Միւսնոյն ժամանակ մեր պատուիրակութիւնը չի առարկել Ռուսաստանի Իսլամական կոմիտէի ղեկավար Հէյդար Զեմալի մասնակցութեանը, որը մի քանի օր առաջ ատրպէյճանական «Զերկալօ» թերթին տուած հարցազրոյցում յայտարարել էր, որ Լեռնային Ղարաբաղի հարցի լուծման համար պէտք է կազմալուծել հայկական պետականութիւնը (Հայաստանի Հանրապետութիւնը):

Ի տարբերութիւն ատրպէյճանական պատուիրակութեան սկզբունքային դիրքի՝ մեր պատուիրակութիւնը շարունակել է մասնակցել հանդիպմանը Հէյդար Զեմալի արդիւնաւէտ մասնակցութեամբ:

ԱԼԻԵՆ ԱՐՀԱՍԱՐՅԵԼ Է ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՅ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄԸ

Հոկտեմբերի 29-ին թուրք-իւսթի Հանրապետութեան անկախութեան օրուայ կապակցութեամբ Բաքուի «Գիւլիստան» պալատում կազմակերպուած հանդիսաւոր միջոցաւմանը Ադրբեյջանի նախագահ Իլհամ Ալիեւը չի մասնակցել:

Միջոցաւման անցկացման ժամանակ Իլհամ Ալիեւը գտնուել է Իսմայիլլիի շրջանի Իվանովկա գիւղում:

Միջոցաւմանը մասնակցել են Ատրպէյճանի նախագահի վարչա-

կազմի հասարակական-քաղաքական բաժնի ղեկավար Ալի Հասանովը, խորհրդարանի առաջին փոխխօսնակ Զիւսեյնաթ Ասգերովը, պաշտպանութեան նախարար Սաֆար Աբիեւը, այլ պաշտօնեաներ, պատգամաւորներ, ՉԼՄ-երի ներկայացուցիչներ, Ատրպէյճանում հաւատարմագրուած դիւանագիտական կորպուսի ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ այցով Բաքուում գտնուող թուրքիւսթի խորհրդարանի պատուիրակութիւնը:

ՎԱՅԱՆ ՇԻՐԽԱՆԵԱՆԸ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Շարունակուած էջ 3-էն

նստած է բանտում եւ մեղադրուած է, Աստուած գիտի, թէ ինչի համար: Առաջինը բարոյական է: Իրաւական օգնութիւն կը լինի

միայն այն դէպքում, եթէ նա ընտրուի եւ որպէս պատգամաւոր՝ ազատ արձակուի: Բայց դա էլ կարող է կարճ ժամանակ տեւել՝ զան Աժ, նորից սանկցիւր վերցնեն, նորից տանեն:

«ՀԱՅ - ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԵՏ ԿԱՊԵԼՈՒ ԶԳՏՈՒՄԸ ՈՐՈՇԱԿԻ ԹՈՅԼԱՏՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔ Է»

Հայ - թուրքական գործընթացը Ղարաբաղեան խնդրի հետ կապելու՝ պաշտօնական Անգարայի ձգտումը որոշակի թոյլատրուածութեան արդիւնք է: Եւրոպա կատարած երկշաբաթեայ ուղեւորութեան ընթացքում այս տպաւորութիւնն է ստացել Ազգային ժողովի «Ժառանգութիւն» խմբակցութեան ղեկավար Ստեփան Սաֆարեանը:

Ինչպէս «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ զրոյցում փոխանցեց ուղեւորութիւնից օրերս վերադարձած Սաֆարեանը, Եւրասիանաժողովի, Եւրասիոհրճարարի ու այլ ազդեցիկ կառույցների որոշ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ համարում են, որ «այնուամենայնիւ, այդ շատ հասկանալի եւ բնական կը լինի, եթէ թուրքիւսթի վաւերացնի այդ պայմանագրերը այն դէպքում, երբ Ատրպէյճանի հետ յարաբերութիւններում՝ Ղարաբաղեան հակամարտութեան հարցում, արձանագրուի դրական դիւնամիզմ»:

«Այսինքն, որքան էլ եւրոպական տարբեր պաշտօնեաներ յայտարարում են այս երկու գործընթացների չփոխկապակցուածութեան մասին, որոշ հանդիպումներում, որպէս մասնաւոր կարծիքներ, չէր թաքուում, որ թուրքիւսթի կողմից դա միանգամայն հասկանալի, իր պատճառները ունեցող վարքագիծ է, եւ, բնականաբար, այդպէս պէտք է լինի», - ասաց ընդդիմադիր խմբակցութեան ղեկավարը:

Եւ, ըստ Ստեփան Սաֆարեանի, հայկական կողմը հարկադրուած է առաջ շարժուելու համար զնալ գիշումների Ղարաբաղեան հակամարտութեան կարգաւորման հարցում: Ըստ նրա, Հայաստանի վարած

Ազգային ժողովի «Ժառանգութիւն» խմբակցութեան ղեկավար Ստեփան Սաֆարեան

սխալ դիւանագիտութեան արդիւնքում ատրպէյճանական տերմինաբանութիւնը՝ «օկուպացուած» տարածքների մասին, մտաւ կիրառութեան մէջ, եւ Եւրոպայում էլ յաճախ խօսում են նոյն տերմինաբանութեամբ:

Սաֆարեանի վկայութեամբ՝ եւրոպական կառույցների պաշտօնեաները հայ-թուրքական յարաբերութիւնների կարգաւորման գործընթացն ընդհանուր առմամբ ողջունում էին, սակայն նաեւ կիսում էին «Ժառանգութիւն» կուսակցութեան մտահոգութիւնները, թէ հայ-թուրքական արձանագրութիւնները լուրջ թերութիւններ ունեն:

Ստեփան Սաֆարեանը եւրոպացի պաշտօնեաների հետ քննարկել է նաեւ Հայաստանի ներքին ժողովրդավարութեանը վերաբերող խնդիրներ:

ԼՂՀ ՎԱՐՉԱՊԵՏ. «ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐ ԶԵՆ ԼԻՆԵԼՈՒ»

ԼՂՀ վարչապետ Արա Հարութիւնեանը, ով գլխավորել է «Ազատ Հայրենիք» կուսակցութիւնը, լրագրողներին ասել է, որ Ստեփանակերտը պաշտոնապէս չի ստացել Ղարաբաղեան հակամարտութեան կարգաւորման այն փաստաթուղթը, որում ամբողջովն են «Մարտի դեան սկզբունքները» - «Դրանց մասին մենք գիտենք թերթերից եւ տեղեկատվական աղբյուրներից, ինչը մեզ համար չի կարող փաստաթուղթ հանդիսանալ», - ասել է ԼՂՀ վարչապետը: «Լեռնային Ղարաբաղի տարածքը, ամբողջովն է հանրապետութեան սահմանադրութեամբ, եւ մենք տարածքների առումով չենք կատարի որեւէ գիշում: Ասելով տարածք, մենք հասկանում ենք Արցախի ներկայիս փաստացի տարածքը: Սա մեր դիրքորոշումն է, որով էլ մենք առաջնորդվելու ենք», - ընդգծել է Արա Հարութիւնեանը: Նրա խոսքերով, Հայաստանի եւ Ղարաբաղի կողմից ցանկացած փաստա-

ԼՂՀ վարչապետ Արա Հարութիւնեան

թուղթ կրնա ընդունվի միայն ժողովրդի հավանութեանը արժանանալուց հետո: «Վերջին խոսքը լինելու է ժողովրդինը», - շեշտել է ԼՂՀ վարչապետը:

ԱՐԿԱԴԻ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ ԱՅՅԸ

Շարունակուած էջ 1-էն

նադրամի կարեւոր իրադրոշումներուն եւ յառաջիկայ ծրագրերներուն ու յատկապէս Շուշիի վերաշինութեան հրամայականին վրայ:

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ

շուրջ երկու ժամ տեւող միտքերու աշխոյժ փոխանակում, մասնաւորաբար Արցախի, Հայաստան-Սփիւռք եւ հայ-թրքական յարաբերութիւնները, արձանագրութիւնները հետեւանքներու եւս յլ այժմեական հարցերու շուրջ:

ՄԱՍԻՍ
ԱՄԵՆԱՎԱՍՏԱԿԵԼԻ ԱՂԲԻՐԸ ՀԱՅՐԵՆԻ

ՎԱՐՑԱԶՐՈՅՑ

«ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՊԱՏՐԱՍ ԶԷ ԱՅՆՊԻՍԻ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐԻ, ՈՐՈՆՔ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ՎՏԱՆԳԱԴՈՐ ԼԻՆԵԼ ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ, ԱՅԼԵԻ, ԱՍԵՆՔ, ԻՐ ԻՆՔՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ, ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ»

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ՇԻՐԱԿԻ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԻՔԱՅԵԼ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱԶԱՊԱՅԵԱՆԻ ՀԵՏ

Զրոյցը վարեց ԴԵՐԵՆԻԿ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

- Հայ-թուրքական յարաբերութիւնների հաստատումը ներկայիս տեսքով եւ այս բովանդակութեամբ պէտք է գոհացնի՞ հասարակութեանը, թէ՞ ավելի շատ մտահոգութիւն տեղիք տայ: Ինչպիսի՞նք է հոգեւորականի կարծիքը:

- Հայ-թուրքական յարաբերութիւնների կարգաւորումը պէտք է ուրախացնի, սակայն այստեղ միշտ պէտք է ի մտի ունենալ, թէ ի՞նչ գնով: Հասարակութիւնը, ազգը պատրաստ է: Ազգը խնդիր չունի: Բայց մեր ժողովուրդը պատրաստ չէ այնպիսի զիջումների, որոնք կարող են վտանգաւոր լինել ոչ միայն պետականութեան, այլեւ, ասենք, իր ինքնասիրութեան, ինքնութեան համար:

- Դուք այս յարաբերութիւններում նման զիջումներ կամ գին տեսնու՞մ եք:

- Այո՛, տեսնում եմ: Կարծում եմ մեր դիւանագիտութիւնն այդ իմաստով այս տարիներին ընթացքում եղել է մի քիչ պաշտպանական, երբեմն նոյնիսկ պարտուողական, իսկ հարեւանից երբէք առաւելագոյնը չի պահանջուել, ինչի հիմքերը կային, որովհետեւ Թուրքիան իրաւունք չունէր սահմանը փակելու: Այսինքն, ինքը թշնամական գործողութիւն է կատարել Հայաստանի հանդէպ, եւ Հայաստանը երբեք այդ հարթութիւնից չօգտուեց, պահանջելով սահմանի բացում, նոյնիսկ միակողմանի բացում: Ընդհակառակը, գնաց այսպիսի փոխզիջման, երբ սահմանը կարծես երկուստեք է փակուել եւ երկուստեք է բացուել: Անշուշտ, նաեւ սահմանի, տարածքային ամբողջականութեան, ինչպէս նաեւ Կարսի պայմանագրի ճանաչման խնդիր կայ: Սրանք այն փոխզիջումներն էին, որոնք, ըստ իս, անհրաժեշտ չէին:

- Այս տեսանկիւնից գրեթէ 10 մլն հայութեանը յուզողը Յեղասպանութեան հարցն է: Կը խնդրի շատ յստակ պատասխանել, մենք Յեղասպանութեան փաստն այս փաստաթղթերով կասկածի տակ առնու՞մ ենք, թէ ոչ:

- Կարելի է ասել, եւ այո, եւ ոչ, նայած, որ տեսանկիւնից եւ նայում: Օրինակ, այս արձանագրութիւններում մերոնք, իբրեւ արդարացում, ասում են, տեսէ՛ք, Յեղասպանութիւնը նշուած չէ: Բայց ես ասում եմ, որ շատ ավելի լաւ կը լինէր, որ նշուէր իբրեւ Հայաստանի կողմից պահանջատիրութիւն, որ Հայաստանը չի հրաժարուել Յեղասպանութեան հատուցման իր պահանջից: Հայաստանը երբեք չպէտք է հրաժարուէր Յեղասպանութեան նկատմամբ իր պահանջատիրութիւնից: Դա իբրեւ փաստարկ, իբրեւ յղթաթուղթ, պէտք է միշտ լինի հայ-թուրքական յարաբերութիւնների մէջ: Քաղաքական յարաբերութիւնները չեն կարող հաստատուել լռելով Յեղասպանութեան մասին:

Ես Հայաստանի իշխանութիւնների շրջանում այն վտանգն եմ տեսնում, որ կարծես թէ Յեղասպանութիւնը դարձնում են ներքին խնդիր, այսինքն մենք մեզ համար

Ապրիլի 24 ենք նշում, Յեղասպանութեան զոհերի յուշարձանին ծաղիկ ենք դնում եւ այդքանով բաւարարուում ենք: Դրա դիմաց չենք պահանջում ոչ բարոյական, ոչ նիւթական հատուցում եւ ընդամէնը խնդիր ենք դնում մեզ ճանաչել տալու աշխարհին իբրեւ ցեղասպանուած ժողովուրդ:

- Իշխանութիւններն այս առումով պնդում են, թէ իրենք շարունակելու են Յեղասպանութեան միջազգային ճանաչման գործընթացը:

- Լաւ, պետութիւնները ճանաչեցին Յեղասպանութիւնը: Որ ի՞նչ: Սոսկ ճանաչելու՞ համար, որպէսզի մենք աշխարհում ման գանք, եւ բոլորը մեզ ճանաչեն իբրեւ ցեղասպանուած ժողովուրդ, թէ՞ դրա դիմաց հատուցում պահանջենք: Այդ հատուցման խնդիրն այսօր եւ մեր իշխանութիւնների օրակարգում չեն տեսնում: Եւ եթէ եկել է այդ պահանջը դնելու առիթը, ինչո՞ւ հիմա չի դրոււմ: Երբ սահմանը բացելու համար Թուրքիայի վրայ սոսկալի ճնշում կար, մենք, փոխանակ այս հարցով ուժեղացնէինք ճնշումը, Թուրքիային օգնեցինք ձեռքազատուելու այդ ճնշումից: Եւ ես այստեղ շատ կ'ուզենայի հաւատալ մեր իշխանութիւնների, մեր դիւանագէտների բացարձակ պրոֆեսիոնալիզմին, բայց ինձ չի համոզում այն բացատրութիւնը, որ տրոււմ է: Եւ միակ իմ յօսան այն է, որ երեւի իրենք ինչ-որ քայլեր ի նկատի ունեն: Դե, մեր նախազանն էլ շախմատի ֆեդերացիայի նախագահն է, երեւի շախմատային մտածելակերպով ինչ-որ քայլեր նկատի ունեն, որոնք, ի վերջոյ, հանգեցնելու են յղթմանակի: Բայց ուշալ կերպով դա ես չեմ կարողանում տեսնել:

- Սրբազան, միգուցէ մեր հասարակութիւնն է այս 90 եւ ավելի տարիների ընթացքում Յեղասպանութեան խնդրի առնչութեամբ դարձել պակաս պահանջատէր, պակաս հետեւողական: Միգուցէ մենք հասարակութեամբ առումով խնդիր ունենք:

- Գիտէ՞ք, տասնամեակներ շարունակ մեր ժողովուրդին համոզել են, որ պահանջատիրութիւնն ավելորդ բան է, կեղծ է: 70 տարի կոմունիստական իշխանութիւնը համոզել է, թէ այլեւս մոռացէք տարածքային պահանջատիրութիւնը: Համոզում էին, որ այլեւս անհնար է ինչ-որ բան փոխել, ասում էին Թուրքիան իր սահմանն

արդէն գծել է, մենք Կարսի պայմանագրով ընդունել ենք, Նախիջեւանը Անդրբեջանինն է, ինչ որ եղել է, եղել է, մոռացէ՛ք, հիմա զրոկէտից սկսէք ապրել: Այս ամէնը, իրօք, ազդեցութիւն ունեցել է, սակայն ոչ այն չափով, ինչ չափով իրենք կ'ուզենային: Սակայն մինչեւ հիմա մեր ժողովուրդի զգալի մասը, համոզուած եմ նաեւ այսօրուայ իշխանութիւնները, այն համոզմունքն ունեն, թէ որեւէ տարածքային պահանջ, որեւէ հատուցում այլեւս անհնար է: Յայտարարում են, թէ եկէք իզուր տեղն այլեւս տարածքային պահանջի կամ հատուցման մասին չխօսենք: Փաստորէն, մենք հիմա անկարողութիւնն ից 20 տարի անց, վերադարձել ենք այն նոյն կոմունիստական շրջանի գաղափարախօսութեանը, թէ ոչինչ փոխել հնարաւոր չէ: Պահանջատիրութիւնը շատ դժպէտը ունէր կայացում է որպէս ռոմանտիզմ: Առաւելագոյնը ձեռք բերելը միշտ ռոմանտիզմ է, բայց պէտք է առաւելագոյնը պահանջես, որ ինչ-որ բան ստանաս: Ես էլ եմ մտածում, որ այսօրուայ վիճակում տարածքային փոխհատուցում ստանալը մի քիչ ռոմանտիկ է թւում: Բայց դրա դիմաց դու կարող ես իրաւունք ձեռք բերել քո հայրենի վայրերը վերադառնալու, փոխհատուցում ստանալու, քո պապենական ունեցուածքին տէր կանգնելու, վստահ լինելու, որ մեր եկեղեցիները եւ մշակութի վայրերն այլեւս չեն աւերուել: Եթէ դու ընդհանրապէս պահանջ չունես, ի՞նչ ես ուզում ստանալ:

- Սակայն իշխանութիւնները շատ դժպէտը պնդում պնդում են, թէ եթէ սահմանը բաց լինի, Հայաստանը տնտեսապէս կը հզօրանայ, ուժեղ պետութիւն կը դառայ, եւ միայն այդ դժպէտը կարելի կը լինի ինչոր բան պահանջելու եւ ստանալ:

- Իսկական ռոմանտիզմն այստեղ է: Ինչ-որ զարգացում կարող է լինել, չպէտք է ժխտել, բայց եթէ պէտք է գործեն մաքսային այն օրէնքները, որոնք հիմա գոյութիւն ունեն, մեր ժողովուրդը ոչնչով չի շահելու, շահելու են մի խումբ մարդիկ: Օրինակ վրաստանի սահմանը բաց է, բայց մեր գիւղացին կարողանում է իր կարողութիւնը վրաստանում վաճառել: Իհարկէ ոչ: Ի՞նչ երաշխիք կայ, որ մեր գիւղացին իր կարողութիւնը կը կարողանայ վաճառել Կարսում: Սակայն նոյնիսկ ինչ-որ անտեսական օգուտ են թաղելով մտածել, թէ կարելի էր այս գիջումներին գնալ, աններելի է:

- Դուք տեսնու՞մ եք Կարսի պայմանագրի վերափաստատման վտանգը, եւ այդ վտանգն ինչպիսի՞ բնոյթ է կրում:

- Թուրքերը մեզ հետաքրքիր ծուղակի մէջ են գցել նշելով, թէ սահմանը վերահաստատում ենք, ոչ թէ հաստատում: Այսինքն, մենք մի անգամ 1921թ., հաստատել ենք Կարսի պայմանագրով: Սա ի՞նչ է նշանակում. որ մենք պահանջներ չունենք, Թուրքիայի տարածքային ամբողջականութիւնը ճանաչում ենք, հետեւաբար մեր պահանջատիրութիւնը, որպէս այդպիսին, գոյութիւն չունի, եւ Յեղասպանութեան խնդիրն էլ ներքին սպառ-

ման առարկայ է, Հայաստանում ինչքան ուզում էք, խօսէք: Այս արձանագրութիւններով ոչ մի բան չի հարթուում, ընդհակառակը խնդիրները քնեցում են: Այսինքն, շարունակենք լռել Յեղասպանութեան մասին, Ղարաբաղի մասին, շարունակենք լռել, որ մենք տարածքային պահանջ ունենք եւ այլն:

- Դուք Ձեր խօսքում չիշատակեցիք Ղարաբաղը: Ձեր կարծիքով այս երկու խնդիրները հայ-թուրքական յարաբերութիւնները եւ զարաբաղեան հակամարտութիւնը, իրար հետ կապուած են այն դէպքում, երբ իշխանութիւնները նշում են, թէ արձանագրութիւններում Ղարաբաղի անունը չի յիշատակուում:

- Աւելի վատ, որ չի յիշատակուում. դա է Դավութբոլուի, Երրորդահին հնարաւորութիւն տալիս ասելու, թէ քանի դեռ Ղարաբաղի հարցը չի լուծուել, մենք սահման չենք բացելու: Դեռ այս արձանագրութիւնների մէջ պէտք է լինէր, որ այս յարաբերութիւնների հաստատումը եւ սահմանի բացումը պայմանաւորուած չեն Ղարաբաղի հարցով:

- Գիտէ՞ք, ես այս երկու խնդիրների մէջ չեմ կապ տեսնում. դա մէկ ընդհանուր հարց է: Ադրբեջան, Թուրքիա նոյն ժողովուրդն են, նոյն ազգութիւնը, սակայն երկու պետութիւն: Թուրքիայի համար չկայ Ղարաբաղի իբրեւ երրորդ պետութեան հարց, Ղարաբաղի հարցն է, որովհետեւ դա Թուրքիայի համար հայոց պահանջատիրութեան ժամանակաւոր յղթմանակն է: Եթէ ինքը կարողանայ մեզ այնտեղ պարտութեան մատնել, ուրեմն հայութիւնը պէտք է առնուազն հարիւր տարի մոռանայ այլեւս Կարսն էլ, Իզդիրն էլ, Արարատն էլ: Թուրքական պետութիւնը ոչ թէ Ադրբեջանին է սատարում, ինքն իրեն է սատարում: Եթէ հայերը Ղարաբաղը «մարսեն», պարզ է, որ պէտք է Ղարսը պահանջեն: Ուրեմն Թուրքիան ամէն ինչ պէտք է անի, որ հայերը Ղարաբաղը «չմարսեն»:

- Շատերը ներկայումս մտնում են, որ այսօրուայ թուրքը 1915թ. թուրքը չէ, եւ այսօրուայ թուրքի հետ հնարաւոր է լեզու գտնել: Դա ճիշտ տրամաբանութիւն է:

- Հայ մարդն այսքան ժամանակ չի կարողացել հասկանալ թուրքական ինքնութիւնը: Թուրքը իբրեւ անհատ, վտանգաւոր չէ: Բայց թուրքը իբրեւ ամբողջ, վտանգաւոր է եղել ինչպէս 1915թ., այնպէս էլ 2009թ., վտանգաւոր կը լինի նաեւ 2119թ.: Նոյն 1915թ. շատ թուրք անհատներ փրկել են հայերին, սակայն երբ այդ թուրք անհատը յայտնուում էր ամբողջի մէջ, անում էր այն, ինչ անում էր ամբողջը: Եթէ այսօր էլ Թուրքիայում ինչ-որ մի ամբողջային վիճակ լինի, կրկնուելու է 1915թ.-ն: Եթէ, ասենք, Բուրսայում Հայաստանը յղթէր 2:0 հաշուով, հաստատ համոզուած եղէք որոշ խժժութիւններ լինելու էին, հաստատ ինչ-որ վանք էին պայթեցնելու, մի փոքրիկ թաղամասում մի քրիստոնէայի վրայ էր յարձակում լինելու: Այս առումով, փառք Աստուծոյ, եւ այստեղ, եւ այնտեղ մեր թիմը պարտութիւն կրեց:

ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԶԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ Ի՞ՆՉ ԻՐԱԳՈՐԾԵՑԻՆ ԿԵՍ ԴԱՐ

ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՓԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ

Հայը ուր որ գաղթած է եւ հաստատուած, կառուցած է նախ եկեղեցի եւ ապա դպրոց, յաճախ իրարու կից, եւ բոլորուած է անոնց շուրջ:

Տարբեր չէր կրնար ըլլալ Ամերիկայի եւ մանաւանդ Գալիֆորնիոյ պարագային, ուր հոծ գաղութ մը սկսաւ կազմուիլ, մօտ յիսուն տարիներ առաջ, գաղթելով գանազան երկիրներէ, բոլորիս ծանօթ պատճառներով: Իրարու ետեւէ հիմնուեցան տասնըչորս հայկական վարժարաններ, թէ ուսում ջամբելու, դաստիարակելու եւ թէ մանաւանդ հայապահպանութի համար. անշուշտ ա՛յս էր բուն նպատակը: Յաջողեցան անոնք իրենց առաքելութեան մէջ՝ անշուշտ թէ այո՛: Աւելի լաւ կրնային ընել՝ անկասկած, թերութիւններ կային եւ կան տակաւին՝ անպայման: Բայց անոնք կատարեցին անուրանալի դեր մը այս գաղութին հայկական դիմագիծը պահելով: Տանք քանի մը յատկանշական օրինակներ, անոնցմով մանուկն ու պատանին կ'ունենան հայկական առողջ միջավայր ու մթնոլորտ, ուր կը խօսին, կը կարդան ու կը գրեն հայերէն՝ դժբախտաբար տակաւին ոչ բաւարար կ'սփոյ, հայ ընկերընկերուհիներ կ'ունենան, որ յետագային կրնան զարգացնել ու վերածել մշտական բարեկամութեան եւ կամ նոյն իսկ՝ ամուսնութեան, հայոց պատմութեան, մշակութիւն, հայ արժէքներուն եւ հերոսական դէմքերուն կը ծանօթանան, հայոց ցեղասպանութեան եւ մեր դատին տեղեակ կ'ըլլան եւ այսպիսով իրենցմէ ոմանք կրնան որոշել պայքարիլ մեր դատին համար: Անոնց կը տրուի կամ պէտք է տրուի մանաւանդ հայու ոգին, որ եթէ դրոշմուի անոնց մէջ, անոնք պիտի հայ մնան նոյն իսկ օտար շրջանակներու մէջ:

Դեռ, հայ ամուսնութիւններ պիտի կնքեն, իրենց գաւակներն ալ յետոյ զրկելով հայկական դպրոց. ծնողները կրնան հանդիպիլ իրենց յարմար հայ ընտանիքներու եւ բարեկամանալ, կազմելով հայկական շրջանակ մը:

Հայ դպրոցները նաեւ կարելոր դեր կը կատարեն հայ ընտանիքներու իրար ծանօթացման գործընթացին մէջ, կազմելով ու զարգացնելով հայկական շրջանակներ:

Ուսումնական մարզին մէջ ալ լաւ արդիւնքներու հասան հայ վարժարանները. յաջող աշակերտները կրցան պատրաստուիլ որակաւոր համալսարաններ ընդունուելու համար եւ այդպիսով է որ ունեցանք մեր թիւով փաստաբաններ, բժիշկներ եւ ճարտարագէտներ:

Պէտք է աւելցնել թէ հայ վարժարանները հետեւելով հայ ժողովուրդի առաքինութիւններուն ժառանգութեան, կը հրամցեն հայ մանուկին ու պատանիին, շատ աւելի առողջ միջավայր մը, ուր կենկեր ու թմրանութ չկան, կոհու կամ

սպանութիւններ գոյութիւն չունին, ուր կը բացակային հագուածքի եւ կեցուածքի անվայել երեւոյթներ: Այս տեսակէտէն, նոյնիսկ շաբաթօրեայ հայ դպրոցները կրնան բարերար դեր ստանձնել մանուկներու կազմաւորման մէջ, եթէ լաւ ձեւով ծրագրուած ըլլան:

Կը լսենք որ հայկական չարթըր դպրոցներ բանալու ծրագրեր կան: Հիանալի գաղափար է եւ կը մաղթենք որ յաջողին, որովհետեւ բազմաթիւ հայ ընտանիքներ որոնք նիւթական տեսակէտով անկարող են իրենց գաւակները հայկական վարժարան զրկելու, այսպիսով կարելիութիւն պիտի ունենան օգտուելու չարթըրի այս անվճար դրութենէն, իրենց գաւակները զրկելով այդ դպրոցները ուր հայ լեզուին ուսուցումը եւ հայ մշակութիւն ծանօթացումը պիտի դառնան տիրական:

Հայ դպրոցներու մէկ կարեւոր բարիքը կրնանք նկատել նաեւ այն երեւոյթը որ անոնք գործ ու ասպարէզ կը տրամադրեն հարիւրաւոր նոր գաղթած ուսուցիչներուն կամ մշակութային գործիչներուն:

Անշուշտ, դպրոցը հայ ինքնութիւնը պահպանելու մարզէն ներս, անհրաժեշտ ազդակ մը ըլլալով հանդերձ, չի կրնար առանձինն յաջողութեան հասնիլ առանց ընտանիքի նեցուկին, որովհետեւ մանուկի մը դաստիարակութեան հիմը կը դրուի ընտանիքին մէջ, եւ հոն է որ կը թրծուի անձին նկարագիրը: Իսկ դպրոցէն յետոյ, շատ կարեւոր է նաեւ հայ ակումբը, որ ձեւով մը դպրոցին շարունակութիւնը պէտք է ըլլայ: Ակումբները մենաստիւթիւն պէտք չէ ընեն, չըլլան գլխաւոր, փառասիրութեան կեդրոններ: Ատենին, Պէյրութի մէջ կարեւոր դեր կատարեցին հայկական ակումբները, հայը հայ պահելու ուղղութեամբ, որովհետեւ ժողովրդային էին, եւ ունէին նուիրեալ առաջնորդներ որոնք իտէյալ ունէին:

Ընդունինք թէ հոս, Ամերիկայի մէջ ընտանիքներուն, դպրոցներուն եւ ակումբներուն դերակատարումը աւելի դժուար է այս հզօր երկրին զօրաւոր հոսանքին դէմ, բայց մեր ակումբները կրնան թումբ կանգնիլ ձուլումին դէմ, եթէ կարենան հրապուրել եւ հաւաքել մեր պատանիներն ու երիտասարդները, անոնց պատասխանատու գործեր վստահելով, փոխանակ խրտչեցնելու գանոնք եւ հեռացնելու: Ակումբներէն ներս կարեւոր է մշակութային եւ մարզական եռուզեռը:

Ուրեմն, ամփոփելով, հայ ընտանիքը, դպրոցը, ակումբները, եկեղեցին եւ հայ մամուլը գործակցաբար կրնան մեր հայ ինքնութիւնը պահել դեռ երկար ժամանակի մը համար, պայմանով որ այս օտար եւ դժուարին պայմաններուն մէջ, բոլորն ալ ունենան կարող, նուիրեալ, պարկեշտ եւ տեսլական ունեցող տնօրէններ, ուսուցիչներ, առաջնորդներ եւ մտաւորականներ:

Armenian General Benevolent Union Southern California District Committee proudly presents

A Celebration of the artistic genius of **Emil Kazaz**, Winner of the Lorenzo II Magnifico Prize in Sculpture at the Biennale Internazionale dell'Arte Contemporanea in Florence, Italy, December 2007.

With an extraordinary **Exhibition** of his latest work, sculptures, oil paintings, mixed-media and drawings. November 6-7, 2009, 7:30 - 10:30pm Sunday, November 8, 2:00 - 6:00pm

And a **Tribute** honoring the great artist Saturday, November 7, 2009, at 7:30pm sharp With the Participation of **Shahen Khachatryan**, art historian, author **Joe Lewis**, artist, educator, author **Vatche Mankerian**, concert pianist **Bakur Kalantaryan**, operatic tenor

Both events open to the public at AGBU Alex Manoogian Center 2495 E. Mountain St., Pasadena, California

Exhibited artwork is provided by Arian Dome of Fine Art, Inc.

The portion of the sales amount designated and provided as a donation to the AGBU will be deductible for income, gift, and estate purposes.

AGBU KAZAZ TRIBUTE

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
1060 North Allen Avenue
Pasadena, CA 91107
Գրասենեակները վերանորոգուած եւ յարմար վարձքերով: Դեռաքրքրուողներէն հեռաձայնել՝ (626) 398-0506

Ձեր ճանուցումները Վստահեցէք
«Մասիս» Շաբաթաթերթին
T: (626) 797-7680 F: (626) 797-6863 massis2@earthlink.net

«ՍԻՓԱՆ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

1978 թվական: Հագիւ ոտք դրած Լոս Անճելըս, մէկ շաբաթ յետոյ կանգնեցի Ս. Յովհաննէս եկեղեցու փոքրաթիւ անդամներից կազմուած «Երգչախմբի» առջեւ: Շատ կարճ ժամանակ անց, աւելացաւ երգչախմբի անդամների թիւը եւ պահանջ առաջացաւ ելոյթներ ունենալ եկեղեցու պատերից դուրս:

Երգչախմբի անդամների ցանկու թիւնը՝ Պատարագի երգեցողութիւնից զատ հասարակութեանը ներկայանալ աշխարհիկ երգերով, դարձաւ նպատակ, դարձաւ հաւատամբ: Այդ տարիներին բոլորը չէ, որ աւտոմեքենայ ունէին: Մեքենայ ունեցողները սնէ-տուն ընկած, փորձի էին բերում մեքենայ չունեցողներին:

Գծուար չէր հասկանալ, որ երգչախմբի մեծաթիւ անդամներ, նոյնիսկ առանց երաժշտական գրագիտութեան եւ առանց երգչախմբային երգեցողութեան փորձառութեան, գալիս էին երգչախմբի փորձերին՝ հոգեկան քաւարարութիւն ստանալու համար: Հանդիպելով համերկայինների եւ համաքաղաքայինների հետ, երգելով հայրենական երգեր, նրանք փորձում էին յազեցնել հայրենիքի հանդէպ ունեցած կարօտի զգացումը, որ օրէ-օր աւելի էր ահագնանում նրանց հոգիներում:

Շուտով երգչախմբի շուրջը բոլորուեց հիմնականում Հայաստանից արտագաղթած երաժիշտներից կազմուած մի սենեկային նուագախումբ:

Առաջին համերգը տեղի ունեցաւ Ս. Յովհաննէս եկեղեցում՝ 1979 թվականի Սեպտեմբերի 9-ին, որի ծրագրում ընդգրկուած էին ինչպէս հոգեւոր, այնպէս էլ աշխարհիկ երգեր:

Երգչախմբի այդ համերգը եւ այլ փոքր-մոքր ելոյթներ սենեկային նուագախմբի ընկերակցութեամբ, նկարահանում էր Armenian Teletime նորաստեղծ հայկական առաջին կայանը, որը հիմնադրել էր Սարգի Մուրատեանը:

Նոյն տարուայ Հոկտեմբերի 7-ին «Սիփան»ի մի քանի մենակատարներ, սենեկային նուագախմբի ընկերակցութեամբ մասնակցեցին Հենրիկ Անասեանի եւ Իրանահայ Միութեան համատեղ գործակցութեամբ իրականացած՝ Կոմիտասի ծննդեան 110-ամեակին նուիրուած երեկոյին:

Այդ համերգի մենակատարներն էին Մարիետա Անասեանը, Վահէ Ղազարեանը, Յակոբ Թօփուգեանը եւ 15-ամեայ ջութակահար Արմէն Անասեանը: Ահա թէ ինչ է գրում այդ համերգի մասին Հրանտ Սիմոնեանը.

- Շատ լաւ կազմակերպուած եւ լուրջ երեկոյ մը ապրեցինք Կոմիտաս Վարդապետի հետ: Հենրիկ Անասեան այս ելոյթով նուաճեց Լոս Անճելըսի դժուարահաճ գեղարուեստասէրները:

Այդ արժանաչիշատակ համերգից յետոյ, որոշեցի երգչախմբին դուրս բերել լայն ասպարէզ: Երգչախմբի անդամների միահամուռ որոշումով երգչախմբին տրուեց «Սիփան» անունը:

Չնկրկելով նիւթական դժուարութիւնների առջեւ, «Սիփան» երգչախմբի յանձնախումբը, առանց որեւէ միութեան ու կազմակերպութեան հովանաւորութեան, նետուեց ասպարէզ՝ միշտ թիկունքին զգալով հայ համայնքի քաջալերանքը:

Եւ՝ առաջին խոշոր ձեռնարկը. 28 Սեպտեմբեր, 1980 թվական: Աննախընթաց երեւոյթ: Մինչ այդ երբեւէ չեղած համերգ՝ Լոս Անճելըսի յայտնի սրահներից մէկում:

Ուիլլըր Իբել թատերասրահում թեւածուծ է հայ երգը: Բեմում է գրեթէ 70 անդամներով համալրուած Սիփանն ու սենեկային նուագախումբը:

Լոս Անճելըսի այն օրերի համար բնական թուացող փոքրաթիւ մամուլը լայնօրէն արձագանքում է այդ նշանակալի իրադարձութեանը: Ահա թէ ինչ է գրում Նոր Օր շաբաթաթերթը 1980 թվականի Սեպտեմբեր 29-ի համարում.

- Ծրագրում կատարուող ստեղծագործութիւնները ունէին թեմատիկ բնոյթ. հիմնական թեման Հայաստանն էր, հայրենի երկիրը, նրա քարից հաց հանող, քարին շունչ տուող հայ շինականը: Իւրաքանչիւր ստեղծագործութիւն ստացել էր համապատասխան թեմատիկ վերլուծութիւն, շնորհիւ բազմալսատակ երաժիշտ-խմբավար Հենրիկ Անասեանի մեծ աշխատանքի եւ ստեղծագործական հնարամիտ ու լայն մտածողութեան:

«Սիփան» երգչախմբի համար գործունէութեան նոր դարաշրջան սկսուեց 1980-81 թվականներին, երբ այն դարձաւ Հ.Բ.Ը. Միութեան «Սարգարապատ» երգի-պարի հա-

մոյթի հիմնական կորիզը:

Հնաբնակ լոսանճելըսահայերը լա՛ւ են յիշում 1980-84 թվականները, երբ քաղաքի նշանաւոր Scottish Rite երկու հազար նստատեղ ունեցող, հանդիսականներով լի սրահը պայթում էր ծափահարութիւններից Սարգարապատ-ի ելոյթի ժամանակ, իսկ դրսում, հարիւրաւոր երաժշտասէրներ տոմսակ չունենալու պատճառով վերադառնում էին տուն՝ այն յոյսով, որ ներկայ կը լինեն «Սարգարապատ»ի յաջորդ ելոյթին: Ահա թէ ինչ է գրում երաժշտագէտ Հայր Գրիգոր Հեպոյեանը «Սարգարապատ»ի առաջին համերգի մասին.

Փառք ու պատիւ նրանց: Անկասկած, ընդվզումի եւ վիրաւորաւածութեան, սեփական արժանապատուութիւնը բարձր պահելու գիտակցութիւնն էր պատճառը, որ «Սարգարապատ»ի երգչախումբը կրկին իր վրայ կրելով «Սիփան» անունը, մէկ օր իսկ չզաղարեցրեց իր գործունէութիւնը:

Երեսուն տարի շարունակ երգչախմբի կազմում են.

Մարիետա Անասեան, Արամ Անասեան, Գէորգ Տոյմաճեան, Պերճուհի Բզճեան, Վարուժան Դերձակեան, Բաֆֆի Թորոսեան, Ժիրայր Նիպիոսեան եւ Կարօ Մկրեան:

1980-ականի վերջերից «Սիփան» երգչախմբի կազմում ներգրաւուեցին տասնեակից աւելի սիրող եւ մասնագէտ երգիչ-երգչուհիներ, որոնք քսան եւ աւելի տարիներ իրենց կեանքը կապել են «Սիփան» ընտանիքի հետ:

Ահա նրանք. Հերմինէ Ամիրեան, Էվելինա Աւագեան, Մէրի Բաբիթեան, Նուէր Բանջարջեան, Մէրի Դերձակեան, Հիլդա Փիլիպոսեան, Յակոբ Աճէմեան եւ Անահիտ Յարութիւնեան:

Հինգ եւ աւելի տարիներ «Սի-

փան» երգչախմբին մասին են կազմել հիմնականում Հայաստանի անկախացումից յետոյ արտագաղթած գրեթէ երկու տասնեակ մասնագէտ եւ սիրող երգիչ-երգչուհիներ, որոնք լրացրին այն բացը, որ առաջացել էր վերջին տարիներին՝ մասնորոշեցող Անասեանի երկրորդ յաճախ բացակայելու, տարբեր երկրներում համերգներ տալու եւ, երգչախմբի մի քանի վաստակաշատ անդամների անժամանակ մահուան պատճառով: Տաս եւ աւելի տարիներ «Սիփան» երգչախմբի կազմում են. Ռուզաննա Դերմանեան, Ռիտա Պալթա, Սեդա Պողոսեան, Վերդինէ Քէչէկեան, Վազգէն Յովհաննիսեան, Սեդա Գրիգորեան եւ Անահիտ Յարութիւնեան:

Երկնքի արքայութեանն են արժանացել երգչախմբի լաւագոյն ուժերից.

Ալիս Լոմեան, Սարգիս Գաբոյեան, Սուրէն Մանուկեան, Հենրիկ Կարապետեան, Գէորգ Նալբանդեան, Երուանդ Աճեմեան, Կարինէ Կոստանեան, Աննա Նալբանդեան եւ Վահէ Մինասեան:

«Սարգարապատ»ի քայքայումից յետոյ, երգչախմբի անդամներից պակաս վիրաւորուած չէին նաեւ նուագախմբի երաժիշտները, որոնք նոյնպէս մնացին ղեկավարի հետ եւ մի քանի տարի շարունակ, գերթէ մինչեւ 88-ի վերջերը, մենակատարների հետ, ծրագրային համերգներով հանդէս եկան ոչ միայն մեր գաղութում, այլեւ Նիւ Եորքում, Պոսթոնում, Շիքախոյում եւ այլուր:

Այս օրերին հազիւ թէ հնարաւոր լինի իրար մօտ բերել վեց քանոնահարների, իսկ ժամանակին դա հնարաւոր եղաւ, որովհետեւ այն ժամանակ կարօտ կար, հեռաւորութիւն կար հայրենիքի միջեւ, եւ այն յազեցնելու լաւագոյն միջոցը միա-

Շար.ը էջ 18

«ՍԻՓԱՆ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԻ
ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
 Այս տարի կը լրանայ Լոս Անճելըսի «Սիփան» երգչախումբի հիմնադիր երգահան եւ խմբավար՝ Հենրիկ Անասեանի գործունէութեան 50 եւ երգչախումբին հիմնադրութեան 30 ամեակը:

Հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբերի 6-ին, 2009, երեկոյեան ժամը 6-ին, Հոլիվուտի Տաղլեան մշակութային համալիրին մէջ:
 1201 N. Vine St. Hollywood, CA 90038
 Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

Յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝
 323-466-3726 323-217-5730
 626-437-1082 323-469-1879

Օտարագիր Հայ Գրողներու Համագումար

Կազմակերպութեամբ Հայաստանի Մշակոյթի Նախարարութեան, Հայաստանի Գրողներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ ԵՄ. Սի. Էլ. Էի. Հայագիտական Կեդրոնին

UCLA Schoenberg Hall-ի մէջ
 Նոյեմբեր 6 – 8, 2009
 Հայաստանէն գրողներու պատուիրակութիւն եւ մասնակիցներ տարբեր վայրերէ

Ուրբաթ եւ Շաբաթ 10էն 5 - Կիրակի 2էն 5

Նաեւ նկարչական ցուցահանդէս, Հայ Երաժշտական Երեկոյ, Թատերական ներկայացում, Գիրքի գինեձօն եւ ձաշկերոյթ

Տեղեկութեանց համար զանգահարել (818) 986-0718

ՔԱՂՈՒԹԱՅԻՆ

«ԱՐՏԱԼԱԳՂ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ԱՐԺԵՑՈՒՑ ԻՐ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 30..ԱՄԵԱԿԸ

ՏՕԳԹ. Ա. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Գաղութիս ներս, սունկի պէս բուսնող հրապարակային ձեռնարկներու գիրար հրմշտող եւ խաչածեղ պատճառներով հրապարակաւ չետաձգուելէ ետք՝ Հ.Բ.Լ.Մ. «Արտալագղ» թատերախումբի հիմնադրութեան 30..ամեակի յոբելեանական հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 25 Հոկտեմբեր 2009, կ.ե. ժամը 5:00..ին, Փասատինայի Հ.Բ.Լ.Մ. Ալեք Մանուկեան Կեդրոնի հանդիսասրահին մէջ: Ներկայ էր «Արտալագղ»-ով խանդավառ թատերասէր հոծ հասարակութիւն մը: Հ.Բ.Լ.Մ.ի Հարաւային Քալիֆորնիոյ Շրջանակային Յանձնաժողովի հովանաւորութիւնը վայելող ընթացիկ Հանդիսութեան կը նախագահէին գաղութիս ծանօթ՝ եւ «Արտալագղ»-ի մտերիմ անձնաւորութիւններէն Տէր, եւ Տիկ. Ալպեր եւ Թովէ Պոյաճեաններ:

Թուականէս 30 տարիներ առաջ, 1979..ին, Լոս Անճելլոս գաւառի մէջ հիմնուած հոյզ մը սիրողական դերասան ..դերասանուհի-

ցուցադրութիւնը: Մեծարանքի տօնակատարութիւն մը արդարեւ, զոր լաւապէս հանդիսավարեցին «Արտալագղ»-ի երիտասարդ դերասաններէն, Մարալ Գոճայեան եւ Արի Լիպարիտեան.. չմոռցաւ արժանաւորապէս գնահատելու նաեւ այն բոլոր երախտաւորները՝ բեմադրիչ, դերասան, թէքնիք ծառայող եւ գործող վարչական անդամ, որոնք կեանք մը ամբողջ ծառայութեան մէջ գտնուած են «Արտալագղ» թատերախումբի ընտանիքէն ներս: Այդ մեծարանքներուն՝ առաջին ազդանշանը տուողը եղաւ համանուն թատերախումբի վարչական կազմի առեւտրայէտ Պրն Արա Պապայեան, որ իր բացման խօսքին մէջ շեշտը դրաւ այն իրողութեան վրայ, թէ «Տայ արուեստագէտներու փառանքի մը նուիրումով եւ յաջողելու վճռականութեամբ կեանքի կոչուած այս թատերախումբը պարծանքն է այս համայնքին»:

«Արտալագղ» թատերախումբի Գեղարուեստական ղեկավար Գրիգոր Սաթամեան, իր համառօտակի հաշուեյարդար ելոյթին մէջ,

ներու եւ օժանդակ թէքնիք թատերասէրներու աջակցութեամբ՝ սկիզբ առած է «Արտալագղ» թատերախումբը: Ան, իր սկզբնական շրջաններուն, տարտամ ու ժամանակի ընթացքին աստիճանաբար զարգացուցած է իր կատարողական հմտութիւնը. բեմադրած էր 56, հայ թէ օտարազգի թատերագիրներու գործեր, դառնալով փնտրուած, սիրուած եւ գնահատանքի արժանի թատերախումբ մը, որուն առաջին բեմադրիչներէն հանդիսացած են Պետո Մանուկեանէն, Լուիս Քիթի Թապազեանէն, Ժիրայր Փափազեանէն, Սազո Տատոյեանէն, Հայկազ Ստեփանեանէն, Փիթըր Մանուկեանէն, Անիթա Խանգատեանէն եւ Արմէն Գերասիմեանէն սկսած՝ մինչեւ ներկայ թուականս գործող 34 թատերախաղերու տաղանդաշատ բեմադրիչ, դերասան եւ թարգմանիչ՝ Գրիգոր Սաթամեան:

Սաթամեան, իր գեղարուեստական ղեկավարի փորձառութեամբ, մօտ երկու տասնեակ երախտաշատ անձերու բեմ բարձրանալուն, պարգեւատրուելուն, ապա բեմէն իջնելու դասաւորումներուն կրցած էր տալ հաճելի բեմադրութիւն: Հոն կար մշտական շարժում, նոր դէմք, նոր խօսք՝ սկսած հանդիսավարներէն, գեղարուեստական բաժնի կատարումէն՝ մինչեւ սրտի խօսք առնողները, օրուան գլխաւոր խօսողը եւ ձեռնարկի 30 տարիներու վրայ տարածուած տեսանքիզի

դիտել տուաւ, թէ «հաւատք եւ յոյս ունէինք, 1979..ին, նորակազմ թատերախումբը պիտի գոյատեւէր գոնէ քանի մը տարիներ: Սակայն մտքիս ծայրէն իսկ չէր անցնէր, որ երեսուն տարիներ յետոյ, այս գեղեցիկ սրահին մէջ հաւաքուած պիտի տօնախմբէինք անոր երեսունամեայ յոբելեանը»: Սաթամեան, այս յաջողութեան ետին շեշտակիօրէն կը տեսնէր ներկայ «հանդիսատեսներու նիւթական եւ բարոյական նպաստը, այս թատերախումբի յաջողութեան ու վերելքին»: Ան, 30..ամեակի բազմամեայ վաստակի գնահատագրի (Lifetime achievement award) արժանացող «Արտալագղ»-ի երկարամեայ դերասան Յարութիւն Թումայեանը եւ յետ մահու՝ Լուլու Ֆէրմանեանը: Նմանապէս, Սաթամեան, ՀԲԼՄ..ի «Արտալագղ» թատերախումբի Գեղարուեստական ղեկավարի գնահատագրով պատուեց դերասաններ՝ Գէորգ Քէօզկէրեանը, Ալեքս Խուրշիտեանն ու Ռուբէն Հարմանտայեանը:

Այնուհետեւ, հերթաբար բեմահարթակ բարձրացան «Արտալագղ»-ի վարչականներէն՝ Պրն. Ժան Սամուէլեան, որ կարդաց «Արտալագղ»-ի հիմնադիրներու «Պետո Մանուկեանի, Անի Մանճեանի, Սեդա Մարտիրոսեանի, Լուիս Քիթի Թապազեանի, Նոնօ վարդապետեանի, Մարո Յակոբեանի, Սազո Տատոյ-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆԿԱՏՆԵՐԻ ԵՒ ԿԱՐԻՔԱՒՈՐ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԹԵԼԵԹՈՆԸ ԱԲԱՐՏՈՒԵՑ ՓԱՅԼՈՒՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿՈՎ

Կիրակի, Նոյեմբերի 1-ին, կէսօրից յետոյ ժամը 4-ից մինչեւ կէս գիշեր անց, տեղի ունեցաւ «Քաջ Նազար» ամսագրի եւ հեռուստաձրագրի 10-րդ դրամահաւաքը, ի նպաստ Հայաստանի մանկատների, հաշմանդամ եւ կարիքաւոր երեխաների: Օգնութեան Թելեթոնի 10-րդ տարեդարձն էր այս տարի:

Ինը ժամեայ դրամահաւաքը սիւնեց 280, 281 եւ 284 հեռուստականներից: Ծրագիրը սկսեց թեմիս բարեխնամ առաջնորդ Տ. Յովնան Ս. Արք. Տէրտէրեանի օրհնագրի ընթերցումով և արժ. Տ. Յովսէփ աւագ քհնյ. Յակոբեանի աղօթքով: Ապա խօսք առաւ «Քաջ Նազար»-ի խմբագիր և օգնութեան ֆոնդի հիմնադիր-անօրէն Յովհաննէս Բալայեանը:

Երկար ժամեր սիրուող ծրագիրը հմտօրէն վարեցին շնորհալի ասուներող Նունէ Աւետիսեանը, հմուտ հաղորդավար Թագուհի Օհանեանը, գաղութիս մէջ սիրուած և ճանաչուած դէմքեր՝ Ստեփան Յովակիմեանը, Ալֆրէդ (Աֆօ) Չաթրեանը, Յովիկ Գաբրիէանը, Մելինա Մայիլեանը, Յարութիւն Յարութիւնեանը, որոնք սրտառուչ և խանդավառ ելոյթներով պարգաբանում էին օրուայ խորհուրդը և հրաւիրում բոլորին մասնակցելու դրամահաւաքին, և օգնելու հայրենի կարիքաւոր երեխաներին:

Ողջոյնի և քաջալերանքի խօսքերով հանդէս եկան և նուիրատուութիւններ կատարեցին Գլենդէլի քաղաքապետ Ֆրանք Քուինթերոն և Քաղաքային Խորհրդի անդամ Արա Նաճարեանը:

Դրուատանքի ջերմ խօսքեր ասացին բարերարներ՝ Նիք Նշան-

եանը, Գազիկ Թամրազեանը, Սուրէն Փիրջանեանը:

Ելոյթներ ունեցան հասարակական գործիչներ, մտաւորականներ, լրագրողներ, այդ թւում՝ Խաչիկ Ճանոյեանը, Սարգիս Մաճառեանը, Շահէ Քէօրոյլեանը, Դր. Համբիկ Սարաֆեանը, Պետրոս Հաճեանը, Յովիկ Զիրաքեանը, Յարութ Տէր Դալթեանը և Սամուէլ Դաւայեանը:

Թելեթոնի ընթացքում մերթընդ մերթ ցուցադրուեցին ցարդ կատարուած բարենորոգչական աշխատանքները և պատուիկներ՝ Հիմնադրամի կողմից կազմակերպուած ամանորեան ձեռնարկներից:

Ծրագրի ընթացքում ելոյթ ունեցան շնորհալի երգիչ-երգչուհիներ Անի Թամրազեանը, Գազիկ Բաղալեանը, Սաքօն, Ռաֆֆի Խաչատրեանը, Սասունցի Ռուբէնը և ուրիշներ:

10-րդ Թելեթոնը կատարեալ յաղթանակ եղաւ կազմակերպիչների և համայն հայութեան համար, որից գոյացաւ 105,000 դոլար: Բազմաթիւ խոստումներ եւս եղան:

Յաջորդ թիւով աւելի մանրամասնօրէն, պատկերներով կը ներկայացուի Թելեթոնը:

* * * * *

Mezza Night

Կազմակերպութեամբ՝
Ս.Գ.Հ.Կ. ՓԱՐԱՄԱԶ ՄԱՍՆԱՃԻԻԳԻ

Մասնակցութեամբ՝ Սիրուած Երգիչ՝
Իրաչ Մոշարթեանի
եւ իր Աուագայտումիին

Շաբաթ, 14 Նոյեմբեր 2009

երեկոյեան ժամը 8:30-էն սկսեալ
Հ.Մ.Մ.-ի «Կարօ Սողանալեան» սրահին մէջ
1060 N. Allen Ave., Pasadena, CA 91104

ՄՈՒՏՔԻ ՆՈՒԷՐ՝ \$25.00

Տոմսերու Համար Հեռացայնել՝
ԺԻՐԱՅՐ (626) 833-4871
ՄԱՆՈՒԿ (213) 624-6451

* * * * *

Announcement by SDHP Central Committee

Recently there have been inaccurate reports and articles in the Armenian media based on falsehoods and rumors that have no bearing on reality which have caused confusion among the people.

Through this announcement we clarify the following:

1. The SDHP as a 123 year old political party throughout its history has functioned independently and continues to do so. With that said the SDHP conducts and participates in meetings and advisory conferences with organizations and political parties with whom the SDHP is in political agreement, as well as those organizations and political parties whose political stances the SDHP is in opposition to, without compromising its founding principles.

2. Being loyal to its ideology, the SDHP has always been consistent in its positions and stances.

3. The SDHP is an organization that bases its decisions on collaborative leadership based on the political stances taken within its Congress.

4. Recently, the SDHP's 19th congress reaffirmed its position of continued opposition to the government until all detained political prisoners are freed; the rule of law, democracy, and constitutional order is established within the republic.

In conclusion, the SDHP is declaring to Armenians in Armenia and the Diaspora that the SDHP's political stance is not conditioned by personalities, and We continues to remain loyal to the decision of our Congress.

**Central Committee of the Social Democrat Hunchakian Party
Yerevan, November 3, 2009**

U.S. Denies Karabakh Recognition Threat

WASHINGTON, DC -- The U.S. State Department flatly denied on Wednesday an Azerbaijani press report alleging that Washington has threatened to recognize Nagorno-Karabakh as an independent state unless Baku commits to a peaceful resolution of the Armenian-Azerbaijani dispute.

The "Yeni Musavat" daily claimed that Deputy Assistant Secretary of State Tina Kaidanow issued the warning during a recent visit to the Azerbaijani capital. It cited Kaidanow as telling Azerbaijani leaders that they should avoid attempting to win back Karabakh by force or risk a formal U.S. recognition of the region's seces-

sion from Azerbaijan.

Terry Davidson, a spokesman for the U.S. Embassy in Baku, dismissed the report as "manufactured." "She said nothing like that," Davidson said in a statement.

"Tina Kaidanow did speak at length about U.S. support for a peaceful resolution to the Nagorno-Karabakh conflict in an interview with ANS TV," he added. "In that interview, she said 'I think it's important to say right away that the United States is very supportive of a peaceful and a just resolution of the Nagorno-Karabakh

Continued on page 3

Armenian National Congress Endorses Nikol Pashinian's Bid for Parliament Seat

YEREVAN -- Nikol Pashinian an outspoken newspaper editor and opposition figure currently on trial for his alleged role in last year's post-election violence has made a bid to contest a parliament seat recently vacated by another prominent oppositionist.

Political prisoner Pashinian wants to run for parliament in a by-election in Armenia's single-mandate constituency that had returned Khachatur Sukiasian, a wealthy businessman and prominent supporter of former president Levon Ter-Petrosian, to the National Assembly during previous legislative polls. Sukiasian, who like Pashinian went into hiding to avoid arrest in the aftermath of the unrest and surrendered to the authorities in September, resigned his seat shortly after being released from pre-trial detention pending trial in protest against the government-controlled

parliament's decision in March 2008 to lift his and his opposition colleagues' immunity from prosecution.

Armenia's main opposition Armenian National Congress (HAK) on Friday voiced support for Pashinian's bid and pledged every effort to secure his election.

"If it were a fight for a mandate, we would not have entered the fray," senior HAK member Levon Zurabian told RFE/RL.

Tatev Ohanian, a spokesperson for the Central Election Commission, told RFE/RL that five people so far have submitted the necessary documents to become candidates in the constituency. Among them are also former transport and communication minister Eduard Madatian and political analyst Hmayak Hovannisian.

The vote is slated for January 10 next year.

"The Truth Would Discomfort the Turkish Government" Britain Accused of 'Genocide Denial' Over Armenia

**By David Leigh
The Guardian**

Britain was accused of "genocide denial" today after the disclosure of Foreign Office documents revealing the government's refusal to recognise the Armenian massacre of 1915, in which up to a million people died.

The documents, dating back over the last 15 years, say Anglo-Turkish relations are too important to be jeopardised by the issue because "Turkey is neuralgic and defensive about the charge of genocide".

One Foreign Office briefing for ministers conceded that the British government "is open to criticism in terms of the ethical dimension", but goes on to say: "The current line is the only feasible option" owing to "the importance of our relations (political, strategic and commercial) with Turkey".

The 1999 briefing said: "Recognising the genocide would provide no practical benefit to the UK."

Britain's stance, stretching back over Labour and Tory administrations, was called a cynical "genocide denial" by Geoffrey Robertson, the QC who served as first president of the UN war crimes court for Sierra Leone. Robertson was commissioned by Armenian expatriate groups in London to review the foreign office files, obtained in heavily redacted form from freedom of information requests. He published a report today which says: "Parliament has been routinely misinformed by ministers who have recited FCO briefs without questioning their accuracy."

The Foreign Office documents include advice in 1995 to the then Tory foreign minister, Douglas Hogg, that

Continued on page 3

High-Level Interparty Meeting of SDHP, ADL and ARF Takes Place in Yerevan

YEREVAN -- A high-level interparty meeting of SDHP, ADL and ARF took place on October 28 in Yerevan. Social Democrat Hunchakian Party Central Committee Chairman Sedrak Ajemian, Ramkavar Liberal-Democratic Party Central Board Chairman Mike Kharapian and ARF-Tashnakzutyun Bureau Representative Hrant Margarian participated in it.

According to official Press Statement, the Armenia-Turkey relations and other issues concerning Armenians were discussed at the meeting held in an atmosphere of mutual understanding.

Charles Aznavour Urges Turkey to Return Western Armenia Territories

ROME -- The world-famous chansonnier, Armenian Ambassador to Switzerland Charles Aznavour brought territory claims against Turkey in his interview with the Italian RAI3, foreign media say.

"Western Armenia territories should be returned to Armenia. When I was born in 1924, Armenia got a promise the territories would be returned. Now I am 85 and I can't wait as long. In 1924 Stalin pledged to return Erzurum, Yeznka, Sebastia, Kharberd, Tigranakert, Bitlis, Van, Mush... "Wilson Armenia" also comprised the regions of Trapizon, Erzurum, van and Bitlis," chansonnier said.

Former PM Hrant Bagratian: Failed Government Policies to Be Blamed for Economic Slump In Armenia

Hrant Bagratian, a prominent opposition politician and economist, insisted on Monday that the sharp contraction of the Armenian economy this year is the result of what he called failed government policies, rather than the global economic crisis.

In an interview with RFE/RL, Bagratian claimed that Armenia's robust growth of the previous decade would have come to an end even without the worldwide recession because of its heavy dependence on construction and the existence of economic monopolies.

"Armenia's 18 percent [GDP] decline has nothing to do with the [outside] world," he said. "The world economy is down by 1.5 percent."

"The crisis was an occasion for the start of what was going to start," he said. "It was an occasion for seeing that it was inadmissible to do \$3 billion worth of luxury construction. In a country like ours they usually do social [housing] construction."

"It was inadmissible to give the right to do that construction to a handful of people. It was inadmissible to have such monopolies. It's impossible to reduce the price of any goods."

Armenia's Gross Domestic Product shrunk by 18.3 percent in the first nine months of this year. The decline, was one of the sharpest in the world.

The Armenian government expects the GDP drop to ease to 15-16 percent by the end of the year because of its stimulus measures and improving economic situation around the world. The International Monetary Fund and the World Bank have made similar growth forecasts.

"Are we now delighted with a 16

Former PM Hrant Bagratian

percent contraction?" scoffed Bagratian. "Such a bad situation existed only in the second half of 1992."

Bagratian, who served as prime minister from 1993-1996 and is now a senior member of the main opposition Armenian National Congress (HAK), went on to denounce the government's failure to execute its budget for 2009 which had been drawn up before the crisis. "Instead of a \$3 billion budget for 2009, which was a presidential promise [given by Serzh Sarkisian] during the 2008 election, we are going to have a budget worth \$1.8-1.9 billion," he said.

The government collected 371 billion drams in various taxes and duties in January-September 2009, falling short of its budgetary target by 13 percent. Bagratian stressed that the government has failed to make up for the shortfall even after securing hundreds of millions of emergency loans from external sources. He claimed that the 26 percent depreciation of the national currency, the dram, against the U.S. dollar alone should have been enough to avoid spending cuts.

Karabakh Premier: "We Are Not Going to Cede Lands"

By Aris Ghazinyan
ArmeniaNow

News has been circulated recently that stand out even against the background of the heated discussions and arguments about the prospects of the development of Armenian-Turkish relations.

On October 31, Nagorno-Karabakh Prime Minister Ara Harutyunyan, in response to RFE/RL's question, said that "Nagorno Karabakh is not going to cede lands."

Madrid principles cannot become a document for us," said Harutyunyan.

The Madrid principles submitted in 2007 propose an Armenian withdrawal from seven former regions of Soviet Azerbaijan currently controlled by Karabakh forces.

It also envisages 'liberation' of Aghdam, Fizuli, Jebrahil, Kubatli, Zangelan, partly Lachin, and probably partly former Kelbajar regions.

The total area of all the regions is 8,810 sq. m., which is a little bit bigger than 10 percent of Soviet Azerbaijan's territory (86,600 sq. m.).

The Madrid principles also propose stationing an international peace-keeping contingent along the line of contact, as a security guarantee.

In exchange for this kind of concession the Armenian population of Nagorno-Karabakh would be granted an opportunity to hold a plebiscite in order to determine Nagorno-Karabakh's final legal status.

A separate point in the document submitted to the negotiating parties by the international mediators in Madrid provides for the return of displaced persons and holding a referendum on Nagorno-Karabakh's independence not only on the territory of Nagorno-Karabakh but, possibly, also on the territory of the adjacent regions.

Consequently, the NKR Prime Minister's statement that "The Madrid Principles cannot become a document for us" indicates that the Armenian authorities do not accept the fundamental principles of the proposed solution.

It is noteworthy that no such statements have been made until now.

This statement was voiced right after Armenian President Serzh Sarkisian's visit to Nagorno-Karabakh, which, obviously, cannot be a matter of mere coincidence.

After President Sarkisian's latest visit to Karabakh some rumors were circulated in the press and in some political circles of Nagorno Karabakh,

The International Monetary Fund: Armenian Economy is Dominated by Monopolies and Other "Oligopolistic" Structures

The International Monetary Fund shares the World Bank's view that the Armenian economy is dominated by monopolies and other "oligopolistic" structures seriously hampering the country's development, a senior IMF official said on Wednesday.

"Yes, we do agree that there is still a lot of oligopolies and monopolies in Armenia," Nienke Oomes, the fund's resident representative in Yerevan, told RFE/RL in an interview.

"It's a long process to go from a centrally planned Communist economy to a market economy," she said. "Already a lot of progress has been made by Armenia. A lot of market mechanisms are now working in the economy. But there is a lot more to do."

"More competition is needed in a lot of sectors," added Oomes. "A lot of sectors are dominated by one or two large companies that have a monopoly or oligopoly. So we fully agree with the World Bank that this is something that should deserve the highest attention of the government."

The IMF official referred to an unusually blunt warning issued by Ngozi Okonjo-Iweala, the World Bank's managing director, during a recent visit to Yerevan. Okonjo-Iweala said Armenia can not achieve prosperity as long as the most lucrative sectors of its economy are controlled by a handful of government-linked businessmen. She also stressed the importance of reforming tax administration, creating a "strong and independent judicial system" and combating government corruption in earnest.

"The problem is that a lot of large taxpayers are not paying enough taxes, are not paying what they should pay,"

IMF representative Nienke Oomes

said Oomes. "So it's important to make sure that there is no corruption and no tax evasion."

The Armenian parliament passed recently a government bill that allows the State Revenue Committee (SRC) to deploy permanent "tax representatives" in major firms suspected of underreporting their earnings.

Oomes reaffirmed the IMF's disapproval of the extraordinary measure, saying that it only "opens the door to even more corruption" among tax officials. She also noted a "very slow" pace of reform within the SRC.

The head of the tax collection agency, Gagik Khachatryan, has long been dogged by corruption allegations made by opposition politicians and media. He is also believed to have extensive business interests, raising more questions about his commitment to putting in place a level playing field for all Armenian businesses.

"I have heard a lot of rumors but I don't know the truth about whether or not Mr. Khachatryan is an owner of particular businesses," Oomes said. "So I can't comment on that."

Nagorno-Karabakh currently controlled by the NKR armed forces.

"We have no right to doubt that the Armenian president, who has devoted the last twenty years of his life to Nagorno-Karabakh, can take an anti-Armenian or erroneous step towards Artsakh," stated the NKR Prime Minister.

Another sensational news was voiced, following Sarkisian's visit to Stepanakert, in reference to the construction of a road connecting Martakert and Aghdam – two towns located on the historic territory of Karabakh.

The old road, ruined and deformed not only by the course of time but also by numerous shells during the Karabakh war, is still being used, however it is important that currently finances are allotted to laying a new asphalt cover.

This fact is now introduced within the highlight of impossibility of conceding Aghdam to Azerbaijan. Otherwise, as supporters of this interpretation assure, the authorities of Armenia and Nagorno-Karabakh would hardly spend money on building the new road.

Prime Minister Harutyunyan stated that the road connecting Aghdam to Martakert is being built upon President Sarkisian's initiative.

"This comes to prove that the speculations on conceding Aghdam by Serzh Sarkisian are slander, fabrications which are in certain people's interest," stated Harutyunyan.

according to which during his meeting with representatives of Nagorno-Karabakh's military top brass, the president, allegedly, spoke about conceding Aghdam.

It is noteworthy that in March 2005 the then Defense Minister of Armenia Serzh Sarkisian, while delivering his speech at parliamentary hearings on the Karabakh issue in Yerevan, said speaking about the possible territorial concessions that "after all, Aghdam is not our homeland."

That sentence immediately attracted special attention on the part of the Armenian press and many politicians and was presented in the context of the authorities' readiness to make territorial concessions.

'Aghdam' became the collective name symbolizing all the regions around

Interview With Publicist Marine Petrosian

The Armenian National Congress Needs to Renovate to Stay Relevant

- In our previous interview, dwelling on the government, you said you would like it to be dynamic and often changeable. What kind of opposition would you like to be in Armenia?

- Since, the opposition is the future government, hence in order to have a dynamic and often changeable government we need a relevant opposition. While, the HAK in its present state, can hardly be called dynamic and flexible. The Congress united a number of different political forces to restore the Constitutional order, people with different opinions - liberals, social democrats, nationalists and even conservatives. In theory, such kind of a system had to manage to find flexible mechanisms of making decisions. But in reality, there is no mechanism and the whole diversity I mentioned stays with the Congress only thanks to Levon Ter-Petrosian's authority who takes political decisions.

Let us view the freshest example: the decision to take a break in connection with the process of the normalization of the Armenian and Turkish relations which was stated during their latest rally and was quite unexpected for the greater part of the members of the Congress. And now when the break is a fact people try to comment on it in addition they give different and sometimes even contradicting assessments. Before, there were such uncertain situations in the Congress too but now the uncertainty and doubts are so much that many people understood Congress needs changes and innovations.

- Will the HAK not lose many of its supporters during this break? And is it possible in this result not to have any chance at the next election?

- There is much time before the next election and much will change. It depends on many factors but the fact that interests me most of all is the Congress's renovation. In other words, the Congress has to find resources from inside and to be reformed because in reality there is no other force. As to the break, I think the situation in connection with the Armenian and Turkish relations changed so sharply that Ter-Petrosian took a break for the Congress members to get adapted to the situation. What Serge Sarkisian is now doing in the context of the Armenian and Turkish process, Congress was to do when coming to power, and that would be the best version. For me the process is absolutely positive because in case of the normalization of relationship between Armenia and Turkey changes in Armenia will be inevitable. I think this is the reason why Ter-Petrosian does not voice a clear and concrete opinion.

- For two years, you have affirmed the illegitimacy of the president. Why do you trust him in the decision of such important issues? Do you not have fears?

- Yes, during the last two years, I have repeatedly dwelt on the illegitimacy of the president for him to leave. I only spoke about it because my weapon is this, I can only speak. But I failed. He did not leave. And in the

present situation when the international community defends Serge's rear as a mountain there is only one version for him to leave: if a disaster happens in the Karabakh issue. I would not like this. My fears are connected with the Karabakh issue. There are a number of Congress members who think Karabakh is already lost. And if this opinion prevails, we will really lose Karabakh.

- The ethnologist Aghasi Tadevosyan says Serge Sarkisian became opposition for himself in the Armenian and Turkish issue.

- In other words, was he a nationalist and now he agrees with the Armenian and Turkish normalization? I do not remember Serge Sarkisian as a nationalist. I remember very well the H1 TV channel propaganda, I remember that its axis was Levon Ter-Petrosian's "pro-Turkism" but I do not remember nationalistic statements by Serge Sarkisian. Serge is a "close" figure. He speaks little and you will never understand his opinions through his statements. Serge does not work with the society and this is the reason why he has no chances to be accepted by the public and does not think in this direction.

- But he made a step with which you agree. Did your attitude towards him not change?

- I think you see that it has changed a little. Better to say, my attention was distracted to something else. Many state that the Armenian and Turkish process is created to distract our attention. I do not think so. I am looking at it very carefully but I do not see this phenomenon. Just the contrary, I see a chance. That international forces are interested in the normalization of the Armenian and Turkish relations is doubtless. But there is nothing bad in it, it just increases the chance. The border with Turkey opens a way to the West. Even geographically, it is so, but now I am not dwelling on geography. Serge Sarkisian can sign alone, can open the border alone, but later when the time comes to change Armenia, he will not be able to do it alone. Right here, the time of the opposition will come. The time for an active society.

I am not saying to sit and to wait for this day to come. On the contrary, we would do right to renovate the Congress to be ready for that day.

- You are dissatisfied with both the government and the opposition. Which is the solution? A new force?

- A new force can hardly be set up now because the main resource of the active society is inside the Congress. A new force must be created inside the Congress, the HAK has to be renovated.

- You mean those who just want to seize the opportunity will leave it.

- The point is not to exclude anyone. If you can create a movement there, if you can make independent ideas and behavior be evaluated, those who just want to seize the opportunity will escape by themselves. The point is that if Congress unites different forces, they do not just have to be mixed but they have to be able to communicate

and make decisions.

- You say the government does not take into account the public's opinions. And now, in fact, the HAK leader does not seem to notice those who complain.

- Serge does not consider the society's opinion because he knows that this opinion is against him. In case of Levon Ter-Petrosian, on the contrary, the trust is too much and sometimes it hinders the work. The other members of the Congress thinking that the leader will find some solution do not do what they could.

- What is the aim of the opposition in the end?

- The aim of the opposition has to be the creation of an Armenia where everyone will have possibilities to self-demonstrate. In 2008, that huge wave of protest rose because the greater part of the society did not have that possibility, but it wanted to have. That wave lacks today but the protest still exists. Today, the HAK is clear to have lost some of his supporters but they do not need to try to keep the number of supporters. If the renovations I mentioned, take place within the Congress, and everything becomes more comprehensible in the Congress, the HAK will become more powerful even if the number of its supporters is low.

- In our previous conversation, you dwelt on the right to rebel today it does not seem to be an aim any longer.

- The point was about the red line which the government does not have to pass. The right to rebel must be set by the Constitution for it not to arouse. The current government will of course not do that. I want the opposition, after having come to power, to include this point in the Constitution. My proposals to renovate the Congress are connected with these ideas: to have such a government when no need to rebel would be.

Interview by
Siranuysh Papayan

U.S. Denies Karabakh Recognition Threat

Continued from page 1

conflict.”

Analysts also disputed the credibility of the report, saying that it contradicted Karabakh-related policies of successive U.S. administrations. Rasim Musabekov, a prominent Azerbaijani pundit, suggested that it was an attempt by unspecified forces to undermine Azerbaijan's relations with the U.S.

“I don't rule out that there are people not really interested in the development of U.S.-Azerbaijani relations,” Musabekov told RFE/RL's Armenian service by phone.

He noted that the “Yeni Musavat” report coincided with a visit to Washington by an Azerbaijani government delegation. The delegation comprises senior Azerbaijani diplomats and security officials.

Britain Accused of 'Genocide Denial' Over Armenia

Continued from page 1

he should refuse to attend a memorial service for the victims, and attempts to encourage the idea that historians were in disagreement over the facts. The government refused to include the Armenian massacres as part of holocaust memorial day.

Robertson's report says: “There is no doubt that in 1915 the Ottoman government ordered the deportation of up to 2 million Armenians ... hundreds of thousands died en route from starvation, disease, and armed attack.”

The 1948 genocide convention was drawn up with the specific case of the Armenians in mind, he says, and most scholars and European parliaments have described their fate as genocide. “But recent British governments ... have resolutely refused to do so,” resorting instead, he says, to the legally meaningless expression that “insufficiently unequivocal evidence” of genocide exists.

Britain is a keen supporter of Turkey's attempts to join the EU. But the Armenian question has become a touchstone for critics, who argue that

Turkey should not be allowed into the EU until it admits the truth about its past. Turkey refuses to allow any of its citizens to call the Armenian massacres genocide. When Nobel prize-winning writer Orhan Pamuk did so, he was charged with “insulting Turkishness” in 2005, although the justice ministry refused to let a trial proceed, following an embarrassing international outcry.

Three scholars, Ahmet Insel, Baskin Oran and Cengiz Aktar, and a journalist, Ali Bayramoglu, published an open letter, inviting Turks to sign an online petition supporting its sentiments. It reads: “My conscience does not accept the insensitivity showed to and the denial of the Great Catastrophe that the Ottoman Armenians were subjected to in 1915. I reject this injustice and for my share, I empathise with the feelings and pain of my Armenian brothers. I apologise to them.”

But while academics edge towards openness, Robertson says Britain's official policy has merely been “to evade truthful answers, because the truth would discomfort the Turkish government”.

Chookasian Armenian Concert Ensemble in Northridge for Exclusive Show

Fresno-based Chookasian Armenian Concert Ensemble is in a rather enviable position; it is the only performing ensemble of its kind to present concerts masterfully designed to include Eastern & Western musical selections in the same performance. For one night only, The Chookasian Ensemble, along with the Zvartnots Armenian Folk Dancers will be performing exclusively at California State University, Northridge, Saturday, November 14 at 8 p.m. at the Plaza del Sol Performance Hall.

The main aspiration of the Chookasian Armenian Concert Ensemble is to preserve, promote and perpetuate the music of the Armenian people, as well as to promote intra-Armenian cultural understanding. Also, the Ensemble will release their new CSU, Fullerton, live concert CD for the first time, during the concert program.

Under the direction of John Chookasian, this noteworthy ensemble performs the classical folkloric and troubadour musical works of the 16th to 19th centuries. Their artful interpretation of Armenian melodies is performed on a variety of traditional in-

struments.

The ensemble features director John Chookasian on clarinet and percussion, Barbara Chookasian, Vocalist, Lisa Tarpinian, of NYC, Guest Vocalist, Vergine Alimian on Kanun (Lap Harp), Surik on Tarr, Saz (Lutes), Vladimir Grigorian on Kemenche (Folk Violin), Andranik Mouradian on Keyboards, Hayk Nalbandyan, Dumbeg, Daff (Hand Drum), Gevork Rostomyan on Dhol (Hand Drum), John Tarpinian on Oud (Lute), Garen Sarkisian on Shvi (Piccolo Folk Flute), Sarkis Petrosyan on Santur (Hammered Dulcimer), and Albert Vardanian on Duduk & Zurna (Folk Flutes).

A further addition to the evenings program will be the first showing of a short film, created and produced by David Deranian; dealing with the life of the first Armenian ethnomusicologists and composer of the 19th century, Bishop Komitas Vartabed.

All regular priced single tickets can be purchased by calling the Ticket Office at 818-677-2488 or log on to: www.ArtsNorthridge.csun.com. Also, John Chookasian (559) 213-1909; chook3@qnis.net www.chookasian.com.

Tribute to Dr Vartkes Broussalian to Include Screening of "The River Ran Red"

BELMONT, MA -- The National Association for Armenian Studies and Research (NAASR) and the UCLA Friends of Armenian Studies will present a special evening in tribute to the late Dr. Vartkes Broussalian, featuring a free showing of Dr. J. Michael Hagopian's documentary *The River Ran Red*, on Saturday, November 21, at 7:00 p.m., at the Glendale Central Library Auditorium, 222 E. Harvard Street (2nd floor), Glendale, CA.

Dr. Vartkes Broussalian (1928-2009) was a brilliant economist trained at the London School of Economics and UCLA whose career spanned more than half a century. He held senior-level positions in various branches of the United States Government including the Executive Office of the President; he taught at several major universities including Duke and UCLA; and he served as an advisor to the newly formed democratic governments of Armenia and Moldova in the early 1990s.

Dr. Broussalian served on the NAASR Board of Directors from 1991

until 2003 and was actively involved in the UCLA Friends of Armenian Studies, serving as Chairman of the Board from 2001-2003.

The River Ran Red is about Hagopian's epic search for survivors of the Genocide who were sent to their fate along the Euphrates River to the Syrian Desert and Der Zor. Footage from many interviews with survivors carried out over several decades gives the film tremendous power and immediacy.

The evening will include a conversation with Dr. Hagopian about the film and he will offer his personal reflections on Dr. Vartkes Broussalian. UCLA doctoral candidate Ara Soghomonian will conduct a question-and-answer session with Hagopian.

More information about the event is available by contacting the UCLA Friends of Armenian Studies at 310-275-2767 or NAASR 617-489-1610 or hq@naasr.org, or by writing to NAASR, 395 Concord Ave., Belmont, MA 02478.

Babajanyan and Shostakovich by Aram Khachaturian Trio

In September 2009, the Aram Khachaturian Trio brought out an outstanding CD dedicated to Arno Babajanyan's "Trio for Violin, Cello and Piano" and Dmitry Shostakovich's "Trio No. 2".

Members of the Aram Khachaturian Trio, namely Armine Grigoryan, Karen Shahgaldyan and Karen Kocharyan - distinguished virtuoso performing artists individually, playing piano, violin and cello respectively - have managed to create an almost perfect musical trinity, by interweaving their profound sense of harmony, with the perfect technique and craftsmanship one finds in abundance in their performance.

Lovers of Babajanyan and Shostakovich will not find a better interpretation of the above works, as conveyed in the recently released CD.

Hopefully Armenian communities worldwide will promote the outstanding talent of these artists by organizing concerts for the Aram Khachaturian Trio in their respective countries.

The Aram Khachaturian Trio, founded as Trio "Arsika" in 1999, has toured extensively throughout Central and South America, Switzerland, Russia and Armenia. The Trio has participated in a number of prestigious festivals, the Festival de las Artes (Costa Rica) and Festival International Cervaittino (Mexico), to name but a few. The Arsika Trio's performances have been frequently broadcast by TV and Radio.

In 2008 the Trio took the name of an outstanding Armenian composer, Aram Khachaturian.

Critics have highly praised the Khachaturian Trio's virtuoso performances, subtle sense of style, warm sound, brilliant and deep musicality. Members of the Trio are also involved in teaching. They give master classes in music schools across various regions in Armenia.

The Trio works in close collaboration with contemporary composers. It has premiered a number of new works commissioned by them. The members of the Trio are established and highly regarded chamber musicians. Their repertoire covers a wide range of music styles.

MEMBERS OF THE TRIO

1. Armine Grigoryan, piano.

A graduate of the Yerevan Tchaikovsky School of Music, who has also completed Yerevan State Conservatory postgraduate studies under the guidance of Professors Georgy and Sergey Saradjian, Armine Grigoryan, has appeared with the Armenian Philharmonic Orchestra, performing piano concertos by Mozart, Beethoven and Brahms. As an accompanist, she has won Special prizes at Aram Khachaturian (1997) and Levon Chilingirian (2002) Competitions. Armine has collaborated with renowned violinist Nikolay Madoyan performing versatile programmes including Beethoven's 10 Sonatas. She has toured Russia, Italy, UAE, Germany, Lithuania, Lebanon, Cyprus and

the USA. Armine Grigoryan is a laureate of the "Roma-2003" Piano Competition, where she also received a Special prize and Medal from the Chamber of Deputies of Rome. CDs of her recordings have been released. In 2005, for the first time in Armenia, Armine Grigoryan organized a festival of the Art of Accompaniment. As a jury member she has participated in a number of local and International Competitions. Armine is a Professor at Yerevan State Conservatory and since 2004, director of the Aram Khachaturian Museum.

2. Karen Shahgaldyan, violin

A graduate of Moscow Conservatory (class of Viktor Tretyakov), he completed postgraduate studies with Prof. Maya Glezarova. He has participated in master classes given by Y. Menuhin, V Spivakov, G. Zhislin and Y Chugaeva. From 1998-2002 Karen Shahgaldyan performed with members of the famous "Moscow Virtuosi" under Vladimir Spivakov in 2003 and 2004. During the 2004-2005 season he appeared as a soloist with various orchestras, playing on a Stradivarius violin given him on loan by the Ministry of Culture of the Russian Federation. Karen is a laureate of the International Pablo Sarasate Competition (Spain). He has won scholarships with the David Oistrach and Yuri Yankelevich Foundations, as well as the Mstislav Rostropovich International Foundation. Karen has toured widely throughout the USA, Sweden, South Korea, Armenia and Russia.

3. Karen Kocharyan, cello

A graduate of the Yerevan Tchaikovsky School of Music (Class of Prof. Alexander Chaushyan) and Yerevan State Conservatory (class of Prof. Geronty Talalyan). Karen Kocharyan is one of the founding members of the Khachaturian Trio, first solo cellist of the Armenian Chamber Players (ACP) and Associate Concertmaster of the Armenian Philharmonic Orchestra. He has toured with the Armenian Chamber Players and Armenian Philharmonic Orchestra throughout Europe as soloist. In 2005 Karen Kocharyan, under the conductor Alexander Ivashkin (UK), appeared as soloist with the Armenian Philharmonic Orchestra. In 2006 with Eduard Topchjan and the Pasadena LAC Symphony Orchestra he took part in Beethoven's Triple Concerto. Karen Kocharyan is a highly acclaimed chamber musician.

ՐԱՅ ԴՊՐՈՑ

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ ԹՄՄ ԱՐՇԱԿ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԵՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐՈՒՄՍՄԱՆ ՍԵՄԻՆԱՐ

Արշակ Տիգրանեան դպրոցը ճանաչուծ է իր բազմաբովանդակ միջոցառումներով, ստեճագործ աշխատանքային առօրեայով:

Տիգրանեանցիները անընդհատ որոնումների մէջ են, որովհետեւ միշտ փորձում են պրպտել, ուսումնասիրել եւ ուսուցիչներին ներկայացնել հետաքրքիր յօդուածներ, դասախօսութիւններ, սեմինարներ:

Այս նպատակով, Հոկտեմբեր 2-ին, Տիգրանեանցիները կազմակերպել էին խիստ ուսանելի դասախօսութիւններու շարք:

Ուսուցիչների վերապատրաստման սեմինարը բաժանուած էր հետաքրքիր մասերի:

Հոգեբան, Դոկտ. Մարալ Երանոսեանը շատ օգտակար խորհուրդներ տվեց ուսուցիչներին? Դոկտ. Մարալ Երանոսեանը բացատրեց հոգեբանական ու Ֆիզիկական այն միջոցները, որոնց օգնութեամբ կարելի է թուլացնել դարիս ամենամեծ մտահոգութիւն՝ սթրեսը:

Յաջորդ ներկայացուցիչ-դասախօսն էր գաղութիս ճանաչուած ազգային գործիչ Պրոֆ. Օշին Քէշիշեանը: Օշին Քէշիշեանը իրեն յատուկ գուարթ թոնով դասախօսեց ամերիկեան հասարակութեան մէջ հայ համայնքի ունեցած ներդրման մասին: Շատ ուսանելի այս դասախօսութիւնը ընթացաւ աշխոյժ հարց ու պատասխաններով:

Ծնողաուսուցչական միութիւնը

համեղ հայկական ճաշատեսակներով հիւրասիրեց սեմինարի մասնակիցներին:

Ճաշի ընթացքին Արշակ Տիգրանեան վարժարանի հոգաբարձական կազմի ատենապետ Գէորգ Մանտոսեանը շնորհակալութիւն յայտնեց ուսուցիչներին լաւ աշխատանքի համար եւ շարունակելով իր խօսքը ասաց, որ լի եռանդով ու հետաքրքիր ծրագրերով ուսուցիչները շարունակեն իրենց աշխատանքը:

Ճաշից յետոյ մայնտսթրիմ ընկերութեան աշխատակցուհին թանկարժէք տեղեկութիւններ հաղորդեց ժամանակակից կրթական հաստատութիւնների, ուսումնական դասնթացքների մասին, բաժանեց տեղեկագրեր:

Սեմինարի աւարտին վարժարանի տնօրէն Վարդգէս Գուրեանի առաջնորդութեամբ ուսումնական բաժանմունքների վարիչները ներկայացրին համապատասխան բաժանմունքների աշխատանքները:

Արշակ Տիգրանեան դպրոցը շարունակում է իր ստեղծագործական անակնկալներով եւ ուսումնադաստիարակչան մտայնացումներով հարուստ աշխատանքային կենսագրութիւնը: Յաւելեալ տեղեկութիւնների համար գանգահարել (323) 461-4377 հեռախօսումահարով կամ այցելելք www.dickranianschool.org կաքէջը:

Էմմա Ումբոյեան

ՄԻՇԻԿԸՆԻ Յ.Բ.Ը.Մ.Ի ԱԼԵՔ ԵՒ ՄԱՐԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՎԱՐժԱՐԱՆԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՈՒ ՆՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱՇԵՆՔԻ ԲԱՑՈՒՍԸ

ՍԵՊՈՒՀԻ Ա.Ի.ԵՏԻՔԵԱՆ

Մեծն Տիթորոյթի հայութիւնը այսպիսի տօնախմբութեան ակաւատես չէր դարձած թերեւս Ս. Յովհաննէս Առաքելական Եկեղեցուց օծումէն ի վեր: Իսկապէս ի՞նչն է որ հայութիւնը կը կապէր իր արմատներուն սփիւռքի մէջ եթէ ոչ հայ եկեղեցին ու հայ դպրոցը: Եւ ահա գաղութիս միակ ամենօրեայ վարժարանը իր քառասնամեակը նշելէն բացի, Հոկտեմբերի 10, 2009ին, պաշտօնական բացումը կը կատարէր երկրորդական նոր դպրոցաշէնքին՝ կառուցուած Ռիչըրտ եւ Լուիզ Մանուկեաններու բարերարութեան շնորհիւ:

Աւելի քան հինգ հարիւր հրաւիրեալներ փութացեր էին երկրորդական վարժարանի շքեղ հանդիսասարահը ներկայ գտնուելու դպրոցաշէնքի պաշտօնական բացման եւ ապա՝ գուարճանալու ճաշկերոյթ պարահանդէսին: Հանդիսասարահը նեղ գալով, միջոցառման կազմա-

կերպիչները սեղաններ զետեղեր էին նաեւ հանդիսասարահի կողքի ընդարձակ միջանցքին մէջ, այնտեղ տեղադրելով յատուկ հեռուստացոյցի սարքեր, որպէսզի հանդիսատեսները կարողանային հետեւիլ պաշտօնական արարողութեան: Նախքան հանդիսութեան բացումը Մանուկեան կերորդական վարժարանի սան-սանուհիներ իրենց համագգեստները հազած հիւրերուն կը ծանօթացնէին շէնքի արդիական դասասենեակներն ու այլ յարմարութիւնները ինչպէս՝ գոյգ տարրալուծարանները, համակարգիչի սրահը, երաժշտութեան սենեակը, աշակերտական խոհանոցն ու ժողովասենեակը:

Հանդիսութեան պաշտօնական մասը սկսաւ հանդիսավար, դպրոցիս հոգաբարձութեան գանձապահ պրն. Տիգրան Քիւրքեանի խօսքով: Ան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն նաեւ Տիթ-

Մար.ք էջ 18

«ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կան պատմական իրողութիւններ, որոնք իրենց արժէքը պահպանում են սերունդների յիշողութեան մէջ, որքան էլ ժամանակները փոխուեն: Պատմական դէպքերի կարեւորութիւնը եւ պատմական այդ իրողութիւնները սերունդներին փոխանցելու անհրաժեշտութիւնը դառնում է կենսական:

Արշակ Տիգրանեան վարժարանը արդէն աւանդույթ դարձած թարգմանչաց տօնին հանդէս եկաւ իւրօրինակ ձեռնարկով: Միջոցառման բացմանը Պրն. Գրիգոր Սուքիասեանը աշակերտներին ներկայացրեց գրերի գիւտի եւ ոսկեղաբուծման սկիզբ առած թարգմանչական գործի կարեւորութիւնը եւ անհրաժեշտութիւնը? 6, 7, 8 ըր դասարանի շնորհալի աշակերտները

թատերական ներկայացում ցուցադրեցին ղեկավարութեամբ Օրդ. Ալվարդ Ուզունեանի: Աշակերտները թատերական ներկայացման միջոցով ներկայացրին Մեսրոպ Մաշտոցի մուտքը Վաղարշապատ եւ գրերի յանձնումը ժողովրդին: Աշակերտական երգչախումբը Պրն. Կոմիտաս Քէշիշեանի ղեկավարութեամբ հոգեւոր շունչ եւ ներդաշնակութիւն հաղորդեց միջոցառմանը: Աշակերտական կազմը հաճելի տպավորութեամբ եւ թարգմանչաց տօնի մասին բաւարար գիտելիքներ ստացած հեռացաւ այդ օրը: Դպրոցի տնօրէնը՝ Պրն. Գուրուեանը ամփոփեց միջոցառումը եւ շնորհաւորեց աշակերտներին ու գեղարուեստական ձեռնարկի ղեկավարներին հաճելի ելոյթի համար:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ ձեր տրամադրութեան տակ ունիք հայերէն գիրքեր, եւ կը ցանկանաք զանոնք նուիրել Կայծ Երիտասարդական Միութեան գրադարանի՝ հաճեցէք կապ պահել մեզի հետ: G.Y.O. 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA, CA 91104 Norserrout@sbcglobal.net

ՅՈՒՑԱՅԱՆԴԵՍ՝ «ԵՐԵՒԱՆ ԴԱՐՁԱԾ ԻՍ ԷՐԵՐՈՒՆԻ»

"Երեւան դարձած իմ էրեբունի": Այս խորագիրն էր կրում աշխատանքների այն ցուցահանդէսը, որ հայերէնի ուսուցչուհու յանձնարարութեամբ պատրաստել էին Արշակ Տիգրանեան վարժարանի վեցերորդ դասարանի աշակերտները: Թուած է Երեւանը կենդանացել էր Տիգրանեանցիների ձեռքերում: Նրանք նոյնիսկ գտել էին սեփական շէնքը եւ փողոցը: Նրանցից ամէն մէկը ստեղծել էր ի՛ր Երեւանը այնպէս, ինչպէս նա լսել էր, գիտէր

կամ կարդացել էր: Ոգեւորութիւնը մեծ էր, չէ՞, որ աշակերտներից իւրաքանչիւրը ի՛ր Երեւանը ներկայացնելու համար աշխատել էր ծնողների հետ միասին արթնացնելով հաճելի ու ջերմ յուշեր նրանց մէջ: Ցուցահանդէսը սկսելուց առաջ աշակերտներին ոգեւորեց վարժարանի տնօրէնը Պրն. Վարդգէս Գուրուեանը: Եւ աշակերտները խոստացան նորանոր ցուցահանդէսներով գեղեցիկ պահեր պարգեւել բոլորին:

ԺՈՂՈՎ

ՀԱՅ ԱԼԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Հայ Ալետարանական Համաշխարհային Խորհուրդի Գործադիր Ցանձնախումբը իր տարեկան ժողովը գումարեց Հայ Ալետ. Եփրատ Եկեղեցու մէջ, Փրաւիտընս, Րոտ Այլընտ, Ուրբաթ, 16 Հոկտեմբեր, 2009ին:

Խորհուրդը կազմող 7 կազմակերպութիւններէն ներկայ էին հետեւեալ անդամները: Վեր. Յարութիւն Սելիմեան, նախագահ, Վեր. Դոկտ. Վահան Յ. Թուրքիեան, գործադիր տնօրէն, Վեր. Ալետիս Պօյնէրեան՝ փոխ նախագահ, Վեր. Յովէլ Միքայէլեան՝ ատենադպիր, տիկ. Ճոյս Փիլիպոսեան Սթայն, տիար էնտի Թորիկեան, Դոկտ. Հրայր Ահարոնեան, Վեր. Յովսէփ Մաթոսեան, Վեր. Ռոնէ Լեւոնեան, Վեր. Ժիլպեր Լեւոնեան: Կամքէ անկախ պատճառներով կը բացակայէին Վեր. Մկրտիչ Գարակէօզեան, Վեր. Սամուէլ Կիրակոսեան եւ տիար Ալպերթ Մոմճեան:

Ընդունելի ետք օրակարգի հարցերը եւ վաւերացնելի ետք նախորդ ժողովի ատենագրութիւնը, Գործադիր Ցանձնախումբը նախ զբաղեցաւ նախորդ օրակարգէն մնացած հետեւեալ երեք նիւթերով.

1. Միջ-Միութեանական համաձայնութիւն Հայ Ալետ. Հովիւներու տեղափոխութեան հարցին մասին: Համաձայնագիրը կը վերաբերէր մասնաւորապէս Մերձաւոր Արեւելքի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի Միութեան Հովիւներու տեղափոխութեանց մասին: Իր ենթալստիւններէն կողմէ պատրաստուած համաձայնագիր մը յղած էր Գործադիր Ցանձնախումբին ատենագրութեան, Ռան Թովմասեան: Յետ սերտորութեան, որոշուեցաւ շտաբակալութեամբ ընդունել սոյն համաձայնագիրը եւ յանձնարարել որ ոչ միայն Մերձաւոր Արեւելքի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի, այլ Խորհուրդի անդամ միւս Միութիւններն ալ սերտեն եւ վաւերացնեն զայն:

2. Հայ Ալետարանական Եկեղեցին եւ Ալետարանական Գործը Պելճիքայի մէջ: Ամերիկայի Հայ Ալետարանականի, Ֆրանսահայ Ալետ. Միութեան եւ Եւրոպայի Հայ Ալետ. Ընկերակցութեան տեղեկագիրները ստանալէ ետք, Գործադիր Ցանձնախումբը որոշեց իր գնահատանքը հարողով Պրուքսէլի մէջ Հայ Ալետարանական Եկեղեցու համար եկեղեցաշէնք մը գնելու Ամերիկայի Հայ Ալետարանական Ընկերակցութեան ազնուական ժեստին համար: Նկատի ունենալով որ սոյն եկեղեցաշէնքը կը կարօտի աւելի քան 300,000.00 Եւրոյի նորոգութիւններու եւ բարեզարդման ծախսի, որոշուեցաւ կոչ ընել աշխարհափիւռ Հայ Ալետ. Եկեղեցիներուն, որպէս զի օժանդակութեան ձեռք կարկառուն իրենց քոյր եկե-

ղեցիին: 3. Պարտատի Հայ Ալետարանական Եկեղեցու Իրավիճակը: Պարտատի Հայ Ալետ. Եկեղեցին դիմած էր Մերձաւոր Արեւելքի Հայ Ալետարանական Եկեղեցիներու Միութեան անդամակցելու: Ժողովը վերահասու եղաւ որ Միութիւնը ընդունած է եկեղեցին որպէս օժանդակ անդամ եւ յառաջիկային կը ծրագրէ ընդունել անոր լիակատար անդամակցութիւնը: Որոշուեցաւ որ ջրուներ Պարտատի Հայ Ալետ. Եկեղեցու օժանդակ անդամ ըլլալու լուրը եւ աղօթել որ անոր լման անդամակցութիւնը կարելի դառնայ ժամանակի ընթացքին:

Որոշուեցաւ նաեւ յանձնարարել Հայ Ալետ. Եկեղեցիներուն որպէս զի թէ բարոյապէս եւ թէ նիւթապէս նեցուկ ըլլան անոր:

Գործադիր Ցանձնախումբը մասնաւորապէս խորհրդակցութեան նիւթ դարձուց նոր Օրակարգի հետեւեալ նիւթերը եւ արձանագրեց հետեւեալ որոշումները:

1. Որոշեց շտաբակալութեամբ ընդունել ՀԱՀԽ-ի նախագահ Վեր. Յարութիւն Սելիմեանի գեկոյցը իր գործունէութեանց մասին, ինչպէս նաեւ Գործադիր տնօրէն Վեր. Վահան Թուրքիեանի եւ Գանձապահ Տիար Ալպերթ Մոմճեանի գրաւոր տեղեկագիրները:

2. Որոշեց շտաբակալութիւն յայտնել Գործադիր Տնօրէն Վեր. Թուրքիեանին ՀԱՀԽ-ի արխիւներուն համար պատրաստած կարեւոր վաւերագիրներու եւ թղթակցութեանց իր հաւաքածոյին համար, որոնք ամփոփուած են 8 կազմուած հատորներու մէջ: Ի բացառելով 1992-1998 տարիներուն, սոյն հատորները կը պարփակեն Խորհուրդի 30 տարիներու իրադարձութիւններն ու պատմութիւնը:

Որոշեց նաեւ ինդըրել Ալետարանականի գրասենեակէն, որ ի սպաս դնէ 1992-1998 տարիներու թղթածրարները որպէս զի ՀԱՀԽ-ի արխիւներու ամբողջական հաւաքածոն կազմուի:

3. Նկատի ունենալով գրասենեակի վերաբերեալ տարուէ տարի աճող ընթացիկ ծախսերը՝

Որոշեց երկու հազար տոլարի յաւելեալ յատկացում մը ընել այդ մասին Յունուար 1, 2010 թուականին սկսեալ.

4. Հայաստանի մէջ վերջին երկու տասնամեայ իր կատարած գործունէութեանց մասին հակիրճ վերազնահատուած ընել է ետք, ժողովը շեշտեց կարեւորութիւնը եկեղեցական միութիւններու եւ Ալետարանականի փոխ-յարաբերութեան եւ համագործակցութեան: Գոհունակութեամբ արձանագրուեցաւ տեղական եկեղեցիներու հետզհետէ ինքնավար աշխատելակերպը: Ժողով

որոշեց յատկապէս իր գոհունակութիւնը յայտնել Վեր. Սամուէլ Կիրակոսեանի Հայց. Ալետ. Եկեղեցու նախագահ ընտրուելուն բարեբաստիկ առիթով: Ժողովը նաեւ իր երախտագիտութիւնը յայտնեց Հայաստանի ՀԱՀԽ-ի ներկայացուցիչ Վեր. Ռոնէ Լեւոնեանին Հայրենիքի մէջ վերջին 15 տարիներուն իր մատուցած ծառայութեանց եւ իր ցուցաբերած առաջնորդութեան համար:

5. Գործադիր Ցանձնախումբը խորհրդակցութեան նիւթ դարձուց Հայաստանի Հանրապետութեան

Սահմանադրութեան մէջ Ազգային ժողովի առաջադրած կրօնական ազատութեան վերաբերեալ փոփոխութիւնները, եւ անոնցմէ բխող աննպաստ հետեւանքները, ինչպէս նաեւ Եւրոպական Միութեան վերապահութիւնները սահմանադրական փոփոխութիւններու նկատմամբ: Յետ խորհրդակցութեան, ժողովը յայտնեց թէ լիալոյս է որ Հայաստանի Ազգային ժողովը վերատեսուութեան պիտի ենթարկէ Սահմանադրութեան մէջ ինդըրող առարկայ փոփոխութիւնները, եւ որոշեց որ այն պարագային ետք Ազգային ժողովը նախաձեռնէ նոր եւ նպաստաւոր օրինական փոփոխութիւններ որոշեցրել կրօնական ազատութեան վերաբերեալ, Հայց. Ալետ. Եկեղեցին պատրաստակամ է խորհրդակցութեան մասնակցելու:

6. ՀԱՀԽ-ի եւ Մայր Աթոռ Էջմիածինի փոխ-յարաբերութիւնը խորհրդակցութեան նիւթ դարձաւ Վեր. Յարութիւն Սելիմեանի եւ ԱՄՆեայն Հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոս Մայիս 2009-ի երկխօսակցութեանց ետք: Որոշուեցաւ Նոյեմբեր 30, 2009ին Հայ Ալետ. պատուիրակութիւն մը ղրկել Էջմիածին՝ բարեկարգութեամբ Վեր. Յարութիւն Սելիմեանէ, Վեր. Դոկտ. Փօլ Հայտոսթեանէ եւ տիար էնտի Թորիկեանէ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինի եւ Հայց. Ալետ. Եկեղեցիի հոգեւոր կապերը աւելի եւս ամրապնդելու եւ հասարակաց գործակցութեան մարզեր որոնելու առա-

ջադրութեամբ: 7. Հայաստան/Թուրքիա Դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելու նպատակով Հոկտեմբեր 10, 2009ի ստորագրած արձանագրութիւններու (Protocol) մասին տեղի ունեցան երկար խորհրդածութիւններ: Նկատի ունենալով իրենց բարեսիրական կազմակերպութիւններ ըլլալու հանգամանքը, Ալետարանականի եւ Փիլիպոսեան Հաստատութեան ներկայացուցիչները չմասնակցեցան խորհրդակցութեանց: Արդ ՀԱՀԽ-ի անդամ հինգ եկեղեցական միութիւնները չետ խորհրդակցութեան որոշեցին որ թէեւ կ'ողջունեն Թուրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւններու հաստատումը եւ երկու երկիրներու սահմաններու բացումը, սակայն ունին լուրջ մտահոգութիւններ Թրքական նախապայմաններու նկատմամբ, յատկապէս Թուրքիոյ տարածքային ամբողջականութեան ճանաչումի եւ Յեղասպանութեան հարցին վերաբնութեան առնչութեամբ, որոնք չեն ստարեր Հայկական Դատի հետապնդումի աշխատանքներուն:

8. Նկատի ունենալով ժամանակի սահմանափակումը, որոշուեցաւ որ ՀԱՀԽ-ի հինգ եկեղեցական Միութիւնները եւ երկու կազմակերպութիւնները իրենց տարեկան տեղեկագրութիւնները տան Ալետարանականի տարեկա համաժողովին, Հոկտեմբեր 17, 2010ին:

9. Որոշուեցաւ Գործադիր Ցանձնախումբի ժողովներ հիւրընկալող Փրաւիտընսի Հայ Ալետ. Եփրատ Եկեղեցու շտաբակալութիւն յայտնել:

10. Որոշուեցաւ ՀԱՀԽ-ի երկամեայ ժողովը գումարել Ամերիկայի Հայ Ալետարանական Ընկերակցութեան կեդրոնատեղին, (31 W. Century Rd. Paramus, NJ) Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 15, 2010 թուականին:

Վեր. Դոկտ. Վահան Յ. Թուրքիեան
Գործադիր Տնօրէն՝
Հայ Ալետարանական
Համաշխարհային Խորհուրդի

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՓՈՒՈՆ ՓԱՓԱՔԻՆ ՎՐԱՅ

ԳՐԻԳՈՐ ՍԱԹԱՄԵԱՆ

Կը Ներկայացնէ Իր Վերջին Ձուարճախօսութիւնը

ՇԱՏ ՄԻ ՄԻՐԵՐ ԱՍԵԼ ԿԱՅ...

ՇԱՏ ՄԻ ԱՏԵՐ ՄԻՐԵԼ ԿԱՅ...

Հոկտեմբեր 15
2009-էն սկսեալ ամէն
Հինգշաբթի երեկոները

ՖԵՆԻՍԻԱ

Շքեղ ճաշարանին մէջ
343 N. Central Avenue
Glendale, CA 91203

Ճաշ (ժամը 7-8:30) եւ
Ելոյթ (ժամը 9-ին) \$40
Միայն Ելոյթ
(ժամը 9-ին) \$20

Յատկապէս տեղեկութիւններու
եւ Չեր տեղերը ապահովելու
համար հեռաձայնեցէ՛ք
Ֆենիսիա ճաշարանը
(818) 956-7800

833 W. Glendale Blvd. Glendale, CA 91202 (818) 240-0065

Dr. Missak Ekmekdjian
Chiropractor

Dr. Anahid Ekmekdjian
Chiropractor

Մեծահասակներու եւ մանուկներու Բարբոփոքքի բուժում:
Գլխացաւ, վզի, մէջքի, յօտային եւ մկանային ցաւեր:
Ինքնաշարժի վթարի ետեւանքով պատաստած
վնասուածքներու բուժում:

Չեր առողջութիւնը մեր մտահոգութիւնն է

ՅՈՎՅԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 140-ԱՄԵԱԿ ԳԻՔՈՐԻ ՅԱԶՈՂՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

ԱԶԱՏՄԱԹԵԱՆ

Գրական գործը նախ եւ առաջ պիտի գնահատել հենց գրական արժանիքների տեսակէտից, ինչը սակայն շարքային ընթերցողին այնքան էլ չի հետաքրքրում: Նա դրանք ընկալում է բնագոյաբար, կամ եթէ կ'ուզէք, ենթագիտակցաբար, մանաւանդ եթէ խօսքը թուամանանի «Գիքորը» պատմութեան մի ստեղծագործութեան է վերաբերում: Կարելի է ասել, որ նման գործերը հենց այդպէս բնագոյով ու ենթագիտակցութեամբ էլ գրւում են: Թուամանանական պատմութեան գալիս է հազարամեակներից: Նա, եւ դա հենց նրա լաւագոյն գործերի մեծագոյն արժանիքն է, ոչինչ չի ստեղծում, ձեւի եւ բովանդակութեան հակադրութեան ու միասնութեան մասին չի մտածում, նա պատմում է այնպէս, ինչպէս իր պայերն են արել, եւ կարողանում է խուսափել «գրականուհին անելու» գայթակղութիւնից: «Գիքորը» խօսք ու պատմութեամբ լինելուց առաջ երաժշտութիւն է, հին-հին ժամանակներից՝ հայկական էպոսից ու հեքիաթներից եկող մեղեդի, որն իր հերթին, թուամանանական «անտենայով» հզօրացած արձագանքում ու ծփում է արեւելահայ արձակի վրայ, Բակունցից մինչեւ Հրանտ Մատթէոսեան:

Լինում է, չի լինում, մի մարդ ու կին (հեքիաթ):

Գիւղացի Համբոյի տունը կռիւ էր ընկել (թուամանեան):

Կաքաւաբերդի գլխին տարին բոլոր ամպ է նստում (Ակսէլ Բակունց):

Լենինականի հին թաղերից մէկում, ձորի բողբոջում, որն ամենայն իրաւամբ դեռ կարող էր կրել Գիւմրի անունը, մեռնում էր աղբիւրների հոշակաւոր վարպետ՝ ուստա Մկրտիչը (Մկրտիչ Արմէն):

Ոչխարի հօտը մակաղել էր թաղթուն սարի լանջին (Սերո Խանգաղեան):

Սարի գլխին մի կտոր սպիտակ սառույց կար (Հրանտ Մատթէոսեան):

Կարծում եմ, որ գրեթէ պատահաբար ընտրուած տարբեր գրողների վերը բերուած սկզբունաւորումների մէջ լսում է «Գիքոր»-ի առաջին տողի արձագանքը:

Եւ այսպէս, թուամանանական արձակի չափ ու կշռոյթով ստեղծուել է մի ամբողջ գրականութիւն, ինչը, ինչքան էլ տարօրինակ թուայ, չենք կարող ասել նրա բանաստեղծութեան մասին, քանզի թուամանեանի բանաստեղծութիւնն էլ հիմնականում պատմապիսի է, մինչդեռ նրանց անմիջապէս յաջորդող Յովհաննէս Յովհաննիսեանը, Ա. Իսահակեանը եւ Վահան Տէրեանը քնարական բանաստեղծներ էին, այնպէս որ կարելի է ասել, Ամենայն Հայոց Բանաստեղծը որպէս բանաստեղծ յետնորդ չունեցաւ, այլ շարունակուեց որպէս արձակագիր, իսկ դրանում շատ մեծ է «Գիքոր»ը պատմութեամբ դերը:

Ինչ վերաբերում է այս պատմութեամբի համաժողովրդական ընդունելութեանը, թուում է թէ դրա պատասխանը պիտի ամէն բանից առաջ որոնել հայոց ազգային հաւաքական հոգեբանութեան մէջ: «Գիքորը», ինչպէս եւ թուամանեանի բոլոր հերոսները, ոչ թէ եզակի անհատ են, այլ հաւաքական կերպար: Դա դարերով անպաշտպան

ու անապահով կեանքով ապրած հայ, հիմնականում գիւղացի զանգուածի ողբերգութեան մարմնաւորումն է: «Գիքորը», դա պանդուխտ հայն է, սպառնալից ու օտար աշխարհի դէմ, ծեծուած, արհամարհուած, անլեզու, խեղճ: Նա միայն գիւղացին էլ չէ, նա հայն է ընդհանրապէս: Հայը, որին իր ծնողը, իր ծննդավայրը, գիւղը, երկիրը կեանք է տուել, բայց պաշտպանել չի կարողանում: Ամենեւին էլ պատահական չէ, որ կոմիտասն ու թուամանեանը տարեկիցներ են, եւ որ նա մշակել ու հային է վերադարձրել «Կոունկ»ն ու «Անտունի»ն, իսկ սա՝ «Գիքորն» ու «Հառաչանքը»: Պանդուխտը դարեր շարունակ եղել է հայ ժողովրդական բանահիւստութեան գլխաւոր հերոսներից եւ մշակողներից մէկը: Իսկ գրականութեան աշխարհականացումից ի վեր, ահա աւելի քան 150 տարի, անգամ սեփական հայրենիքում պանդուխտ լինել եւ մասնաւորապէս, թէկուզ հայրենիքում, գիւղից քաղաք աքսորուելու տապառանքը, մնում է հայ գրականութեան գլխաւոր թեման: Այլ խօսքով այդ գրականութիւնը այսպէս կամ այնպէս կրկնում է իրեն եւ կամայ թէ ակամայ ձախողեցնում է կախարդական օղակից դուրս պրծնելու այնպիսի փորձերը, ինչպիսին ասենք Չարենցիին էր:

Եւ այսպէս, «Գիքոր»-ի յաջորդութեան գաղտնիքը նրանումն է, որ ամէն հայ իր հոգու ամենախորքում մի Գիքոր է: Եւ դեռ այդ պատմութեամբը գրուել է Մեծ Եղեռնից 20 տարի առաջ: Գիքորական սարսափը թշնամի աշխարհի դիմաց արտայայտուած է նոյն թուամանեանի մշակած մի այլ ժողովրդական հեքիաթի՝ «Կիկոսի մահը»-ի մէջ: Ըստ էութեան, խորապէս հոգեբանական այս գրոյցը կարելի է «Գիքոր»-ի նախատիպը համարել: Աղէտի սուր կանխագագացումը, որն արդիւնքն է դառն կենսափորձի, դառնում է իրականութիւն:

Եւ չգիտեմ իրապէս ինչ են զգում, ասենք, Ռուսաստան, թէ ԱՄՆ եւ այլուր գաղթած հայաստանցի հայերը, բայց կարող եմ ասել, որ Կլենտոնջիում հաւաքուած իրանահայերը գիքորական շատ բան պիտի ունենան իրենց մէջ: Աւելի ցաւալին այն է, որ Հայաստան ներգաղթողներն էլ են տառապում գիքորախտով, ինչպէս էր պարագան շատ իրանահայերի, որոնք լքեցին դարեր երազած իրենց (բայց արդեօք իրենց) հայրենիքը,

ՅՈՒՇԵՐ ՄԻԹԻՆԳ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ա.Ի. ՔՉՆՅ. Տ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ

Երեւանի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին համարում էր մայրաքաղաքի ամենազեղեցիկ եկեղեցիներից մէկը, որի հսկայական զանգերի ձայնը թնդացնում էր Երեւանը եւ արձագանգը գնում հասնում էր մինչեւ Նորք, Քանաքեռ եւ աւելի հեռուներ: Առաւօտ, երեկոյ, ամենայն կանոնաւորութեամբ հնչում էին եկեղեցու զանգակները եւ հատուտացեալներին աղօթքի հրաւիրում:

1928 թիւն էր: Արեւմտեան պողոտայի վրայ գտնուող նորակառույց կարմրագոյն հիւրանոցի առջեւ միթինգ էր կազմակերպուած, որտեղ ներկայ էին պետական դէմքեր, ինչպէս նաեւ հիւրեր՝ միւս հանրապետութիւններից: Դժբախտաբար չեմ յիշում թէ ինչի՞ առթիւ էր կազմակերպուած այդ լայնածաւալ միթինգը, որին ներկայ էին մի քանի հազար հոգի:

Կիրականում էր: Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցու հոգեւոր հովիւ Տ. Ղեւոնդ Քչնյ. Աղամեանի հետ կանգնել էինք եկեղեցու բակում: (Ես տիրացուի պաշտօն ունէի):

Դրսում աղմուկ, իրարանցում կար: Անվերջ բացազանցութիւն եւ ծափահարութիւններ: Երեկոցեան սովորական ժամին, եկեղեցու ժամկոչ Սամուէլը հնչեցրեց զանգերը՝ բարձր ու քաղցրալուր:

Յանկար, եկեղեցու մեծ դարպասից, վազելով, հեւասպառ ներս մտան երկու երիտասարդներ եւ գրեթէ պոռպոլ ազդարարեցին մեզ.

- Միթէ չէ՞ք տեսնում որ դրսում միթինգ կայ, ինչո՞ւ էք

այնտեղ տասնամեակներ ապրելուց յետոյ:

Այստեղ կարելի է դնել մի այսպիսի հարց եւս, արդեօք գիւղից քաղաք փոխադրուած կամ սփիւռքում յաջողած հայեր չկա՞ն կամ չե՞ն եղել: Ի հարկէ եղել են, բայց նրանք, եթէ մտել են գրականութեան մէջ, ապա հիմնականում որպէս բացասական կերպարներ: Յաջողութիւնը, յատկապէս ստեղծականը, ներկայացուել է որպէս հակաարժէք եւ ընդհակառակը, թշուառութիւնը՝ արժանիք: Սա գուցէ եւ ինքնին ազգային յատ-

զանգերի ձայնով խանգարում մեր միթինգը, իսկոյն դադարեցրէք զանգերի ձայնը...

Տէր Ղեւոնդ քահանան ու ես մի պահ շշմած իրար նայեցինք: Ի՞նչ կարելի էր անել, միթէ կարելի էր հակառակել եղած հրահանգին: Ստիպուած զանգահարութիւնը դադարեցրինք եւ երիտասարդ տղաները բաւարարուած զգալով իրենց, հեռացան:

Երիտասարդների հեռանալուց հազիւ մէկ-երկու րոպէ էր անցել, մենք դեռ լրիւ չէինք սթափուել, երբ միեւնոյն դարպասից ներս մտաւ թխաղէմ, լեցուն կազմուածքով եւ առոյգ մի երիտասարդ իր թիկնապահներով, որը հաստատուն քայլերով, մօտեցաւ մեզ, բարեւեց եւ կէս զայրացած տոնով հարցրեց.

- Ինչո՞ւ դադարեցին եկեղեցու զանգերը...

Տէր հայրը բացատրեց, որ երկու երիտասարդներ ներս մտան եւ կարգադրեցին զանգերը դադարեցնել, առարկելով, որ խանգարում են միթինգին:

Նորեկի դէմքը մթազնեց, աչքերը աւելի զայրացկոտ փայլ ստացան, ապա հազիւր իր զայրոյթը ծածկելով ասաց.

- Ո՛չ ոք իրաւունք չունի արգելելու զանգերի ղօղանջումը, ո՛չ ոք իրաւասու չէ միջամտելու եկեղեցական գործերին, դուք ձեր գործին կացէք, ես կարգադրում եմ որ հենց հիմա զանգերը զարկէք...

Այս ասելով, նա թեքուեց ու դուրս գնաց եկեղեցու բակից: Քահանան ու ես, շշմած նայում էինք նրա ետեւից:

Հայաստանի թիւ մէկ մարդը՝ Աղասի Խանջեանն էր նա:

կաննիչ չէ, դեռեւս Յիսուս Քրիստոսն էր բացառում հարուստների մուտքը երկնային արքայութիւն, բայց անմեղ գոհի պաշտամունքը չափազանց խորն է նստած հայի հոգում, այնքան, որ դրանից հրաժարումը կարող է համարուել ազգային դաւաճանութեան նման մի բան, բայց եւ այնպէս, Համբոյների եւ Գիքորների բախտ որոնելու եւ այս աշխարհում երջանկութեան իրենց բաժինը նուաճելու ձգտումը մնում է նրանց անկապտելի մարդկային իրաւունքը:

«Յոյս» երկշամաբերք, Թեհրան

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
 ՀԵՌՈՒՍՏՍԵՍԻԼԻ ՅԱՅՏԱԳԻՐԻ
 ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑԸ
 CHARTER CABLE 280-ՐՂ ԿԱՅԱՆ
 (ԿԼԵՆՏԵՅԼ, ՊԵՐՊԵՆՔ, ԼԱ ՔՐԵՍԵՆԹԱ)
 GLOABCAST SATELLITE
 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՐԵՎՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 10:00-11:00

ՔԱՉ ՆԱԶԱՐ
 ՈՒՂԻՂ ԵԹԵՐ ՇՕ
 Ամէն Կիրակի երեկոյեան
 Ժամը 10:00-ից 12:30
 Կլենտոնյի 280-րդ կայանից

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԳԱՂԹՕՃԱԽԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԵՐԵԿ ԵՒ ԱՅՍՈՐ (ՀԱՄԱՌՕՏ ԱԿՆԱՐԿ)

ՆԵՐՍԷՍ Ս. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ (ԲԱԼԱՅԵԱՆ)
(Շարունակում նախորդ թիվին)

ՄԱՄՈՒԼ

Հայ առաջին թերթը տպագրուել է 1794 թվականին, «Ազդարար» անունով, Շիրազեցի Տէր Յարութիւն Քանյ. Շմառնեանի միջոցով, Հնդկաստանի Մատրաս քաղաքում: Տէր Հայրը, ծնուել էր 1750 թվականին Շիրազում: Թերթը լոյս է տեսել հազիւ 18 թիւ գրաքար, խառնուած Ջուղայի բարբառի հետ: Ի դէպ, 1994ին նշուեց հայ մամուլի հիմնադրման 200-ամեակը:

Իրանի առաջին հայ թերթը կոչուել է «Շաւիղ» որ լոյս է տեսել 1894 թվականին Թեհրանում: Ապա Նոր Ջուղայում լոյս է տեսել «Նոր Ջուղայի Լրագրեր»: Թաւրիզի «Գործ» թերթը տպուել է միայն մէկ թիւ: Թաւրիզում սկսել է տպագրուել «Ազդարար Առաջնորդարանի» թերթը 1904 թվականին: 1896 թվականին լոյս է տեսել Թեհրանի 2-րդ թերթը «Աստղ Արեւելեան», շաբաթաթերթը, որն վեց ամսուայ կեանք է ունեցել:

Ապա Թեհրանում եւ Թաւրիզում սկսել են լոյս տեսնել «Առաւօտ», «Զանգ», «Մինարէթ», «Բոբոխ», «Ալիք», «Յախաւել», «Վերածնունդ», «Նոր Հասկեր», «Արուսեակ», «Աշխատանք», «Պահակ», «Նոր Այգ», «Նաւասարդ», «Լոյս», «Արփի», «Արմենուհի», «Հուր», «Փիւնիկ», «Լուսաբեր», «Արեւելք», «Վերելք», «Հակաֆաշիստ», եւ այլ թերթեր (օրաթերթ, շաբաթաթերթ, ամսագիր), շուրջ 100 անուն:

1920 թվականին հմուտ թարգմանիչ-երգիծաբան Հայկ Գարագաշը հիմնում է «Բոբոխ» երգիծաթերթը, որն 8-ը տարուայ կեանք է ունենում: Հ. Գարագաշը առաջին անգամ լինելով 1927-29 եւ 30 թվականին լոյս էրնծալում «Պարսկահայ Տարեցոյցը»: Տարիներ յետոյ Տաճատ Պողոսեանի միջոցով հրատարակուել է «Ռաֆֆի» տարեգիրքը՝ 2 թիւ միայն:

1930 թվականին նորէն Հայկ Գարագաշի խմբագրութեամբ սկսում է լոյս տեսնել «Վերածնունդ» օրաթերթը, որն շարունակուել է մինչեւ 1953 թվականը: 1933 թվականին Թեհրանում հրատարակուել է «Ալիք»ը նախ շաբաթաթերթ, ապա երկօրեայ եւ վերջապէս օրաթերթ, եւ շարունակուել է մինչեւ այսօր:

Այժմ Թեհրանում լոյս են տեսնում «Ապագայ» ամսագիրը, «Լոյս» երկշաբաթաթերթը, հմուտ թարգմանիչ էրիկ Բաղդասարեանի (է. Գերմանիկ) խմբագրութեամբ, «Արաքս» շաբաթաթերթը, հասարակական գործիչ Մովսէս Քէչիշեանի միջոցով, «Յոյս» երկշաբաթաթերթը, արտօնատէր բարերար Լեւոն Ահարոնեան, «Պայման» եռամսեան եւ այլն:

1943-1958 թվականներ Թեհրանում հրատարակուել է Իրանահայ 2-րդ երգիծական հանդէսը, «Յախաւել» երկշաբաթաթերթը, երուանդ Բագէն Միրզայեանի խմբագրութեամբ: Ի դէպ, տողերիս գրողը իր երգիծական առաջին փորձերը «Յախաւել»ից է սկսել է եւ խմբագիրը իրեն վերանուանել է Խարտոց Հարթոցեան: Պիտի նշել որ 1970 թվականին Լոս Անճելըսում սկսում է լոյս տեսնել «Քաջ Նազար» երգիծաթերթը, որն իր ճոխ բովանդակութեամբ եւ ժրջան Յովհաննէս Բալայեանի ջանքերով այսօր լաւ տպաքանակ ունի: Ի դէպ այս տարի «Քաջ Նազար»ի 40-ամեակը կը նշուի թէ մայր հայրենիքում եւ այստեղ Միացեալ Նահանգներում: Պարզ է որ, «Քաջ Նազար»ը եւս պատկանում է Իրանահայ մամուլի ընտանիքին:

ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բազմաթիւ մշակութային, մարզական, բարեգործական միութիւններ են եղել ու կան Թեհրանում եւ Իրանի հայաբնակ բոլոր քաղաքներում եւ գիւղերում: Յիշենք Թաւրիզի «Մասուցի Դաւիթ» բազմանդամ միութիւնը, Թեհրանի Լոյս եւ Միտք, Մշակոյթ, Հորիզոն, Հայրենիք, Իրանահայ Ազգային-Մշակութային (Ի.Ա.Մ.Մ.) Մանահին, Սիփան, Նայիրի, Արարատ, միութիւնները: Ապա Չհարմահալի Ուսումնասիրաց, Փերիոյ Կրթասիրաց, Հայ Համալսարանաբանականների, Հայ Կին, Հայ Գրողների միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները:

Թեհրանում աշխոյժ գործունէութիւն ունի Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը իր Մարի Մանուկեան, Նուարդ Գիւլբէնգեան դպրոցներով եւ կենտրոնով:

1961 թվականին հիմնուել է Իրանահայ Գրողների Միութիւնը որն թէեւ այսօր թուական նուագում է ունեցել, բայց եւ այնպէս գրական աշխատանք է տանում: Կայ նաեւ

«Գրական շրջանակ»ը, որտեղ համախմբուած են մի շարք գրողներ: Իրանի Մալմաստ գաւառի Փայաշուկ գիւղում է ծնուել Մեծն Ռաֆֆին: Գիւղում դեռ հաստատուել է իր պապեանական տունը: Ի դէպ Ռաֆֆին վախճանուել է Ապրիլի 24-ին, 1888 թվականին:

Պարսկահայ ծագում ունի հանճարեղ եղիշէ Չարենցը, որի պապերը եկել են Իրանի Մակու քաղաքից: Իրանահայ է Շէյքսպիրի անգլագական թարգմանիչ, պետական գործիչ, դիւանագէտ Յովհաննէս Խան Մասէհեանը: Իրանացի է հմուտ թարգմանիչ Յովսէփ Միրզայեանը: Ինչպէս նաեւ Աշոտ Մինասեանը:

1930-ին ասպարէզ է գալիս «Նոր էջ» գրական խմբակը, արձակագիր Հրայր Ֆալեանի եւ Արշալիր Մկրտիչի նախաձեռնութեամբ, որ երկար տարիների կեանք է ունենում: «Նոր էջ»ին են միանում հետագային Դեւր, Գալուստ Խանենցը, Չորիկ Միրզայեանը, Աշոտ Ասլընը, Արա Տ. Յովհաննէսեանը, Ռ. Բէնը, Վարդգէս Ֆրանգեանը, իսկ աւելի ուշ Սոնիա Բալասանեանը:

«Նոր էջ»ն ունենում է 35 հրատարակութիւն: Նոր էջականները իրենց գրական փորձերն սկսում են Հ. Գարագաշի «Վերածնունդ» թերթից, այնտեղ ունենալով իրենց յատուկ էջը եւ որին անուանում են Նոր էջ:

ԹԱՏՐՈՆ-ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ-ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Այս տարի Թեհրանում նշուեց Իրանի շարժանկարի 100-ամեակը: Պիտի նշել որ շարժանկարի կարգուսարքը առաջին անգամ Իրանէ բերուել մի քանի հայ արուեստագէտների կողմից: Իրանական առաջին ժապաւէնը պատրաստել է Աւահէս Օհանեանը 1931 թվականին լայն յաջողութիւն է ձեռք բերել: Ապա ֆիլմարուեստով են զբաղուել մէկ տասնեակից աւելի հայեր: Դրանց թվում իշխեց Մուշեղ Սարվարեանը, Սամուէլ Խաչիկեանը, ժողգէֆ Վալցգեանը, որոնք գարկ են տուել ֆիլմարուեստի զարգացումին Իրանում: Այս առթիւ իրենց կարեւոր ներդրումն են ունեցել դերասաններ Արմանը, Վահանը եւ Արամալիս Աղամալեանները, եւ շատ շատեր: Հայ բեմադրիչների միջոցով հիմնուեցին բազմաթիւ կինօտուդիաներ, որոնցից մի մասը դեռ աշխատում է մինչեւ այսօր: Հայ բեմին ծառայել են դերասաններ Մանուէլ Մարութեան ամուսինները, Կոստանեանները, Մանուկեանը, Ահարոնեանը, Թաշճեանը, Սարգիս Սվաճեանը, Էրիկ Ասլանեանը,

Սուրէն Մնացականեանը, Սուրիկ Բաղդասարեանը, յայտնի կատակերգակ Թուրնի Ամատունին, որոնց մասին մի աշխատութիւն ունի Իրանահայ լրագրող-բանասէր Արսէն Մամեանը:

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Իսկ երաժշտական ասպարէզում կարեւոր դեր է ունեցել Թաւրիզում՝ Լեւոն Գրիգորեանը, դաստիարակելով երաժիշտների մի մեծ խումբ, այդ թվում Համբարձում, Ադամ եւ Ռուբիկ Գրիգորեանները եւ ուրիշներ: Իրանահայ երաժշտութեանը խոշոր ծառայութիւն են մատուցել երգահաններ Նիկոլ Գալանդաբեանը, Աշոտ Պատմագրեանը, երգիչ-երգչուհիներ Սաթօ Աղաբաբեանը, Ասիա Կոստանեանը, Լորիկ Մովսէսեանը, Արա Ա. Յովհաննէսեանը, Աշոտ Պողոսեանը եւ շատ երգիչ-երգչուհիներ:

Վերջին տարիների խմբավար-երգահաններից յիշենք Գուրգէն Մովսիսեանը, Ժորա Մինասեանը, Յովիկ Գասպարեանը, Ալէք Բագուկեանը, Գագիկ Բարխուդարեանը, Տիգրան Սուքիասեանը եւ մի շարք երիտասարդ խմբավարներ:

Ունեցել ենք շնորհալի դիրիժորներ յանձինս Լորիս Ճգնաւորեանի եւ Արամ Ղարաբէգեանի, որոնք հաստատուելէն մայր Հայրենիքում:

Իսկ պարարուեստի եւ բալէի ասպարէզում խոշոր ներդրում ունեցան վաստակաւոր Ելէնա Աւետիսեանը, եւ պարարուեստի վարպետ Սարգիս Զանբաղեանը, որոնք Թեհրանում հիմնադրուել էր ճանարուեստի այդ ճիւղերի:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանը դարերից ի վեր եղել է եւ մնում է որպէս Հայ մշակույթի մի կենտրոն: Իրանի շուրջ 100 առաքելական եկեղեցիների, Ս. Թադէ, Ս. Ստեփանոս, Ս. Ամենափրկչեան վանքերը եղել են ու կան որպէս հայ բան ու բառի կենտրոններ: Նոր Ջուղայում կանգուն է Ս. Ամենափրկչեան վանքը՝ որտեղ կան հազարաւոր գրքեր, ինչպէս նաեւ ձեռագիր մատենաներ: Ջուղայում կան 12 եկեղեցիներ եւ 5 վարժարաններ: Իրանի առաջին տպարանը, որն կոչուել էր վանքի անուամբ, այսօր ունի արդիական սարքաւորում: Ջուղան լինելով Իրանահայ մշակույթի կենտրոն, 1959 թվականին երբ Իրանի արքան այցելում էր վանքի մատենադարան-թանգարանը, անմիջապէս

Շարք էջ 19

Authorized Agent
Blue Shield of California
An Independent Member of the Blue Shield Association

A.B.A. INSURANCE SERVICES

SERVING SINCE 1975

BEDROS S. MARONIAN

(818) 500-9585
CA LIC. #0494056 • BMaronian@AOL.com
FAX 500-9308 ABA INSURANCE SERVICES 805 E. Broadway . Glendale, CA 91205

ԵՐՔԵՔ ՈՒՇ ԶԵ ՎԵՐԱՔՆՆԵԼՈՒ ՁԵՐ ԱՊԱՌՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«ԱՐՏԱԻԱԶԴ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԱՐԱ ՊԱՊԱՅԵԱՆԻ ԵԼՈՅԹԸ (Որոշյապաւումներով)

Անուրանալի ծանօթ իրողութիւն է թէ Հ.Բ.Ը. Միութիւնը աւելի քան 100 տարիներէ ի վեր կը շարունակէ ծառայել հայ ժողովուրդին:

1979-ին խումբ մը նուիրեալ միութենականներ եւ գործիչներ Հայկ Մարտիան, Բարսեղ Գարթաւեան եւ Գրիգոր Սաթամեան անհրաժեշտ նկատեցին հիմնելու Հ.Բ.Ը. Միութեան՝ Արտաւազը թատերախումբը՝ զարգացող Լոս Անճելըսի հայ գաղութին համար:

Թատերախումբը ունեցաւ բազմաթիւ հիւր եւ մնայուն բեմադրիչներ:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի Կեդրոնական Վարչական Ժողովի որոշումով, 1987-ին Միութեան Ամերիկայի գեղարուեստական տնօրէն՝ Գրիգոր Սաթամեան, ստանձնեց «Արտաւազը» թատերախումբի գեղարուեստական ղեկավարի եւ բեմադրիչի պաշտօնը:

«Արտաւազը» թատերախումբի միջոցաւ եւ ի պատիւ տաղանդաշատ դերասանապետ՝ Գրիգոր Սաթամեանի անսակարկ նուիրումին, թատերախումբը ունեցաւ սերնդափոխութիւն: Փորձառու դերասաններու կողքին պատանի եւ երիտասարդ ուժեր հրաւիրուեցան մաս կազմելու թատերախումբին:

Անոնք թատերական ձիրքերը յայտնաբերուեցան եւ զարգացան շնորհիւ մեր բեմադրիչի աշխատանքին:

Յարաբերաբար կարճ այս ժամանամիջոցին, «Արտաւազը» թատերախումբը ոչ միայն տեղուց մշակութային կեանքը ճոխացուց աւելի քան 55 ելոյթներով, այլ նաեւ Հիւսիսային Ամերիկայի եւ Քանադայի մէջ կրկնեց իր թատերադերը, արձանագրելով աննամանամիջոցին, «Արտաւազը» թատերախումբը ոչ միայն տեղուց մշակութային կեանքը ճոխացուց աւելի քան 55 ելոյթներով, այլ նաեւ Հիւսիսային Ամերիկայի եւ Քանադայի մէջ կրկնեց իր թատերադերը, արձանագրելով աննամանամիջոցին:

ՀԱՇՈՒԵՂԱՐԴԱՐ

«ԱՐՏԱԻԱԶԴ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՍԱԹԱՄԵԱՆԻ ԵԼՈՅԹԸ, ՅԱՊԱՒՈՒՄՆԵՐՈՎ

Յարգարժան ղեկավարներ Հ.Բ.Ը. Միութեան, սիրելի դերասաններ, թէքնիք աշխատողներ, վարչական անդամներ եւ յարգելի ներկաներ:

Այսօր երեսուն ամեակն է Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան «Արտաւազը» թատերախումբի հիմնադրութեան: Նախ եւ առջ փառք կու տամ Աստուծոյ որ ինձի շնորհեց առողջութիւն, ուժ եւ կորով 50 տարի ծառայելու հայ թատրոնին եւ իմ համեստ նպաստ բերելու անոր զարգացման ու կազմաւորման, պիւրիքի դժուարին պայմաններուն մէջ: Խորհին շնորհակալութիւն կնոջ Մատլէին եւ տղուս Լեւոնին իրենց ներողամտութեան անսահման համբերութեան համար: Հազար փառք Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան եւ անոր հեռատես ղեկավարներուն որոնք հաւատացին թատերական շարժումի առաքելութեան եւ անվերապահ կերպով թիկունք կանգնեցան անոր գոյատեւման:

Ինձի համար մեծ հաճոյք եղաւ աշխատել հարիւրաւոր երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու հետ, վայելելով անոնց վստահութիւնը եւ բարեկամութիւնը, սէրն ու գուրգուրանքը: Տարիներու ընթացքին մեր միջեւ ստեղծ-

խընթաց յաջողութիւն եւ արժանանալով անվերապահ գնահատանքի:

Հայ արուեստագէտներու փառանքի մը նուիրումով եւ յաջողելու հաստատակամ վճռակամութեամբ կեանքի կոչուած այս թատերախումբը պարծանքն է այս համայնքին:

Այս առիթով մեր խորին շնորհակալութիւնները կ' ուզենք յայտնել, յոբելինական այս ձեռնարկի նախագահ, ազգային բարերար Հ.Բ.Ը. Միութեան եւ Հ.Ն.Ը.ի Երիտասարդական գործունէութիւններու ջատագով՝ պրն. Ալլախր Պոյաճեանին, որ միշտ թիկունք կանգնած է եւ քաջալերած է «Արտաւազը» թատերախումբի գործունէութիւնները, նիւթապէս եւ բարոյապէս:

Շնորհակալութիւն մեր այսօրուայ գլխաւոր բանախօսին, պրն. Սարգիս Մինասեանին, որ իր բազմամեայ փորձառութեամբ լաւագոյն մտաւորական պիտի ըլլայ արժեւորելու մեր թատերախումբի 30-ամեայ գործունէութիւնը:

Մեր շնորհակալութիւնները կը յայտնենք Հ.Բ.Ը. Միութեան Կեդրոնական վարչութեան, Հարաւային Գալիֆորնիոյ Շրջանակային Յանձնաժողովին, թատերախումբի բոլոր դերասան-դերասանուհիներուն, թէքնիք անձնակազմի անդամներուն եւ վարչութեան անդամներուն, իրենց անսակարկ գոհողութիւններուն համար:

Յատուկ շնորհակալութիւն մատուցին, որ լալն ձեռով կ'արձագանքէ մեր թատերախումբի յաջողութիւններուն եւ ձեզի սիրելի ներկաներ, որ կը քաջալերէք ու կը գնահատէք տարուած աշխատանքը, օժանդակելով թատրոնի զարգացման:

ուեցան այնպիսի սերտ կապեր որոնք մինչեւ օրս կը մնան ամուր եւ անքատկելի:

Երբ Հ.Բ.Ը. Միութեան «Արտաւազը» թատերախումբը հիմնեցինք 1979 թուականին, Հայկ Մարտիանին եւ Բարսեղ Գարթաւեանին հետ, հաւատք եւ յոյս ունէինք որ նորակազմ թատերախումբը պիտի գոյատեւէր գոնէ քանի մը տարիներ: Սակայն մտքիս ծայրէն իսկ չէր անցներ որ երեսուն տարիներ յետոյ այս գեղեցիկ սրահին մէջ հաւաքուած պիտի սօսախմբէին անոր երեսունամեայ յոբելեանը:

Այս մեծ յաջողութիւնը կը պարտինք թատերախումբին շարքերէն անցած 55 վարչական անդամներուն, 174 թէքնիք աշխատողներուն եւ 202 դերասաններուն անսակարկ նուիրումին, տքնաջան աշխատանքին եւ անխախտելի հաւատքին: Այսօր կարելի չէ այդ բոլոր հաւատաւորներուն անունները յիշել: Անոնք յիշատակութեան պիտի արժանանան յուշամատենի մը մէջ որ 30 ամեակի առթիւ պիտի հրատարակուի գալիք տարուան սկիզբները:

Այս սակայական աշխատանքին իրենց նպաստը բերին հայ մամուլը, հայ դպրոցները, մեր բարերարները, յայտագրի ծանու-

«ԱՐՏԱԻԱԶԴ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԻ ԱՐԺԵՑՈՒՑ ԻՐ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 30..ԱՄԵԱԿԸ

Շարունակուած էջ 8-էն

եանի (յետ Մահու), Նայրիի Փարթամեանի եւ Անի Տօնիկեանի անունները:

Սիլվա Նազարէթեան յիշատակեց անունները, դերակատարներ Լենա Գարակէօզեանին, Արմէն Գերասիմեանին, Վարուժան Վարժապետեանին, Վարդուհի Գոճայեանին, Մարօ Աճէմեանին եւ Հրաչ Աճէմեանին, որոնք բեմ ելած էին տասէ աւելի ներկայացուցներու մէջ:

Աստղիկ Խանճեան, որ յիշատակեց թէքնիք բաժնի մէջ գործողներ՝ Ադամ Ալվազեանին, Արա Ֆէրմանեանին, Ճէզ Խուրշիտեանին, Մատլէն Սաթամեանին եւ Ռաֆֆի Պոյաճեանին անունները, որոնց ներդրումը մեծապէս գնահատելի եղած են թատերախումբը յաջողութեան մէջ:

Անի Իմաստունեան, յիշատակեց անունները միութենական աշխատանքները «սահուն կերպով հունաւորող տեսլականի տէր ատենապետներ՝ Վահրամ Իշլեմեանի, Ադամ Ալվազեանի, Ալէք էքմէքճեանի, Վահէ Իմաստունեանի եւ Արա Պապայեանի :

Տօքթ. Գրիգոր Սիմոնեան գնահատութեամբ յիշատակեց «Արտաւազը» թատերախումբի գեղարուեստական ղեկավարներ՝ Ժիրայր Փափագեանի, եւ ներկայիս, Գրիգոր Սաթամեանի անունները: Տօքթ. Սիմոնեան յիշատակեց նաեւ, հիւր բեմադրիչներ՝ Մհեր Մկրտիչեանի, Պերճ Ֆալլեանի, բազմամեայ դերասաններ Սիրվարդ Ֆալլեանի, Գէորգ Սողոմոնեանի, Զաւէն Գալուստեանի եւ վեթերան դերասաններ՝ Պաք Գարգարթաւեանի, Մակտա Յարուլթի եւ Վահէ Պէրպէրեանի անունները:

Վարդուհի Գազանճեան, կարողալէ ետք երբեմնի բեմադրիչներէն Փարիզ հաստատուած Ժիրայր Փափագեանի յատուկ «Արտաւազը» ի 30..ամեակին հասցէագրուած շնորհաւորական եւ ներբողական գիրը, յուզումնախառն շեշտով ոգեկոչեց յետ մահու՝ «Արտաւազը» թատերախումբի մեծ ընտանիքէն առ յաւիտ բաժնուող անդամներուն յիշատակը: Անոնք են՝ Անի Աճէմեան, Վազգէն Եղաճեան, Յարութիւն Գաբրիէլեան, Լուլու Ֆերմանեան, Սագո Տատուրեան եւ Միրէյ Գալֆայեան:

Տիկ. Գազանճեան խնդրեց ներկաներէն, մէկ վայրկեան յտնկայս, յարգել անոնց յիշատակը: Այնուհետեւ ելոյթ ունեցաւ օրուան գլխաւոր բանախօս ծա-

նօթ հրապարակագիր, Սարգիս Մինասեան, որ իր ելոյթին մէջ, ընդգծելէ ետք թատրոնի հասարակական բոլոր խաւերուն սրտի խօսող եւ մատչելի գեղարուեստական մարզը ըլլալու իրողութիւնը, անդրադարձաւ «Արտաւազը» թատերախումբի կազմութեան պատմական հանգրուաններուն վրայ, կատարեց անոր հետ առնչուած քանի մը գնահատականներ, որոնք կը վերաբերին Հ.Բ.Ը.Մ.ի «Արտաւազը» ին ցուցաբերած թիկունքին, դերասաններու նուիրումին եւ բեմադրիչներու գոհողութեան ոգիին: Յարգելի բանախօսը «անխափան նոր երթ մաղթեց «Արտաւազը» թատերախումբին:»

«Արտաւազը» ի դերասանուհիներէն Օր. Արփի Սամուէլ-

եան, դաշնամուրային կատարողութեամբ, խորը իմացութեամբ եւ ապրումով, նուազեց Արամ խաչատուրեանի թոքաթան, որ արժանացաւ հանդիսատեսներու բուռն ծափահարութեան:

Նախքան գնահատականներու տուչութիւնը եւ «Արտաւազը» թատերախումբի բոլորած 30..ամեայ գործունէութեան տեսանկյանի ցուցադրութիւնը, շնորհաւորական եւ գնահատական համառօտ խօսքով ելոյթ ունեցաւ Հ.Բ.Ը.Մ.ի հարաւային Գալիֆորնիոյ Շրջանակային Յանձնաժողովի ատենապետ Տիար Պերճ Շահագեան: Հանդիսութեան աւարտին տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն, Պոյաճեան սրահին մէջ, ուր տեղի ունեցան շնորհաւորութիւններ:

«Մասիս» շաբաթաթերթ, ջերմօրէն կը շնորհաւորէ «Արտաւազը» թատերախումբի հիմնադրութեան 30..րդ տարեդարձը եւ կը մաղթէ նորանոր յաջողութիւններ՝ իր մշակած ազգային, հայրենասիրական եւ թատերական նուիրական աշխատանքներուն մէջ:

ցողները եւ մանաւանդ դուք սիրելի հանդիսատեսներ որ ձեր ներկայութեամբ նիւթապէս եւ բարոյապէս նպաստեցիք այս թատերախումբի յաջողութեան ու վերելքին:

Տակաւին մեր գործը չենք վերջացուցած: Թատերախումբին սկսած են միանալ հրաշք երիտասարդ երիտասարդուհիներ, որոնք այս երկրին մէջ ծնած ըլլալով հանդերձ, կը խօսին սահուն հայերէն եւ արդէն իսկ վեթերան դերասաններու կողքին կը մասնակցին թատերախումբի բեմադրութիւններուն, նոյնիսկ ստանձնելով գլխաւոր դերեր: Անոնք այս թա-

տերախումբի ապագայի ջահակիրներն են:

Իմ խորին շնորհակալութիւններս ձեր բոլորին անխախտ: Մեծ յոյսով ենք որ երեսուն տարի վերջ փառաւոր շուքով պիտի սօսախմբուի Հ.Բ.Ը.Մ.ի «Արտաւազը» թատերախումբի 60 ամեակը: Մինչ այդ շարունակենք նեցուկ կանգնիլ թատերախումբի գործունէութիւններուն ի շահ Հայ թատրոնի գոյատեւման ու հայ մշակոյթի զարգացման:

Փառք ու պատիւ «Արտաւազը» թատերախումբի բոլոր երկրպագուներուն ու երախտաւորներուն:

«ՍԻՓԱՆ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

Շարունակում է 7-էն

սին լինելն էր, մէկտեղուելը՝ Բարեգործականի կենտրոնում՝ իսկ այսօր, փոքր-ինչ ամբել է կարծէք այդ կարօտը՝ հայրենիք-սփիւռք՝ երբեմն չարգարացող, մշակութային կապերի եւ գերժամանակակից այլեւայլ միջոցների պատճառով:

1982 թուականից սկսեալ, «Սարդարապատ» համոյթի համերգներից գատ, «Սիփան» որն անուանուեց Սրբազան Համերգ:

Համերգների այդ շարքում ոգեկոչում էր ոչ միայն Մեծ Եղեռնի զոհերի յիշատակը, այլև մեր օրերի փոթորկալից դէպքերին զոհ գնացած Պաքուհի, Սոււկայիթի եւ Ղարաբաղի զոհերի յիշատակը:

«Սիփան» երգչախմբի «Սրբազան Համերգ»ների շարքում առանձնակի փայլով ու կատարողական մեծ վարպետութեամբ են անցել 1982-84 թուականների համերգները, որոնց յայտագրերում իրենց մասնագիտական հզոր տաղանդն են ցուցադրել երգչուհիներ Մարետա Անասեանը, վաղամեռի Ալիս Լոմեանը, Հերմինէ Ամիրեանը, Չուսկահար Արմէն Անասեանը, երգիչներ Յակոբ Թօփուզեանը, Հենրիկ Միհրանեանը եւ Արամ Անասեանը:

Յայտագրի բնոյթին համապատասխան գրական նիւթն են մատուցել տաղանդաւոր դերասան-ասմուկներ Շաքէ Թուխմանեանը, Նունէ Աւետիսեանը, Յարութիւն Ֆոգուլեանը, Ժիրայր Փափազեանը, Գիրգոր Օգարեանը:

Ահա մի քանի տող, այդ տարիներին «Ասպարէզ» թերթին թղթակցող Հիլտա Փիլիպոսեանի յօդուածից՝ սպազորուած թերթի 1988 թ. Մայիսի 10-ի համարում.

- Այս համերգը աւելի մեծ պրոպագանդ էր, քան տասը հազարանոց ցուցը... - Ի՞նչն էր հիմնականը Անասեանի համերգում, ի՞նչ միջոցներով տաղանդաւոր երաժիշտը կարողացաւ գերել հասարակութեանը, երկու ժամ անընդատ նրան գամելով աթոռներին: Նախ՝ օրուայ խորհուրդը ու իմաստը, որ տեւաբար իշխում էր ողջ երեկոյի ընթացքում: Երկրորդ՝ լաւագոյնս ընտրուած յայտագիրը՝ ու կատարողների բարձր, անթերի մեկնաբանումը:

«Սրբազան Համերգ»ների շարքի հետ «Սիփան»ը շարունակեց նորանոր ծրագրային համերգներով աշխուժացնել տակաւ առ տակաւ աշխուժացող Լոս Անճելլոսի մշակութային կեանքը.

- Այսպէս.
- Յոյսի, հաւատի, յողթանակի երգեր:
- Հայաստանը երգերի մէջ:
- Ոգեկոչման համերգ:
- Հայրենի երկնքի տակ:
- Թումանեանը երգերի մէջ:
- Թաթուլ Ալթունեան:
- Յիշատակի համերգ՝ նուիրուած Խաչատուր Աւետիսեանի յիշատակին:
- Ղարաբաղին նուիրուած ազգային-հայրենասիրական երգեր:

Երգչախմբի համերգային ծրագրերում ընդգրկուել են յայտնի մենակատարներ: Երգչուհիներ՝ Աննա Նշանեանը, էլլատա Չախոյեանը, Մարիա Մայիլեանը, Մարիետա Անասեանը, սեւամորթ օպերային երգչուհի Քարմելա Չոնսը, Մարո ֓արթամեանը, Ադրինէ Մելիքեանը, երգիչներ՝ Ռազմիկ Մանսուրեանը, Յակոբ Թօփուզեանը, հրեայ երգիչ Եուրի Էդելմանը, Յովիկ Գրիգորեանը, եւ ուրիշներ:

«Սիփան» երգչախմբի վար-

չութիւնն ու բոլոր անդամները այսօր իրենց շնորհակալութիւնն են յայտնում բոլոր նրանց, ովքեր 1978-79 թուականներին հիմը դրին «Սիփան» երգչախմբի, որը անասկարկ նուիրումով 30 տարի փառայեղ գործունէութիւն է ծաւալում Սփիւռքում ու Մայր Հայրենիքում: Ահա նրանք.

Մանիկ Մանուէլեան, Գոհար Սեմերճեան, Անահիտ Հաճիմկրեան, Մէրի Մուշոյեան, Նէլլի Կնատրալեան, Ժողէֆին Դալեան, Մարա եւ Սամուէլ Կոպալեաններ, Անահիտ Մուկոյեան, Անահիտ Թաթուլեան, Վիկթորիա Սիմիճեան, Աստղիկ Յովսէփեան, Վերգինէ Քէչէկեան, Ժիրայր Դէղէյեան, Վարդ Գրեւակուրեան, Սարգիս Նահապետեան, Շահէն Մկրտչեան, Մինաս Նազարեան, Հրաչեայ Ասատրեան, Յակոբ Թաթուլեան, Զինի Քարամալ, Վարդուհի Աւագեան:

Աւելի քան քսան տարի «Սիփան» երգչախմբին անդաւանձան ծառայել է տարանդաւոր դաշնակահար, նախկինում Երեւանի օպերային թատրոնի դիրիժոր Լեւոն Աբրահամեանը:

Երգչախմբի աշխատանքները էլ աւելի արդիւնաւէտ դարձնելու համար, ահա արդէն քանի ամիս է Սիփանին է միացել Երեւանի օպերային թատրոնի նախկին խմբավար Սամուէլ Վարոսեանը, որի մասնագիտական փորձը զգալիօրէն թեթեւացնում է գեղարուեստական ղեկավարի՝ առանց այն էլ գերծանրաբեռնուած վիճակը:

«Սիփան» երգչախմբի վարչական կազմում ներգրաւուած են ժամանակի ընթացքում կազմակերպչական զգալի փորձ ձեռք բերած ատենապետ Բաֆֆի Թորոսեանն ու փոխատենապետ Նուշէ Բանջարեանը:

«Սիփան» երգչախումբը սփիւռքի միակ կոլեկտիւն է, որ երեք անգամ հիւրընկալուել է մայր հայրենիքում, (1990, 1991, 97 թ.թ.):

Երեսուց տարուայ ընթացքում «Սիփան» երգչախմբի յայտագրերում տեղ գտած ստեղծագործութիւնների հիմնական մասը եղել են Հենրիկ Անասեանի հեղինակութիւններուն մշակումները:

«Սարդարապատ»ից գատուելուց յետոյ երգչախումբը ելույթներ է ունեցել միմիայն սիմֆոնիկ նուագխմբի հետ:

«Սիփան» երգչախումբը սփիւռքի միակ խումբն է, որ իրականացրել է Արմէն Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ» օպերայի համերգային կատարումը: Երգչախումբը իրականացրել է նաեւ անմահ կոմպոզիտորի «Անուշ» օպերայի համերգային կատարումը:

Անցեալ դարի վերջերից «Սիփան» երգչախումբը համագործակցել է Արա եւ Լիլիա Մելքոնեանների պարախմբի հետ: Երկու խմբերի, ինչպէս նաեւ ժողգործիքների համոյթի միացումով ստեղծուեց մի նոր երգի-պարի համոյթ՝ Սիփան անուանով:

Մի քանի տարի շարունակ, «Սիփան» երգի-պարի համոյթը ելույթներ է ունեցել Լոս Անճելլոսի տարբեր համերգասրահներում:

«Սիփան» երգչախումբը մի կուռ, ամփոփ, համերաշխ կոլեկտիւ է, իսկական ըտանիք, որի գործունէութեան մէջ բացառուում են թիւրմացութիւնները: Մէկը-միւսին օգնող, մէկը-միւսին հասնող, յաջողութիւնները, ուրախութիւնները, ինչո՞ւ է, նաեւ տիրութիւնները իրար հետ կիսող իսկական հայրողիներ են սփիանցիները:

Յ.Բ.Ը.Մ.Ի ԱԼԵՔ ԵՒ ՄԱՐԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Շարունակում է 13-էն

ըոյթի հայ համայնքին իրենց նեցուկին եւ օժանդակութեան համար: Պրն. Քիւրքեան ապա բեմ հրաւիրեց հոգաբարձութեան ժրջան ատենապետ դոկտ. Ռիչըրտ Մարպըրըըը ներկայցնելու իր խօսքը:

Դոկտ. Մարպըրըըը նախ ողջունեց ներկայութիւնը բարերար Տէր եւ Տիկ. Ռիչըրտ Մանուկեանին, որ իր քրոջ՝ Լուիզ Սիմոնին հետ միասին կարելի դարձուցրէր էր արդիական բոլոր պայմանները գոհացնող դպրոցաշէնք մը ունենալու համայնքին երազը: Ապա ատենապետը շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ ու անցեալ բոլոր տնօրէններուն եւ ուսուցչական կազմերուն իրենց նուիրումին ու աշխատանքին համար:

Յաջորդ խօսք առնողը երկրորդական վարժարանի ժրջան տնօրէն դոկտ. Յովսէփ Թորոսեանն էր: Ան խոստացաւ ջանք չիւնայաւել երկրորդական վարժարանի այժմու ուսումնական նախանձելի արդիւնքները գերազանցելու, բարձր պահելով հանգուցեալ բարերարներ Ալեք եւ Մարի Մանուկեաններուն անունը: Տնօրէնը հպարտութեամբ նշեց որ 12րդ դասարանի 28 աշակերտները արդէն իսկ հաւաքաբար ձեռք ձգած են 400,000 տոլար համալսարանական կրթանպաստներ, ինչ որ վկայութիւնն էր անոնց բարձր նիշերու եւ դպրոցիս ունեցած բարձր վարկին:

Տնօրէն դոկտ. Թորոսեանէն ետք սրտի խօսքով ելույթ ունեցաւ Սաութֆիլտի քաղաքապետուհի Պրենտա Լորընս, որ իր գոհունակութիւնը փոխանցեց այս շրջանին մէջ ունենալու Մանուկեան վարժարանի նման յաջող կրթական հաստատութիւն մը:

Հանդիսավար պրն. Քիւրքեան խօսափողը փոխանցեց Հ.Բ.Ը. Միւլթեան Կեդրոնական Վարչութեան կրթական Բաժնի տնօրէն պրն. Արթուն Համալեանին, որ իր կարգին ներկայացուց Հ.Բ.Ը.Մ.ի նախագահ պրն. Պրեմ Սեդրակեանի շնորհաւորական խօսքը եւ այս կապացութեամբ նախագահին յղած ուղերձը:

Շնորհաւորական ջերմ խօսքով հանդէս եկաւ նաեւ վարժարանիս հովանաւոր, Միշիկընի Կեդրոնական Համալսարանի Չարթըր դպրոցներու պատասխանատու պրն. ձէյմս Կաննըրը: Ան նոյնպէս դրուատեց Մանուկեան վարժարանի ձեռքբերումները, նշելով որ տնօրէն Թորոսեան իր դոկտորականը Միշիկընի Կեդրոնական Համալսարանէն ստանալէ ետք, տնօրնութեան կողքին այժմ կը դասաւանդէ նաեւ նոյն համալսարանէն ներս:

Պրն. Քիւրքեան ապա բեմ

հրաւիրեց վարժարանիս երկարամեայ նախկին ուսուցչուհի եւ այժմ, Նախակրթարանի ու Միջնակարգի տնօրէնուհի օրդ. Տայանա Գրզըլեանը: Օրդ. Գրզըլեան նախ շնորհակալութիւն յայտնեց բարերարներ պրն. Ռիչըրտ Մանուկեանին ու տիկ. Լուիզ Սիմոնին որոնք իրենց ծնողքին՝ Ալեք եւ Մարի Մանուկեանի մահուընէ ետք նիւթապէս թէ բարոյապէս նեցուկ կը կանգնին այս կրթական հաստատութեան: Ապա տնօրէնուհին շնորհակալութիւն յայտնեց այս ձեռնարկի կազմակերպիչ յանձնախումբին յանձինս՝ Լինտա Տէրեան-Գարիպեանին, Սոնա Գալֆայեանին, Մոնա Քիւրքեանին, Սիլվա Սաղրեանին, Սիլվա Սեմերճեանին, Սիրան Չոլաքեանին, Շոդիկ Թորոսեանին, Անի Գասպարեանին, որ իր հետ միասին ջանք չէին խնայած այս միջոցառումը կազմակերպելու համար: Ապա ան հրաւիրեց դպրոցիս նախկին տնօրէնները նաեւ քառասուն տարի առաջ դպրոցիս բացման ժամանակ գործող երկու ուսուցչուհիները, որ այդ օր ներկայ էին, գալու բեմ եւ ստանալու յուշատախտակներ: Ապա օրդ. Գրզըլեան բեմ հրաւիրեց դպրոցիս հոգաբարձութեան երկարամեայ փոխ ատենապետ տիար Երուանդ Ազատեանը իր քառասնամեայ անխոնջ ու նուիրեալ ծառայութեան համար ստանալու յատուկ յուշատախտակ:

Պրն. Ազատեանին համար անակնկալ էր այս պատիւը. ան զգացուած շնորհակալութիւն յայտնեց եւ նշեց որ իր համար հաճոյք եղած է ծառայել այս կրթական հիմնարկին

Վերջապէս բեմը տրամադրուեցաւ բարերար տիար Ռիչըրտ Մանուկեանին: Բարերարը խորին ակնածանքով յիշեց իր ծնողքը Ալեք եւ Մարի Մանուկեանները, որոնց սրտին շատ մօտիկ էր Մանուկեան վարժարանը: Անոնք բաց չէին թողել վարժարանի որեւէ ձեռնարկ կամ վկայականաց բաշխման հանդիսութիւն: Պրն. Մանուկեան այս գեղակերտ կառույցը նուէր համարեց իր քրոջ եւ իր կողմէն, ի յիշատակ իրենց ծնողներուն: Ան դրուատեց իրարայջորդ հոգաբարձական կազմերու եւ տնօրէններու աշխատանքը, որոնց շնորհիւ ալ այս վարժարանը ձեռք ձգած էր յարգանք ու մեծ վարկ:

Հանդիսութեան պաշտօնական մասը աւարտեցաւ Տ. Տիրան Քհնյ. Փափազեանի աղօթքով, որմէ ետք խանդավառ երգն ու տոհմիկ պարը տիրապետող էին միւսիչեւ առաւօտունէ ժամերը, Մոնթրէալէն յատուկ հրաւիրուած երգիչ Արթուր Աբգարեանի ու իր խումբին նուագակցութեամբ:

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՀ ՓԱՍՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՉ (200 ՀՈԳԻԻ ՀԱՄԱՐ)

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA

ՀԵՌԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

ՄԱՐԱԶԴ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՇԻՇՄԱՆԻԱՆ
1932-2009

Սրտի դառն կսկիծով կը գուժենք մահը մեր սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր ՍԱՄՈՒԷԼ ՇԻՇՄԱՆԻԱՆԻ, որ պատահեցաւ Ուրբաթ, 30 Հոկտեմբեր, 2009ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Հանգուցեալի յուղարկւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ, Հինշաբթի, 5 Նոյեմբերին, 2009, կէսօրուան ժամը 12ին Hollywood Hills Forest Lawn գերեզմանատան Կարմիր եկեղեցւոյ մէջ եւ ապա թաղումը՝ նոյն գերեզմանատունը:

- Սգակիրներ՝ Այրին՝ Սառա Սաղրեան-Շիշմանեան եւ զաւակները
- Քոյրը՝ Աղանի Կարապետեան
- Դուստրը՝ Թագուհի եւ Սարգիս Գրնապլեան եւ զաւակները
- Քրոջ զաւակները Պերճ, Արմէն եւ Պերճուհի Կարապետեան եւ զաւակները
- Ատրիան, Սաղրեան եւ զաւակները
- Եւ համայն Սաղրեան, Շիշմանեան, Կարապետեան, Շիրինեան, Գրնապլեան, Մելգոնեան ընտանիքներ եւ հարազատներ:
- Փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւնները կը խնդրուի կատարել Հայաստանի տարեցներու եւ որբերու ընկերակցութեան կամ Samuel Shishmanian Memorial Fund
- c/o Mrs. Sara Sagherian
- 10718 Swinton Avenue
- Granada Hills, CA 91344

ՇՈՒԿԵՐԱՆԳԻՍ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՄԱԼԵԱՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առիթով Կիրակի, 8 Նոյեմբեր, 2009ին յաւարտ Ս. Պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փասատինայի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ:

ԻՐԱՆԱՅԱՅ ԳԱՂԹՕՃԱԽԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԵՐԵԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Շարունակուած էջ 16-էն

պէս կարգադրում էր Սպահանի պետական համալսարանում հիմնել նաեւ հայագիտական համալսարան, որն եզակի կրթական մի օճախ է սփիւռքում: Ի դէպ, այս տարի լրացաւ Սպահանի հայագիտական համալսարանի հիմնադրման 50-ամեակը: Հայագիտական ունէր փառաւոր մի շէնք: 1970 թուին Նոր Զուղա է այցելում Գ. Գիւլբէնգեան հաստատութեան վարիչը, արձակագիր Վահրամ Մալեանի հետ: Այդ հաստատութիւնը որոշում է հայագիտականի համար կառուցել հայկական ոճով մի փառաւոր շէնք, իր լսարաններով, գրադարաններով ու բոլոր անհրաժեշտ յարմարանքով: Հայագիտականը այսօր ունի 104 ուսանող, որոնց մէջ կան մեծ թուով պարսիկներ. համասարանը ցարդ տուել է շուրջ 250 շրջանաւարտներ, որոնցից մի զգալի մասը պաշտօնավարում է իրանի եւ սփիւռքի տարբեր երկրների հայկական դպրոցներում:

Իրանահայութիւնը ունի հարուստ գրականութիւն եւ անուանի գրողներ: Պարսկաստանից են - ինչպէս նշուեց - Ռաֆֆին, Չարենցը, ամերիկաբնակ (այժմ հանգուցեալ) Յակոբ Կարապետեանը, Լուսիկ Մելիքեանը, Հեղինէ Դալթեանը, Արմանտը:

Հայաստանում ստեղծագործողներ՝ Գեղամ Սարեանը, Արիգ Աւագեանը, Յովհաննէս Ղուկասեանը պարսկահայ ծագում ունեն:

Իրանահայ երէկուայ եւ այսօրուայ գրողների եւ բանաստեղծների շարքին պիտի յիշել՝ Արամ Գառօնէ, Արշի, Լեւոն Բզնունի, Եղիա Հայկեան, Գէորգ Դարֆի, Ոստանիկ, Հայգալ, Սիրաք Բեդլին, Ժորժ Բաբայեան, Յովհաննէս Մարդ, Շնորհալի թարգմանիչներ Աշոտ Մինասեան, Ալէք Խաչատրեան, Հրանդ Ղուկասեան, Խաչիկ Խաչեր:

Այսօր իրանահայ գրականութեան նահապետն է արձակագիր Անդրանիկ Սարեանը: Այսօր շարունակում են ստեղծագործել Վարանդը, Ալմինը, Վահէ Արմէնը, Տիգրան Պողոսեանը, էլյո Գարեանը, Փանոս Վարդանեանը, Ծաղկանուշ Ծատուրեանը, Սաթօ Ա-ն, Սեդա Աղամեանը, Լորիկ Սիմրոշեանը, Կոլիա Տէր Յովհաննիսեանը, Նազար Շահվերդեանը, Խաչիկ Խաչերը, Յովիկ էրզարեանը, Լէոնիդ Մարվարեանը, Նորվանը եւ Սեդա Ալւանդ-

եանը:

Տաղանդաւոր բանաստեղծ եւ հմուտ թարգմանիչ է Ազատ Մաթեանը, որն Սպահանի հայագիտական համալսարանի տեսուչն էր երկար տարիներ:

Իրանում գրականութեամբ զբաղուողների շարքը երկար է, չէմ ուզում բոլորը թուել, հայցելով նրանց ներողամտութիւնը:

Այստեղ ուզում են յիշել պարսիկ հայագէտ եւ բանաստեղծ Ահմեդ Նաուրիզադէին: Նա եղել է չքաւոր ընտանիքի զաւակ: Ծնուել է Անգալի քաղաքում, Կասպից ծովքին կից: Ամբան ամիսներին այդ քաղաքում են հանգստացել գրողներ՝ Արշի, Գալուստ Խանենցը եւ Արամ Գառօնէն: Եօթը տարեկան Ահմեդը շփուել է հայ գրողների հետ, եւ Լուսիկը հայերէն խօսել, գրել ու կարդալ: Ապա անցնելով Թեհրան, Գ. Խանենցի քաջալերանքով մեկնել է Սպահան եւ որպէս ազատ ունկնդիր, 2 տարի մասնակցել է հայագիտական իսլամաբանութեան: Այնուհետեւ մեկնել է Հայաստան եւ հետեւել հայ գրականութեան համալսարանի դասերին, որպէս ազատ ունկնդիր: Մասնագիտանալով հայոց լեզուի մէջ, գալիս է իրան եւ հրատարակում է «Հարիւր տարի հայ բանաստեղծութիւն» անուամբ մի գիրք, 800 էջից բաղկացած, որտեղ թարգմանում է հայ շուրջ 80 գրողների գործերը: Ապա գրում է «Հայ ժողովուրդի պատմութիւն» հատորը, իսկ վերջերս լոյս ընծայեց 17 հայ գրողների կարճ պատմուածքները անուանելով «Խնձորի այգին» (Ստեփան Չորեան): Իրանահայ գրականութեան ասպարէզում եզակի մի դէմք է Ահմեդ Նուրիզադէն: Թարգմանական յաջող եւ օգտակար գործ է կատարում անուանի թարգմանիչ Խաչիկ Խաչերը:

Նախքան աւարտը ուզում եմ նշել շնորհալի հայուհի Ալիս Նաւասարեանի անունը, որն իր սեփական միջոցներով եւ երկար տարիների պրպտումներով, հրատարակեց 2 հոյակապ գիրք-ալբոմ, մեծադիր, գունաւոր էջերով: Առաջինը իր մէջ պարփակում է շուրջ 50 իրանահայ նկարիչների գործերը, իսկ միւսը՝ «Հայ բեմի կին նուիրեալները»: Երկուսն էլ հոյակապ եւ բացառիկ հրատարակութիւններ են:

Ահա այս էր իրանահայ գաղթօճախի մշակութային երէկուայ եւ այսօրուայ պատկերը:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 for USA

* \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada.

* \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State:----- Zip Code:-----

Country: -----

Tel :----- Fax :-----

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

PALM SPRINGS ԱՐՉԱԿՈՒՐԴԻ ԳԼԱՑՈՂ ԳԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փալմ Սփրինգս գեղատեսիլ եւ կից լեռնային շրջանին, վարձու է տրուում լրիւ կահաւորուած մէկ ննջարան, մեծ նստասենեակ, խոհանոց՝ բոլոր յարմարութիւններով, մինչեւ 5-6 հոգի գիշերելու տարողութեամբ Condo: Ունի մեծ լողաւազան, ջաքուզի, թեմիսի խաղաղաշտ, կանաչագարդ փիքնիքի տարածք, իր յատուկ կրակարաններով եւ 24-ժամեայ պապահովութեան սիստեմ:

Մանրամասների համար հեռաձայնել՝

(818) 246-0125

- Վարձման գներն են՝
- Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի՝ \$ 400
- Long Weekend-ների համար՝ \$ 500
- Մէկ շաբաթուայ համար՝ \$ 675
- Մէկ ամսուայ համար՝ \$ 1450

1 2 t h I n t e r n a t i o n a l

Armenia Fund

Teleton 2009

November 26, 2009 Thanksgiving Day

OUR SHUSHI

OUR SHUSHI
TELETHON 2009

©2009-Armenia Fund, Teleton 2009 official Logo

KSCI CHANNEL 18 8am-8pm PST

Check your local TV listings or

Call **1-800-888-8897** • *Coast-to-coast live broadcast* • Webcast www.armeniasfund.org

Logo & English Design by G.S. Baklan